

Powszechny Spis Rolny 2020

Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim w 2020 r.

The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in Mazowieckie Voivodship in 2020

Urząd Statystyczny w Warszawie Statistical Office in Warszawa

Warszawa 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Warszawie, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Warsaw, Mazovian Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

Justyna Kotowoda, Anna Pasterkowska, Joanna Podolska

Kierujący

Supervisor

Anna Cacko, Tomasz Zegar

Tłumaczenie

Translation

Agnieszka Gromek-Żukowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Justyna Kotowoda, Anna Pasterkowska

ISBN 978-83-63246-52-5

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Warszawie przekazuje Państwu publikację "Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim" zawierającą wyniki Powszechnego Spisu Rolnego (PSR 2020), badania przeprowadzonego przez GUS w okresie od 1 września do 30 listopada 2020 r.

PSR 2020 spełnia potrzeby zarówno krajowe, jak i Unii Europejskiej. Podstawowym celem spisu było dostarczenie informacji o strukturze gospodarstw rolnych na potrzeby Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych polityk unijnych i krajowych.

Publikacja składa się z uwag metodologicznych, części analitycznej i części tabelarycznej. W uwagach metodologicznych omówiono podstawowe zasady, definicje i pojęcia obowiązujące w spisie. Część analityczna obejmuje analizę informacji wynikowych pochodzących z PSR 2020 według siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego w przekroju wojewódzkim i powiatowym. Dodatkowo przedstawiono analizę zagadnień w przekrojach gminnych według siedziby gospodarstwa rolnego. Część tabelaryczna, która jest dostępna na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Warszawie prezentuje szeroką gamę danych liczbowych zebranych w zakresach tematycznych PSR 2020, co pozwala na dokonywanie wieloprzekrojowych analiz i dobór takich kryteriów grupowania gospodarstw, aby w jak największym stopniu zaspokoić potrzeby informacyjne odbiorców.

Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu PSR 2020 (w tym według siedziby gospodarstwa rolnego – również do poziomu gmin) dostępne są w Banku Danych Lokalnych pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> w kategorii Powszechne Spisy Rolne.

Przekazując do rąk Państwa nasze opracowanie wyrażam nadzieję, że spotka się ono z życzliwym przyjęciem i dużym zainteresowaniem. Pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom, które przyczyniły się do przygotowania Powszechnego Spisu Rolnego 2020 na terenie województwa mazowieckiego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Warszawie

Zofia Kozłowska

Preface

The Statistical Office in Warszawa provides you with the publication "Characteristics of agricultural holdings in Mazowieckie Voivodship" containing the results of the Agricultural Census (AC 2020), a survey conducted by the Statistics Poland in the period from 1 September to 30 November 2020.

AC 2020 meets both national and European Union needs. The main purpose of the census was to provide information on the structure of agricultural holdings for the needs of the Common Agricultural Policy and other EU and national policies.

The publication consists of methodological notes, an analytical part and a tabular part. The methodological notes discuss the basic principles, definitions and notions used in the census. Analytical part includes an analysis of result information from AC 2020 according to the seat of the holder of an agricultural holding in the voivodship and powiat cross-section. In addition, an analysis of issues in gmina sections according to the seat of the agricultural holding was presented. The tabular part, which is available on the website of the Statistical Office in Warszawa, presents a wide range of numerical data collected in the thematic scopes of AC 2020, which allows for multi-sectional analyses and the selection of such criteria for grouping farms as information needs of recipients.

Detailed result information in the scope of AC 2020 (including by the seat of the agricultural holding - also down to the level of gminas) is available at the Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> in the category Agricultural Censuses.

Presenting our study, I hope that it will meet with a kind reception and great interest. I would like to thank all the people and institutions that contributed to the preparation of the 2020 Agricultural Census in Mazowieckie Voivodship.

Director
of the Statistical Office
in Warsaw

Zofia Kozłowska

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	7
List of charts	
Spis map	11
List of maps	
Spis tablic w części tabelarycznej – Uwaga: Tablice dostępne w formacie plików MS Excel	13
List of tables in the tabular part – Note: Tables available in MS Excel file format	
Objaśnienia znaków umownych	16
Symbols	
Ważniejsze skróty	16
Main abbreviations	
Synteza	17
Executive summary	19
Rozdział 1 Charakterystyka gospodarstw rolnych	21
Chapter 1 Characterisation of agricultural holdings	
Rozdział 2 Użytkowanie gruntów	26
Chapter 2 Land use	
Rozdział 3 Powierzchnia zasiewów	31
Chapter 3 Sown area	
Rozdział 4 Zwierzęta gospodarskie	42
Chapter 4 Livestock	
Rozdział 5 Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	55
Chapter 5 Tractors, agricultural machinery and equipment	
Rozdział 6 Nawożenie i ochrona roślin	60
Chapter 6 Fertilization and plant protection	
Rozdział 7 Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	64
Chapter 7 Sources of income of households with a holder of an agricultural holding	
Rozdział 8 Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych	67
Chapter 8 Labour force and labour input in agricultural holdings	
Rozdział 9 Typologia gospodarstw rolnych	74
Chapter 9 Typology of agricultural holdings	
Rozdział 10 Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych	81
Chapter 10 Analysis of agricultural holdings in gmina cross-section	
Uwagi metodyczne	92
Methodological notes	107
1. Wprowadzenie	92
1. Introduction	107

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	Str. Page
2. Uwaga	92
2. Note	107
3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania	93
3. Major concepts, definitions and enumeration rules	108
4. Użytkowanie gruntów	95
4. Land use	110
5. Powierzchnia zasiewów	97
5. Sown area	112
6. Zwierzęta gospodarskie	99
6. Livestock	113
7. Nawożenie	100
7. Fertilization	114
8. Środki ochrony roślin	100
8. Plant protection products	115
9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	100
9. Tractors, machines and agricultural equipment	115
10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	101
10. The income of households with a holder of an agricultural holding	115
11. Pracujący w gospodarstwach rolnych	101
11. Persons employed in agricultural holdings	116
12. Typologia gospodarstw rolnych	103
12. The typology of agricultural holdings	118
13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych	106
13. The more important groupings and the scope of published data	120

Spis tablic

List of tables

	Tablica Table	Str. Page
Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych Agricultural holdings by area groups of agricultural land	1	21
Powiaty o największej powierzchni zasiewów w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą w 2020 r. Powiats with the largest sown area in agricultural holdings conducting agricultural activity in 2020	2	31
Obsada zwierząt gospodarskich Number of livestock	3	42
Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Tractors by area groups of agricultural land in 2020	4	55
Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych Consumption of mineral and lime fertilizers	5	60
Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day	6	70
Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in 2020	7	73

Spis wykresów

List of charts

	Wykres Chart	Str. Page
Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej Agricultural holdings by type of agricultural output	1	23
Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi i powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Number of agricultural holdings with agricultural land and the area of agricultural land by area groups of agricultural land in 2020	2	26
Struktura powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r. Structure of agricultural land in a good agricultural condition in agricultural holdings in 2020	3	28
Udział powierzchni uprawy plantacji drzew owocowych, plantacji krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r. Share of cultivated area of fruit trees plantations, fruit bush plantations and fruit trees and bush nurseries in the total area of orchards in 2020	4	30

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Wykres Chart	Str. Page
Powierzchnia zasiewów i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020	5	32
Struktura powierzchni zasiewów według grup ziemiopłodów w 2020 r. Sown area by crop groups in 2020	6	32
Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating cereals and the area of these crops as well as the average sown area of cereals per holding by area groups of agricultural land in 2020	7	33
Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy zbóż w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r. Structure of agricultural holdings and sown area of cereals in these holdings by area groups of crop area in 2020	8	33
Powierzchnia zasiewów zbóż według rodzaju uprawy w 2020 r. Share of sown area of cereals in total sown area in 2020	9	34
Struktura gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na ziarno oraz powierzchni tej uprawy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating maize for grain and area of this crop by area groups of agricultural land in 2020	10	35
Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy roślin strączkowych jadalnych na ziarno w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r. Structure of agricultural holdings and cultivated area of edible pulses for grain in these holdings by area groups of crop area in 2020	11	35
Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia uprawy ziemniaków przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating potatoes and area of these crops and the average cultivated area of potatoes per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020	12	36
Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy ziemniaków w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r. Structure of agricultural holdings and cultivated area of potatoes in these holdings by area groups of crop area in 2020	13	37
Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia uprawy buraków cukrowych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating sugar beet and area of these crop and average cultivated area of sugar beet per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020	14	38

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Wykres Chart	Str. Page
Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy buraków cukrowych w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r. Structure of agricultural holdings and cultivated area of sugar beet in these holdings by area groups of crop area in 2020	15	39
Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku oraz powierzchni tych upraw i średnia powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape and area of these crop and average cultivated area of rape and turnip rape per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020	16	39
Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r. Structure of agricultural holdings and cultivated area of rape and turnip rape in these holdings by area groups of crop area in 2020	17	40
Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych na ziarno oraz powierzchni tych upraw według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings cultivating fodder pulses for grain and area of these crops by area groups of agricultural land in 2020	18	41
Udział gospodarstw rolnych utrzymujących poszczególne gatunki zwierząt gospodarskich w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie w 2020 r. Share of agricultural holdings keeping individual species of livestock in the total number of holdings keeping livestock in 2020	19	43
Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings by cattle breeding scale in area groups of agricultural land in 2020	20	44
Struktura pogłowia bydła według skali chowu w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of cattle stock by breeding scale in area groups of agricultural land in 2020	21	44
Struktura liczby gospodarstw rolnych według skali chowu krów w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings by cow breeding scale in area groups of agricultural land in 2020	22	46
Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of agricultural holdings by pig breeding scale in area groups of agricultural land in 2020	23	47
Struktura liczby gospodarstw rolnych według skali chowu loch w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings by sow breeding scale in area groups of agricultural land in 2020	24	49
Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia owiec według skali chowu w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings and sheep stock by breeding scale in 2020	25	50
Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia drobiu kurzego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by area groups of agricultural land in 2020	26	50

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Wykres Chart	Str. Page
Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by area groups of agricultural land in 2020	27	52
Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia koni według skali chowu w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings and horse stock by breeding scale in 2020	28	53
Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kóz według skali chowu w 2020 r. Structure of the number of agricultural holdings and goat stock by breeding scale in 2020	29	54
Struktura liczby ciągników według mocy silnika Structure of the number of tractors by engine power	30	56
Liczba gospodarstw rolnych wyposażonych w wybrane maszyny i urządzenia rolnicze Number of agricultural holdings equipped with selected agricultural machinery and equipment	31	58
Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych Selected agricultural machinery and equipment per 100 agricultural holdings	32	59
Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land	33	61
Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodu Share of the number of households with a holder of an agricultural holding by the main source of income	34	64
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego Average area of agricultural land in private farms by the main source of household income	35	65
Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020	36	69
Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Average number of AWUs per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020	37	70
Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Non-family labour input (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020	38	71
Nakłady pracy w rodzinie użytkownika (tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Labour input in the holder's family (in thousand AWUs) by area groups of agricultural land in 2020	39	72

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Wykres Chart	Str. Page
Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r. Holders of natural person's agricultural holdings (private farms) employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020	40	73
Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020	41	74
Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r. Structure of the number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020	42	75
Struktura gospodarstw rolnych według typów rolniczych w 2020 r. Structure of agricultural holdings by agricultural types in 2020	43	77
Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r. Average economic size of agricultural holding by agricultural types in 2020	44	78
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r. Average area of agricultural land in agricultural holdings by agricultural types in 2020	45	79

Spis map

List of maps

	Mapa Map	Str. Page
Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020	1	22
Udział gospodarstw indywidualnych produkujących na sprzedaż w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych w 2020 r. Share of private farms producing for sale in the total number of private farms in 2020	2	24
Udział osób kierujących gospodarstwem rolnym z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwem rolnym w 2020 r. Share of managers with agricultural education in the total number of managers in agricultural holdings in 2020	3	25
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r. Average area of agricultural land on private farms with area over 1 ha of agricultural land in 2020	4	27
Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. Share of sown area in the area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020	5	29

Spis map (dok.)

List of maps (cont.)

	Mapa Map	Str. Page
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020	6	45
Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r. Number of pigs per 1 agricultural holding with pig production in 2020	7	48
Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego w 2020 r. Number of hens per 1 agricultural holding with hen production in 2020	8	51
Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r. Area of agricultural land per tractor in 2020	9	57
Zużycie nawozów mineralnych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020	10	62
Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r. Average area of agricultural land per agricultural holding in 2020	11	81
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r. Average area of agricultural land on private farms with area over 1 ha of agricultural land in 2020	12	82
Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020	13	83
Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r. Share of sown area of cereals in total sown area in 2020	14	84
Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r. Share of cultivated area of potatoes in total sown area in 2020	15	85
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020	16	86
Obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r. Number of hens per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020	17	87
Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych w 2020 r. Number of tractor per 100 agricultural holdings in 2020	18	88
Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r. Area of agricultural land per tractor in 2020	19	89
Zużycie nawozów mineralnych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in a good condition in 2020	20	90
Nakłady pracy w gospodarstwach indywidualnych w 2020 r. Labour input on private farms in 2020	21	91

Spis tablic w części tabelarycznej – Uwaga: Tablice dostępne w formacie plików MS Excel

List of tables in the tabular part – Note: Tables available in MS Excel file format

	Tablica Table
Część I Part I	
Gospodarstwa rolne w latach 2010 i 2020 według grup obszarowych użytków rolnych Agricultural holdings in 2010 and 2020 by area groups of agricultural land	1
Podstawowe dane o gospodarstwach rolnych w latach 2010 i 2020 Basic data on agricultural holdings in 2010 and 2020	2
Charakterystyka gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych Characteristics of agricultural holdings by area groups of agricultural land	3
Charakterystyka gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych Characteristics of agricultural holdings with an area over 1 ha of agricultural land by area groups of agricultural land	4
Charakterystyka gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej działalności Characteristics of agricultural holdings by type of economic activity	5
Charakterystyka gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych Characteristics of organic agricultural holdings by area groups of agricultural land	6
Charakterystyka gospodarstw indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego Characteristics of natural person's agricultural holdings by the main income source of household with a holder of an agricultural holding	7
Charakterystyka gospodarstw indywidualnych według przeznaczenia końcowej produkcji rolniczej Characteristics of natural person's agricultural holdings by destination of final agricultural production	8
Charakterystyka gospodarstw rolnych według płci i wieku osoby kierującej Characteristics of agricultural holdings by sex and age of the manager	9
Pracujący w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych Employed persons in agricultural holdings by area groups of agricultural land	10
Charakterystyka gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej Characteristics of agricultural holdings by economic size classes	11
Charakterystyka gospodarstw rolnych według typów rolniczych Characteristics of agricultural holdings by farm types	12
Część II Part II	
Gospodarstwa rolne w latach 2010 i 2020 według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings in 2010 and 2020 by regions, subregions and powiats	13
Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia ogólnego osoby kierującej i według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by the manager's general education level and regions, subregions and powiats	14

Spis tablic w części tabelarycznej – Uwaga: Tablice dostępne w formacie plików MS Excel (dok.)

List of tables in the tabular part – Note: Tables available in MS Excel file format (cont.)

	Tablica Table
Część II (dok.) Part II (cont.)	
Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej i według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by the manager's agricultural education level and regions, subregions and powiats	15
Gospodarstwa indywidualne według osoby kierującej i regionów, podregionów i powiatów Natural person's agricultural holdings by farm managers and regions, subregions and powiats (private farms)	16
Gospodarstwa rolne według użytkowania gruntów i regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by land use and regions, subregions and powiats	17
Użytkowanie gruntów według regionów, podregionów i powiatów Land use by regions, subregions and powiats	18
Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych i regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by area groups of agricultural land and regions, subregions and powiats	19
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i regionów, podregionów i powiatów Average area of agricultural land in agricultural holdings by area groups of agricultural land and regions, subregions and powiats	20
Gospodarstwa rolne z powierzchnią zasiewów wybranych upraw według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings with the sown area of selected crops by regions, subregions and powiats	21
Powierzchnia zasiewów wybranych upraw według regionów, podregionów i powiatów Sown area of selected crops by regions, subregions and powiats	22
Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings keeping livestock by regions, subregions and powiats	23
Pogłowie zwierząt gospodarskich według regionów, podregionów i powiatów Livestock by regions, subregions and powiats	24
Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki według mocy silnika i regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings with tractors by engine power and regions, subregions and powiats	25
Ciągniki według mocy silnika i regionów, podregionów i powiatów Tractors by engine power and regions, subregions and powiats	26
Gospodarstwa rolne stosujące nawozy mineralne, wapniowe i naturalne według regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings using mineral, lime and manure by regions, subregions and powiats	27

Spis tablic w części tabelarycznej – Uwaga: Tablice dostępne w formacie plików MS Excel (dok.)

List of tables in the tabular part – Note: Tables available in MS Excel file format (cont.)

	Tablica Table
Część II (dok.) Part II (cont.)	
Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według dochodów i regionów, podregionów i powiatów Households with a holder of an agricultural holding by income and regions, subregions and powiats	28
Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodu i regionów, podregionów i powiatów Households with a holder of an agricultural holding by main source of income and regions, subregions and powiats	29
Gospodarstwa rolne według płci i wieku osoby kierującej oraz regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by sex and age of the manager and and regions, subregions and powiats	30
Pracujący w gospodarstwach rolnych według regionów, podregionów i powiatów Employed persons in agricultural holdings by regions, subregions and powiats	31
Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych i regionów, podregionów i powiatów Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land and regions, subregions and powiats	32
Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według wieku i regionów, podregionów i powiatów Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings (private farms) by age and regions, subregions and powiats	33
Członkowie rodziny użytkownika pracujący w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i regionów, podregionów i powiatów Members of the holder's family working in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and regions, subregions and powiats	34
Gospodarstwa rolne według klas wielkości ekonomicznej i regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by economic size classes and regions, subregions and powiats	35
Gospodarstwa rolne według typów rolniczych i regionów, podregionów i powiatów Agricultural holdings by farm types and regions, subregions and powiats	36

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol	Opis
Symbol	Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót	Pełna nazwa
Abbreviation	Full name
PSR AC	Powszechny Spis Rolny Agricultural Census
UR AL	użytki rolne agricultural land
SD LU	sztuki duże livestock units
AWU AWU	nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy labour input expressed in conventional annual work units
ha ha	hektar hectare
szt. hd. pcs	sztuka head piece
kg kg	kilogram kilogramme
tys. thous.	tysiąc thousand
mln mln	milion million
t t	tona tonne
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point

Synteza

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r. w porównaniu z Powszechnym Spisem Rolnym z 2010 r. wskazują na:

- spadek liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni,
- zmiany w strukturze gospodarstw rolnych: znaczący spadek liczby gospodarstw o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych i 5–10 ha UR, natomiast wzrost liczby gospodarstw największych, tj. o powierzchni 50 ha UR i więcej oraz najmniejszych – do 1 ha UR włącznie,
- wzrost udziału gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną i spadek gospodarstw z produkcją mieszaną (roślinną i zwierzęcą) oraz utrzymanie się na tym samym poziomie odsetka gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą,
- spadek udziału gospodarstw indywidualnych sprzedających wytworzone produkty rolne oraz gospodarstw produkujących wyłącznie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego,
- wzrost powierzchni gruntów ogółem oraz arealu użytków rolnych,
- zmiany w strukturze użytkowania gruntów wynikające ze zwiększenia się powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej kosztem powierzchni użytków rolnych pozostałych,
- wzrost powierzchni gruntów pod zasiewami oraz upraw trwałych i jednocześnie wzrost ich udziału w ogólnej powierzchni użytków rolnych. Natomiast spadek powierzchni gruntów ugorowanych oraz trwałych użytków zielonych przy jednoczesnym spadku ich udziału w areale użytków rolnych,
- spadek powierzchni lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów,
- wzrost liczby gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na ziarno, rzepak i rzepik oraz strączkowe pastewne na ziarno, natomiast spadek liczby podmiotów z powierzchnią zbóż, strączkowych jadalnych na ziarno, ziemniaków i buraków cukrowych,
- zmiany w strukturze zasiewów, które wynikały ze wzrostu powierzchni uprawy buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku oraz warzyw gruntowych i spadku uprawy arealu zbóż i ziemniaków,
- spadek liczby gospodarstw rolnych prowadzących chów i hodowlę zwierząt gospodarskich,
- spadek liczby gospodarstw utrzymujących bydło (w tym krów), świń (w tym loch), drobiu kurzego (w tym kur niosek), koni oraz kóz, natomiast wzrost podmiotów prowadzących chów i hodowlę owiec,
- wzrost pogłowia zwierząt gospodarskich w przeliczeniowych sztukach dużych (SD),
- wzrost pogłowia bydła (przy czym spadek liczby krów), świń (przy czym spadek liczby loch), owiec, drobiu kurzego (w tym kur niosek), natomiast spadek liczby utrzymywanych w gospodarstwach koni oraz kóz,
- w strukturze pogłowia bydła wzrost udziału cieląt oraz młodego bydła w wieku 1–2 lata, natomiast spadek udziału bydła dorosłego w wieku 2 lat i więcej, w tym krów,
- w strukturze pogłowia świń odnotowano wzrost udziału tuczników oraz warchlaków, natomiast spadek udziału prosiąt i świń na chów, w tym loch,
- wzrost liczby ciągników, w tym o najwyższej mocy, tj. 100 kW i więcej oraz o mocy 60–100 kW,
- wzrost liczby kombajnów zbożowych, natomiast spadek silosokombajnów oraz kombajnów ziemniaczanych i buraczanych,
- wzrost liczby opryskiwaczy sadowniczych i opryskiwaczy polowych, przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw rolnych z tymi maszynami,

- spadek liczby gospodarstw rolnych stosujących nawozy azotowe, fosforowe i potasowe, natomiast wzrost liczby podmiotów stosujących nawozy wieloskładnikowe i wapniowe,
- wzrost zużycia nawozów mineralnych (NPK) i nawozów wapniowych oraz wzrost zużycia tych nawozów na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej,
- spadek liczby gospodarstw stosujących nawozy naturalne, w tym wykorzystujących obornik i gnojówkę, natomiast wzrost liczby podmiotów stosujących gnojowicę,
- spadek zużycia przez gospodarstwa rolne obornika i gnojówki, a wzrost zużycia gnojowicy,
- spadek odsetka gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza, działalność pozarolnicza oraz niezarobkowe źródła utrzymania poza emeryturą i rentą, natomiast wzrost odsetka gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z pracy najemnej i emerytur i rent,
- spadek nakładów pracy dla gospodarstw ogółem oraz gospodarstw indywidualnych, natomiast wzrost dla gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej,
- spadek nakładów pracy rodzinnej siły roboczej, oraz wzrost nakładów pracy pracowników najemnych stałych,
- wzrost średniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego.

Executive summary

The results of the Agricultural Census conducted in 2020 compared to the Agricultural Census of 2010 indicate:

- a decrease in the number of agricultural holdings with a simultaneous increase in their average area
- changes in the structure of agricultural holdings: a significant decrease in the number of holdings with an area of 1-2 ha of agricultural land and 5-10 ha of agricultural land, while an increase in the number of the largest holdings with an area of 50 ha and more and the smallest – up to 1 ha of agricultural land inclusive,
- an increase in the share of agricultural holdings conducting only crop production and a decrease in holdings with mixed production (crop and animal) and the percentage of holdings conducting only animal production remaining at the same level,
- a decrease in the share of private farms selling manufactured agricultural products and farms producing exclusively for household self-supply,
- an increase in the total land area and acreage of agricultural land,
- changes in the structure of land use resulting from an increase in the area of agricultural land in a good agricultural condition at the expense of the area of other agricultural land,
- an increase in the sown area and permanent crops, and at the same time an increase in their share in the total area of agricultural land. On the other hand, a decrease in the area of fallow land and permanent grassland with a simultaneous decrease in their share in the area of agricultural land,
- a decrease in the area of forests and forest land and other land,
- an increase in the number of agricultural holdings cultivating maize for grain, rape and turnip rape, as well as fodder pulses for grain, while a decrease in the number of units with cereals, edible pulses for grain, potatoes and sugar beets,
- changes in the structure of sown area resulting from an increase in the cultivated area of sugar beet, rape and turnip rape as well as field vegetables and a decrease in the cultivated area of cereals and potatoes,
- a decrease in the number of agricultural holdings conducting activity related to rearing and breeding of livestock,
- a decrease in the number of holdings keeping cattle (including cows), pigs (including sows), hens (including laying hens), horses and goats, while an increase in sheep rearing and breeding entities,
- increase in the number of livestock in large head index,
- an increase in the stock of cattle (with a decrease in the number of cows), pigs (with a decrease in the number of sows), sheep, hens (including laying hens), while a decrease in the number of horses and goats kept in agricultural holdings,
- in the structure of the cattle population, an increase in the share of calves and young cattle aged 1-2 years, while a decrease in the share of adult cattle aged 2 and more, including cows,
- in the structure of the pig stock, an increase in the share of pigs for fattening and young pigs was recorded, while a decrease in the share of piglets and pigs for breeding, including sows,
- increase in the share of tractors, including those with the highest power, i.e. 100 kW and more and 60-100 kW,

- an increase in the number of combine harvesters for cereals, while a decrease in forage harvesters and combine harvesters for potatoes and beet,
- increase in the number of orchard sprayers and field sprayers, with a simultaneous decrease in the number of farms with these machines,
- a decrease in the number of farms using nitrogenous, phosphatic and potassic fertilisers, while an increase in the number of entities using mixed and lime fertilisers,
- an increase in the consumption of mineral fertilisers (NPK) and lime fertilizers and an increase in the consumption of these fertilisers per 1 ha of agricultural land in a good agricultural condition,
- a decrease in the number of holdings using natural fertilisers, including those using solid dung and liquid manure, while an increase in the number of entities using slurry,
- a decrease in the consumption of solid dung and liquid manure by holdings, and an increase in the consumption of slurry,
- a decrease in the percentage of households whose main source of income was agricultural activity, non-agricultural activity and unearned sources of income other than retirement and disability pensions, while an increase in the percentage of households living mainly on hired work and retirement and other pensions,
- a decrease in labour input for total holdings and private farms, while an increase for holdings of legal entities and organisational units without legal personality,
- a decrease in the labour input of the family labour force and an increase in the labour input of non-family labour regularly employed,
- increase in the average economic size of an agricultural holding.

Rozdział 1

Chapter 1

Charakterystyka gospodarstw rolnych

Characteristics of agricultural holdings

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w województwie mazowieckim liczba gospodarstw rolnych wyniosła 208,1 tys., w tym 205,4 tys. prowadzących wyłącznie działalność rolniczą. W porównaniu z wynikami PSR 2010 liczba gospodarstw ogółem zmniejszyła się o 20,7 tys., tj. o 9,1%.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r. **liczba gospodarstw rolnych** ogółem w województwie mazowieckim wyniosła 208,1 tys. i stanowiła 15,8% ogólnej liczby gospodarstw rolnych w Polsce. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych to gospodarstwa indywidualne, tj. 99,6%.

W województwie mazowieckim funkcjonowało 0,8 tys. **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**. W posiadaniu tych gospodarstw pozostawało 54,7 tys. ha, tj. 2,4% ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia tych gospodarstw wyniosła 70,63 ha, a średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne – 61,15 ha.

W strukturze gospodarstw rolnych największą grupę stanowiły jednostki o powierzchni od 5 do 10 ha użytków rolnych (27,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych) oraz od 3 do 5 ha UR (18,9%). Najmniej natomiast odnotowano gospodarstw o powierzchni do 1 ha UR włącznie (1,5%) oraz gospodarstw największych, tj. o areale 50 ha UR i więcej (1,6%).

Tablica 1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych
Table 1. Agricultural holdings by area groups of agricultural land

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych w ha Agricultural holdings with the area of agricultural land in ha								
		≤ 1	1 – 2	2 – 3	3 – 5	5 – 10	10 – 15	15 – 20	20 – 50	≥ 50
Ogółem Total w tysiącach in thousands										
2010	228,8	2,9	32,0	27,3	42,4	66,4	29,0	12,8	14,0	1,9
2020	208,1	3,1	26,0	26,3	39,3	56,7	25,9	11,9	15,4	3,3
2010 = 100										
2020	90,9	109,2	81,2	96,4	92,6	85,4	89,4	93,1	109,9	175,1
W tym gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha UR Of which private farms with an area over 1 ha of agricultural land w tysiącach in thousands										
2010	225,7	–	32,0	27,3	42,4	66,4	29,0	12,8	14,0	1,8
2020	204,2	–	26,0	26,3	39,2	56,6	25,9	11,9	15,3	3,2
2010 = 100										
2020	90,5	–	81,1	96,2	92,4	85,2	89,3	92,9	109,6	178,5

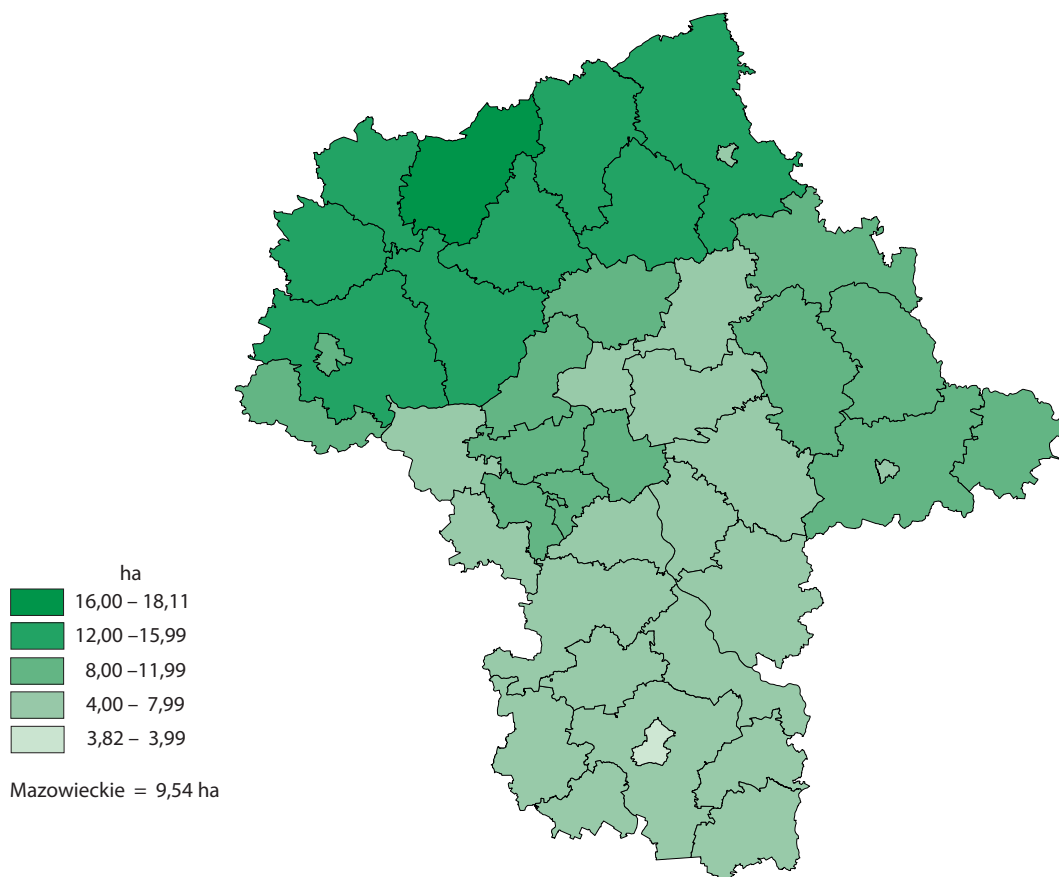
W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 liczba gospodarstw ogółem w 2020 r. zmniejszyła się o 20,7 tys., tj. o 9,1%, a gospodarstw indywidualnych o 21,2 tys., tj. o 9,3%.

Największy spadek liczby gospodarstw rolnych w odniesieniu do 2010 r. odnotowano wśród podmiotów o powierzchni od 1 do 2 ha UR (o 18,8%), a następnie w grupie obszarowej 5–10 ha UR (o 14,6%) oraz w grupie 10–15 ha UR (o 10,6%). Znacznie wzrosła natomiast liczba gospodarstw największych, tj. o powierzchni 50 ha UR i więcej (o 75,1%). Wzrost odnotowano również w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni użytków rolnych 20–50 ha (o 9,9%) oraz w grupie gospodarstw najmniejszych obszarowo, tj. do 1 ha włącznie (o 9,2%).

W 2020 r. najwięcej gospodarstw odnotowano w powiatach: grójeckim (5,4% ogółu gospodarstw w województwie), radomskim (5,1%), siedleckim i ostrołęckim (po 4,5%), a najmniej w: m. Ostrołęka (0,4%), m. Płock (0,5%), m. Siedlce oraz powiatach: przyskowskim, legionowskim i szydłowieckim (po 0,9%).

W 2020 r. średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne wyniosła 9,54 ha (w 2010 r. – 8,50 ha).

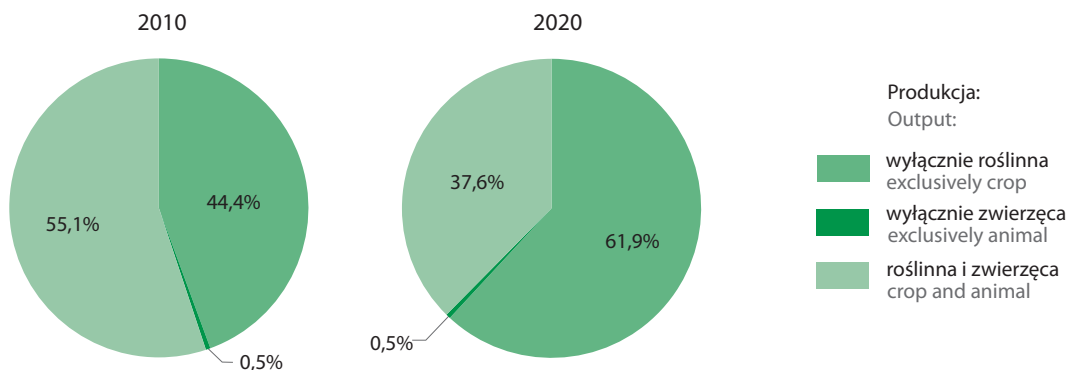
Mapa 1. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
Map 1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

Największa średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne wystąpiła w powiatach: mławskim (18,11 ha), przasnyskim (15,77 ha) i ciechanowskim (15,55 ha), a najmniejsza w: m. Radom (3,82 ha), m. Siedlce (5,18 ha) i powiecie przysuskim (5,46 ha).

Wśród ogółu gospodarstw rolnych 207,5 tys. (99,7%) posiadało użytki rolne, 207,0 tys. (99,5%) – użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, a powierzchnię pod zasiewami posiadało 168,6 tys. (81,0%) gospodarstw rolnych. Wśród zasiewów najbardziej popularną uprawą były zboża, których produkcją zajmowało się 86,8% tych jednostek. Zwierzęta gospodarskie utrzymywało 79,3 tys. (38,1%) gospodarstw rolnych, w tym było 24,7% gospodarstw, 3,2% posiadało świnie, a 16,3% prowadziło produkcję drobiu kurzego.

Wykres 1. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej
Chart 1. Agricultural holdings by type of agricultural output

Wśród gospodarstw rolnych spisanych w 2020 r. dominowały te, prowadzące wyłącznie produkcję roślinną, stanowiąc 61,9%. W porównaniu z 2010 r. ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych zwiększył się o 17,5 p. proc. Gospodarstwa prowadzące wyłącznie produkcję zwierzęcą stanowiły 0,5% (tyle samo co w 2010 r.), natomiast udział gospodarstw prowadzących jednocześnie produkcję roślinną i zwierzęcą zmniejszył się o 17,5 p. proc. do 37,6%. Największe były gospodarstwa prowadzące produkcję mieszaną – ich średnia powierzchnia użytków rolnych wyniosła 13,41 ha. W gospodarstwach prowadzących wyłącznie produkcję roślinną oraz prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą średni areal użytków rolnych wyniósł odpowiednio 7,25 ha i 2,05 ha.

Według wyników PSR 2020 w województwie mazowieckim **wyłącznie działalność rolniczą** prowadziło 205,4 tys. gospodarstw rolnych, tj. 98,7% ogólnej liczby spisanych gospodarstw w województwie. Oprócz działalności rolniczej 2,7 tys. gospodarstw rolnych (1,3% ogółu gospodarstw) prowadziło również **działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym**. Największy odsetek tych gospodarstw odnotowano dla: innej działalności (np. prowadzenie sklepu, w którym sprzedawane są produkty gospodarstwa rolnego) – 36,0% omawianych gospodarstw, rolniczych prac kontraktowych – 27,8% i agroturystyki – 13,9%.

Udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego nie przekraczał 10% w przypadku 40,7% ogółu gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza, mieścił się w przedziale 10–50% dla 31,0% omawianych gospodarstw, a wyniósł ponad 50% w przypadku 28,3% gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza.

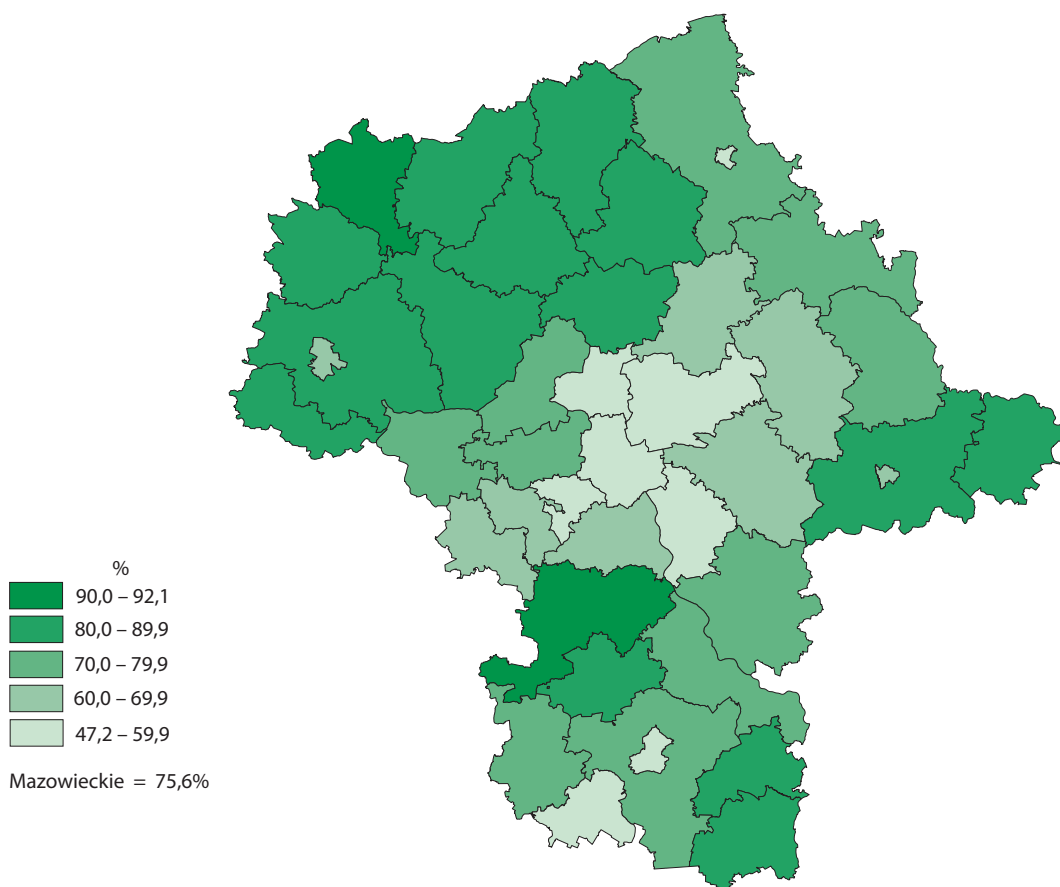
Według wyników PSR 2020 w województwie mazowieckim 2,2 tys. gospodarstw rolnych (1,0% ogółu gospodarstw rolnych) stosowało **ekologiczne metody produkcji rolniczej**. Przeważały tu gospodarstwa zajmujące się wyłącznie produkcją roślinną – 56,4%. Nie odnotowano gospodarstw ekologicznych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą. Udział gospodarstw ekologicznych wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych i wyniósł od 0,1% ogółu gospodarstw w grupie obszarowej poniżej 5 ha UR do 11,0% w grupie 50 ha UR i więcej. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych wyniosła 38,98 ha i była ponad 4–krotnie wyższa niż średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ogółem.

W latach 2018–2020, ze środków wsparcia (ujętych w spisie) w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)** skorzystało 76,3% użytkowników gospodarstw rolnych. Udział tych gospodarstw wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych i wyniósł od 37,7% ogółu gospodarstw znajdujących się w grupie obszarowej UR do 1 ha włącznie do 91,0% w jednostkach o powierzchni 50 ha i więcej.

W województwie mazowieckim spośród 207,3 tys. spisanych gospodarstw indywidualnych 156,7 tys., tj. 75,6% sprzedawało wytworzone produkty rolne. W porównaniu z 2010 r. udział tych gospodarstw był mniejszy o 14,7 p. proc. Najwięcej gospodarstw sprzedających własne produkty rolne odnotowano w grupie obszarowej od 1 do 5 ha UR – 35,6% oraz w grupie od 5 do 10 ha UR – 29,2%, natomiast najniższy odsetek, tj. 1,2% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie. W co 10 gospodarstwie indywidualnym końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była głównie na samozaopatrzenie, tzn. gospodarstwo domowe użytkownika zużywało więcej niż 50% wartości wytworzonej produkcji rolniczej (w 2010 r. – w co 4 gospodarstwie indywidualnym). W grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie odsetek omawianych gospodarstw wyniósł 1,9%, natomiast wśród gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha UR najwyższą wartość osiągnął w grupie obszarowej 1–5 ha UR (61,4%) i malał wraz z rosnącą powierzchnią użytków rolnych, osiągając najniższą wartość (0,1%) w jednostkach o powierzchni 50 ha UR i więcej. Natomiast 10,5 tys. gospodarstw rolnych produkowało wyłącznie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego użytkownika, co stanowiło 5,1% ogółu gospodarstw indywidualnych (w 2010 r. – 9,7%).

Mapa 2. Udział gospodarstw indywidualnych produkujących na sprzedaż w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych w 2020 r.

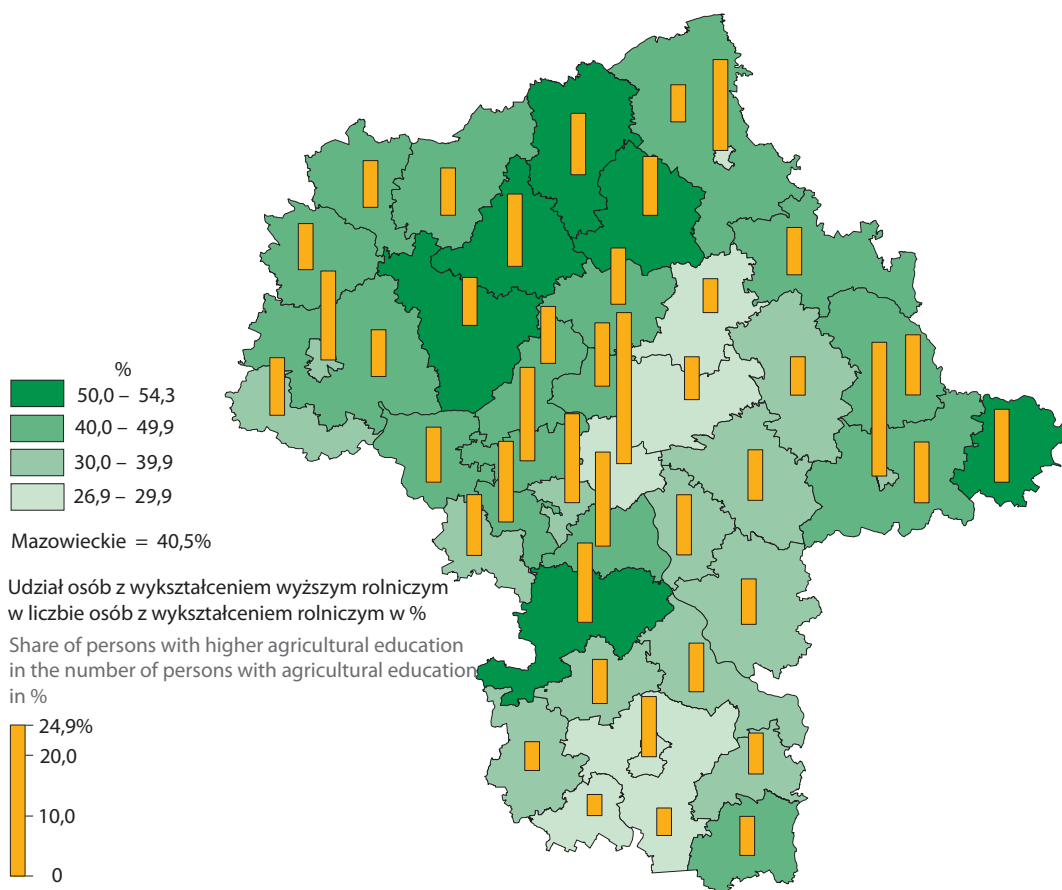
Map 2. Share of private farms producing for sale in the total number of private farms in 2020

W województwie mazowieckim 40,5% osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadało wykształcenie rolnicze lub kurs rolniczy. Spośród legitymujących się wykształceniem rolniczym 30,6% ukończyło tylko kurs rolniczy, natomiast 9,5% kierujących deklarowało wykształcenie wyższe rolnicze. Udział gospodarstw, w których osoba kierująca posiadała wykształcenie rolnicze w ogólnej liczbie gospodarstw w danej grupie obszarowej użytków rolnych wyniósł od 29,7% w grupie obszarowej UR 1–5 ha do 64,7% w grupie 20–50 ha i 50 ha i więcej. Wśród gospodarstw najmniejszych, tj. do 1 ha UR łącznie wyniósł on 33,2%.

Mapa 3. Udział osób kierujących gospodarstwem rolnym z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwem rolnym w 2020 r.

Map 3. Share of managers with agricultural education in the total number of managers in agricultural holdings in 2020

Największy odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym legitymujących się wykształceniem rolniczym odnotowano w powiatach: ciechanowskim (54,3%), przasnyskim (52,8%) i łosickim (52,4%), a najmniejszy w powiatach: wyszkowskim (26,9%) i wołomińskim (28,3%) oraz w m. Radom (27,5%).

Gospodarstwem rolnym kierowali głównie mężczyźni, którzy stanowili 66,2% ogółu kierujących. Co piąta osoba kierująca należała do grupy wiekowej poniżej 40 lat. Osoby najstarsze, tj. w wieku 65 lat i więcej stanowiły 12,9% osób kierujących.

Rozdział 2

Chapter 2

Użytkowanie gruntów

Land use

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w porównaniu z wynikami PSR 2010 wskazują na zachodzące zmiany w użytkowaniu gruntów. Zwiększyła się powierzchnia użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej i znacząco zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych pozostałych.

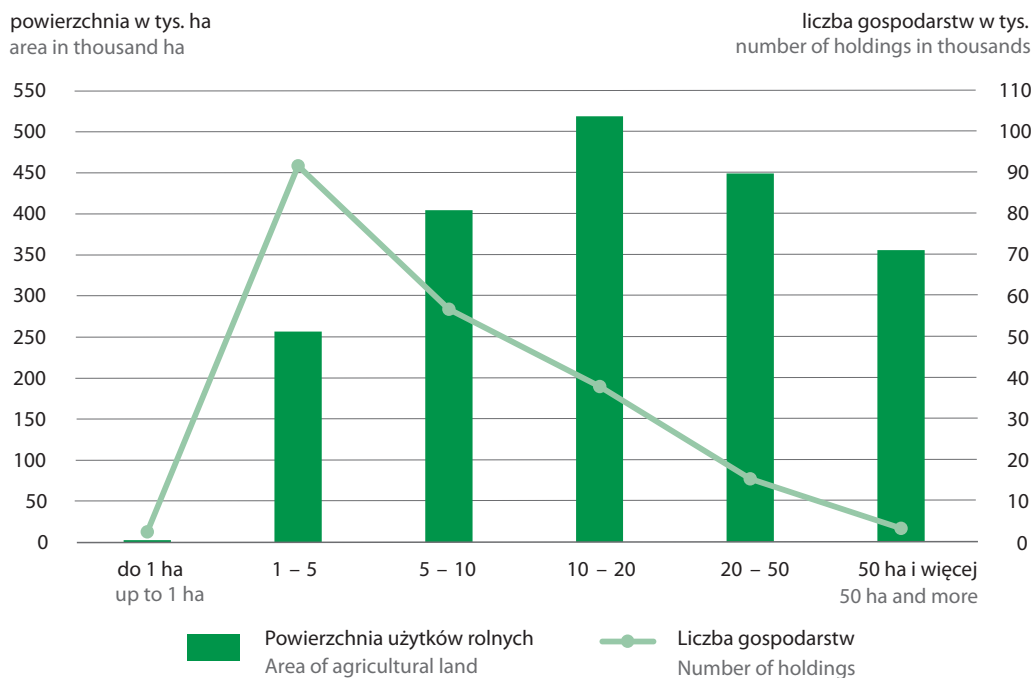
W stosunku do 2010 r. zwiększyła się powierzchnia gruntów pod zasiewami oraz upraw trwałych, natomiast zmniejszyła się powierzchnia gruntów ugorowanych oraz trwałych użytków zielonych.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w województwie mazowieckim **powierzchnia gruntów ogółem** użytkowanych w gospodarstwach rolnych wyniosła 2291,1 tys. ha i stanowiła 13,7% powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w Polsce, a w ciągu 10 lat, tj. od Powszechnego Spisu Rolnego 2010 zwiększyła się o 24,6 tys. ha (o 1,1%).

Użytki rolne w gospodarstwach rolnych zajmowały 1984,9 tys. ha i stanowiły 86,6% ogólnej powierzchni gruntów oraz 13,3% krajowej powierzchni użytków rolnych. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia ta zwiększyła się o 40,7 tys. ha (o 2,1%).

Wykres 2. Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi i powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 2. Number of agricultural holdings with agricultural land and the area of agricultural land by area groups of agricultural land in 2020

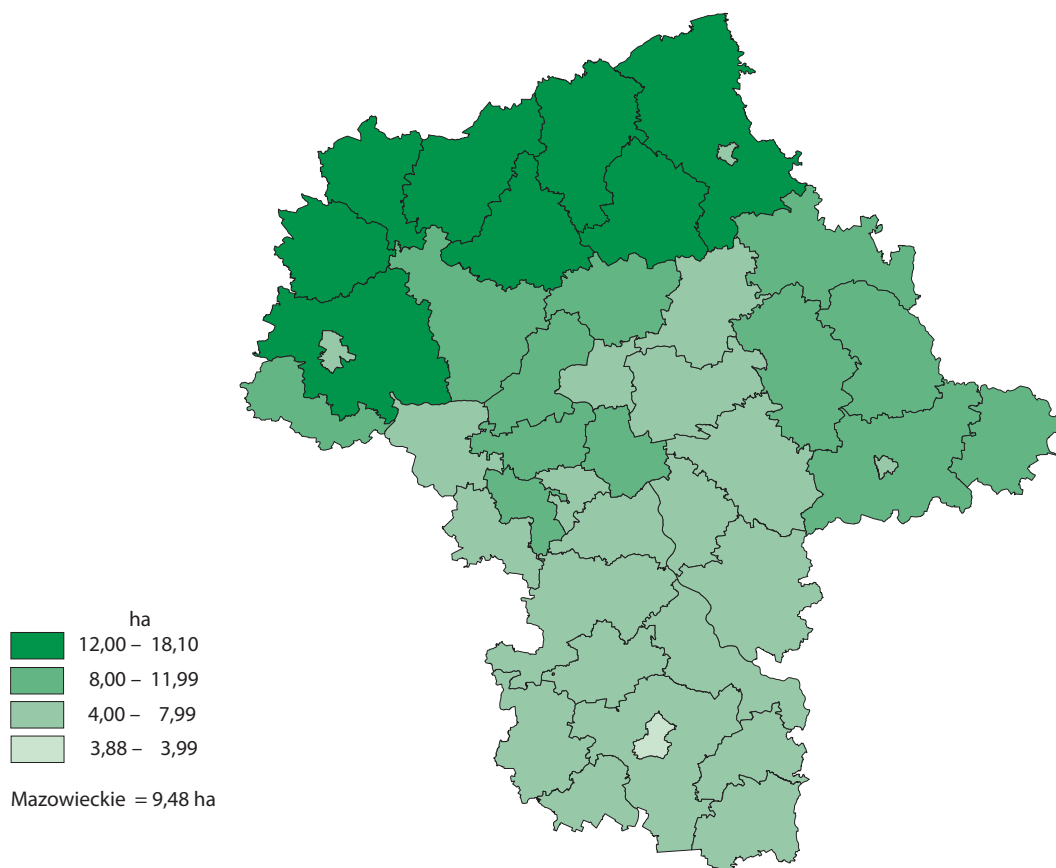

Największy udział użytków rolnych w powierzchni ogółem odnotowano w powiatach: warszawskim zachodnim (93,0%), płockim (92,5%) i gostyńskim (90,9%), najmniejszy natomiast w: m. Ostrołęka (78,4%) oraz w powiatach przysuskim (80,2%) i otwockim (81,0%).

Gospodarstwa indywidualne użytkowały 2236,4 tys. ha, tj. 97,6% powierzchni gruntów gospodarstw rolnych ogółem, a stosunku do 2010 r. udział ten obniżył się 0,3 p. proc. Natomiast gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych posiadały 2230,1 tys. ha gruntów ogółem, tj. 99,7% gruntów należących do wszystkich gospodarstw indywidualnych. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r. wyniosła 9,48 ha i była o 1,13 ha mniejsza od średniej w kraju.

Mapa 4. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r.

Map 4. Average area of agricultural land on private farms with area over 1 ha of agricultural land in 2020

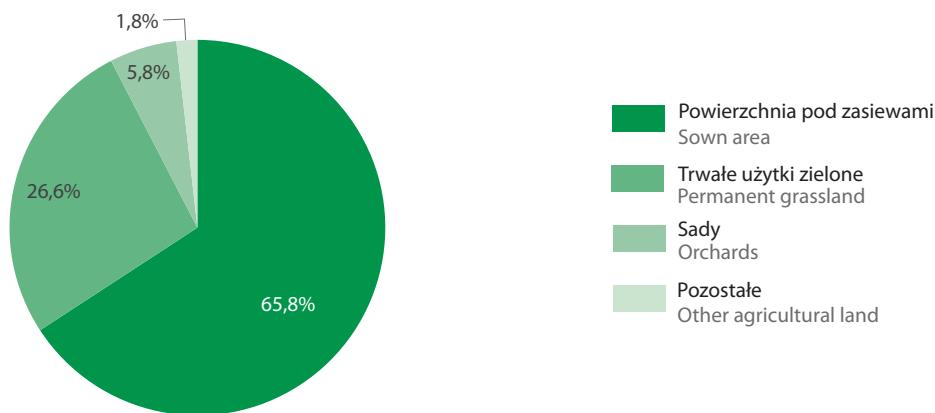
Największa średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha UR wystąpiła w powiatach: mławskim (18,10 ha), przasnyskim (15,75 ha) i ciechanowskim (15,45 ha), a najmniejsza w: m. Radom (3,88 ha) i m. Siedlce (5,24 ha) oraz w powiecie przysuskim (5,52 ha).

Użytki rolne utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zajmowały 1955,0 tys. ha, tj. 98,5% powierzchni użytków rolnych, natomiast powierzchnia **pozostałych użytków rolnych** wyniosła 29,9 tys. ha. W stosunku do 2010 r. powierzchnia tych gruntów odpowiednio zwiększyła się o 2,9% i zmniejszyła się o 33,1%. Średnia powierzchnia omawianych użytków w gospodarstwach posiadających powierzchnię tych gruntów wyniosła odpowiednio 9,44 ha i 1,53 ha i była mniejsza odpowiednio o 1,84 ha i 0,01 ha od średnich krajowych.

W wewnętrznej strukturze użytków rolnych największą powierzchnię zajmowały grunty pod zasiewami – 1286,9 tys. ha, a następnie trwale użytki zielone – 520,5 tys. ha, przy czym łąki trwale uprawiano na powierzchni 462,8 tys. ha, a pastwiska trwale na powierzchni 57,7 tys. ha. Pod uprawy trwale przeznaczonych było 115,8 tys. ha, a grunty ugorowane zajmowały 29,7 tys. ha.

W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się powierzchnia gruntów pod zasiewami (o 6,7%) oraz upraw trwałych (o 6,9%), jednocześnie zwiększył się ich udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych odpowiednio o 2,8 p. proc. i o 0,2 p. proc. Natomiast zmniejszyła się powierzchnia gruntów ugorowanych (o 49,5%) oraz trwałych użytków zielonych (o 0,6%), a także ich udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych odpowiednio o 1,5 p. proc. i o 0,7 p. proc.

Wykres 3. Struktura powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
Chart 3. Structure of agricultural land in a good agricultural condition in agricultural holdings in 2020

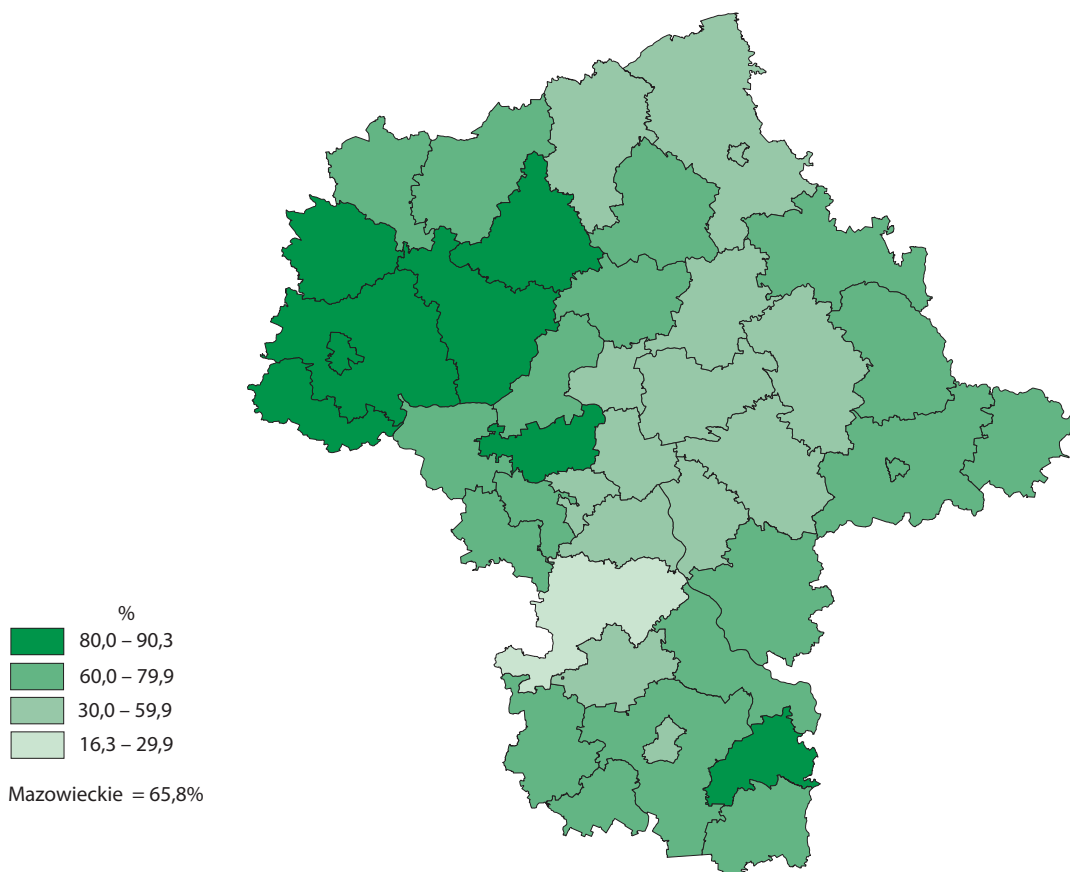

W strukturze użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej najmniejszą powierzchnię zajmowały **ogrody przydomowe**. Powierzchnia ogrodów przydomowych, gdzie uprawy przeznaczone były głównie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego użytkownika wyniosła 2,1 tys. ha i stanowiła zaledwie 0,1% użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Prowadzenie ogrodu przydomowego zadeklarowało 14,8 tys. gospodarstw, tj. 7,1% ogółu gospodarstw rolnych, a wśród nich 7,4% podmiotów posiadało powierzchnię upraw prowadzonych w szklarniach, tunelach foliowych wysokich oraz inspektach. Średnia powierzchnia ogrodów przydomowych w gospodarstwach rolnych posiadających ogrody przydomowe wyniosła 0,15 ha i była o 0,04 ha większa niż średnia tych gruntów w kraju.

Powierzchnia **gruntów ugorowanych** (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny) wyniosła 29,7 tys. ha i stanowiła 1,5% użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Gospodarstw z powierzchnią gruntów ugorowanych było 15,8 tys., a ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyniósł 7,6%. Powierzchnia ugorowana w województwie mazowieckim stanowiła 15,8% powierzchni ugorowanej w kraju. Średnia powierzchnia gruntów ugorowanych w gospodarstwach rolnych posiadających omawiane grunty wyniosła 1,88 ha i była o 0,22 ha mniejsza niż średnia krajowa.

W strukturze użytkowania gruntów dominowała powierzchnia **zasiewów**, która stanowiła 65,8% areálu użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Powierzchnia zasiana w województwie mazowieckim w 2020 r. stanowiła 11,7% krajowego areálu pod zasiewami. Średnia powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych posiadających grunty pod zasiewami wyniosła 7,63 ha i była mniejsza o 2,43 ha od średniej krajowej. Liczba gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami wyniosła 168,6 tys. Podmioty te stanowiły 15,5% gospodarstw z powierzchnią zasiewów w Polsce.

Mapa 5. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.
 Map 5. Share of sown area in the area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020

Największy udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w powiatach: plockim (90,3%), gostynińskim (88,0%) i zwoleńskim (85,4%), a najmniejszy w powiatach: grójeckim (16,3%), ostrołęckim (34,8%) i otwockim (40,1%).

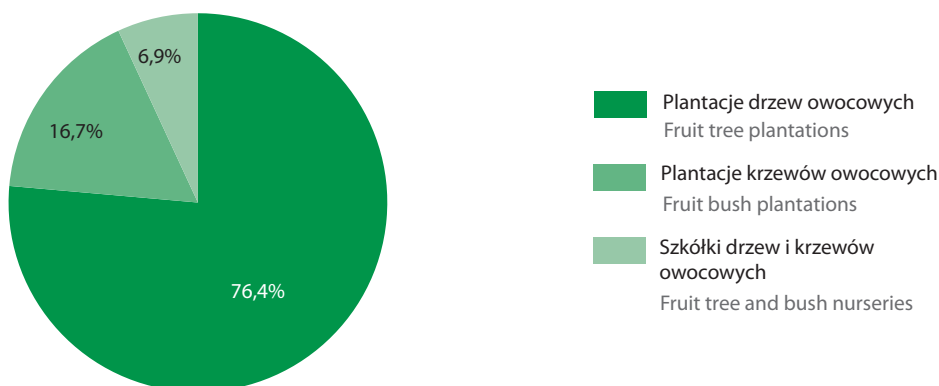
Powierzchnia **trwałych użytków zielonych** stanowiła 26,6% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, z czego **łąki trwałe** – 23,7%, a **pastwiska trwałe** – 3,0%. W stosunku do 2010 r. powierzchnia łąk zwiększyła się o 8,9%, a powierzchnia pastwisk zmniejszyła się o 41,6%. Powierzchnię łąk trwałych posiadało 134,1 tys. gospodarstw, tj. 64,4% gospodarstw ogółem, natomiast liczba gospodarstw z powierzchnią pastwisk trwałych wyniosła 18,7 tys., co stanowiło 9,0% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia łąk trwałych w gospodarstwach rolnych utrzymujących je wyniosła 3,45 ha, a pastwisk trwałych – 3,09 ha i była ona odpowiednio większa o 0,07 ha i mniejsza o 0,67 ha od średnich krajowych.

W 2020 r. łączna powierzchnia **upraw trwałych** w gospodarstwach rolnych wyniosła 115,8 tys. ha i stanowiła 5,9% użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Znaczący udział miały tu **sady**, które zajmowały powierzchnię 113,1 tys. ha, stanowiąc 5,8% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej oraz 97,6% ogólnej powierzchni upraw trwałych. Uprawy trwałe posiadało 32,0 tys. gospodarstw rolnych, tj. 15,4% gospodarstw ogółem, a średnia ich powierzchnia przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z tymi uprawami wyniosła 3,62 ha i była o 1,32 ha większa niż średnia krajowa. W PSR 2020 spisano 30,8 tys. gospodarstw rolnych z powierzchnią sadów, które stanowiły 14,8% gospodarstw ogółem. Prawie co piąte gospodarstwo rolne z powierzchnią sadów w kraju zostało spisane w województwie mazowieckim. Średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące sady wyniosła 3,67 ha i była o 1,39 ha większa od średniej krajowej.

Drzewa owocowe w sadach uprawiało 22,9 tys. gospodarstw rolnych na powierzchni 86,4 tys. ha. W 2020 r. średnia powierzchnia plantacji drzew owocowych w 1 gospodarstwie rolnym z tą uprawą wyniosła 3,78 ha. Areal uprawy krzewów owocowych wyniósł 18,9 tys. ha, natomiast liczba gospodarstw z powierzchnią plantacji krzewów owocowych – 8,2 tys., a średnia powierzchnia tej uprawy – 2,29 ha. Szkółki drzew i krzewów owocowych uprawiało 3,9 tys. gospodarstw rolnych na łącznej powierzchni 7,8 tys. ha, a ich średnia powierzchnia przypadająca na 1 gospodarstwo rolne ze szkółkami drzew i krzewów owocowych wyniosła 2,02 ha.

Wykres 4. Udział powierzchni uprawy plantacji drzew owocowych, plantacji krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r.

Chart 4. Share of cultivated area of fruit trees plantations, fruit bush plantations and fruit trees and bush nurseries in the total area of orchards in 2020

Udział powierzchni uprawy plantacji drzew owocowych, plantacji krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów wyniósł odpowiednio: 76,4%, 16,7% i 6,9%. Natomiast udział gospodarstw, w których zadeklarowano posiadanie powierzchni omawianych upraw w ogólnej liczbie gospodarstw z powierzchnią sadów wyniósł odpowiednio: 74,2%, 26,8% i 12,5%.

Największy udział powierzchni upraw trwałych w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w powiatach: grójeckim (72,9%), białobrzeskim (20,2%) i piaseczyńskim (19,1%), a najmniej – w powiatach: żuromińskim, mławskim i przasnyskim (po 0,1%).

Lasy i grunty leśne w gospodarstwach rolnych zajmowały powierzchnię 199,2 tys. ha, tj. 8,7% ogólnej powierzchni gruntów i stanowiły one 20,7% powierzchni lasów i gruntów leśnych w kraju. W ciągu 10 lat powierzchnia ta zmniejszyła się o 15,4 tys. ha, tj. o 7,2%. Posiadanie powierzchni lasów i gruntów leśnych zadeklarowało 108,7 tys. użytkowników, co stanowiło 52,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Załedwie 2,1% gospodarstw użytkujących lasy i grunty leśne wykazało powierzchnię plantacji o krótkiej rotacji na cele energetyczne (uwzględniono tu plantacje założone niezależnie od rodzaju gruntów). Średnia powierzchnia lasów i gruntów leśnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne posiadające omawiane grunty wyniosła 1,83 ha i była mniejsza niż średnia w kraju o 0,09 ha.

W ogólnej powierzchni gruntów znajdujących się w użytkowaniu gospodarstw rolnych 107,0 tys. ha, tj. 4,7% zajmowały **pozostałe grunty**. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia pozostałych gruntów zmniejszyła się o 0,7 tys. ha, tj. o 0,7%. Zdecydowana większość, tj. 88,3% gospodarstw rolnych posiadało pozostałe grunty, a średnia ich powierzchnia przypadająca na 1 gospodarstwo rolne posiadające omawiane grunty wyniosła 0,58 ha i była mniejsza niż średnia w kraju o 0,06 ha.

Rozdział 3

Chapter 3

Powierzchnia zasiewów

Sown area

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wykazały, że w porównaniu z poprzednim spisem rolnym zwiększyła się powierzchnia zasiewów, w tym m.in. powierzchnia buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku oraz warzyw gruntowych. Zmniejszyła się natomiast powierzchnia uprawy m.in. zbóż, ziemniaków i kukurydzy na ziarno.

W województwie mazowieckim według Powszechnego Spisu Rolnego 2020 powierzchnia **zasiewów** wyniosła 1286,9 tys. ha i stanowiła 11,7% powierzchni zasiewów w kraju. W porównaniu z Powszechnym Spisem Rolnym przeprowadzonym w 2010 r. była ona większa o 81,3 tys. ha, tj. o 6,7%.

Tablica 2. Powiaty o największej powierzchni zasiewów w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą w 2020 r.

Table 2. Powiaty with the largest sown area in agricultural holdings conducting agricultural activity in 2020

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia zasiewów ogółem w ha Total sown area in ha	Województwo=100 Voivodship=100	Udział powierzchni zasiewów w powierzch- ni UR w % Share of sown area in agricultural land area in %
Województwo Voivodship	1286859,0	100,0	64,8
W tym powiaty: Of which powiaty:			
płocki	100289,6	7,8	89,6
płoński	77178,7	6,0	84,4
ciechanowski	63843,9	5,0	83,3
mławski	59344,9	4,6	65,7
siedlecki	57110,3	4,4	67,8
sokołowski	50760,8	3,9	73,9

Liczba gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami wyniosła 168,6 tys. Podmioty te stanowiły 81,0% ogólnej liczby spisanych gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim oraz 15,5% gospodarstw z powierzchnią zasiewów w Polsce.

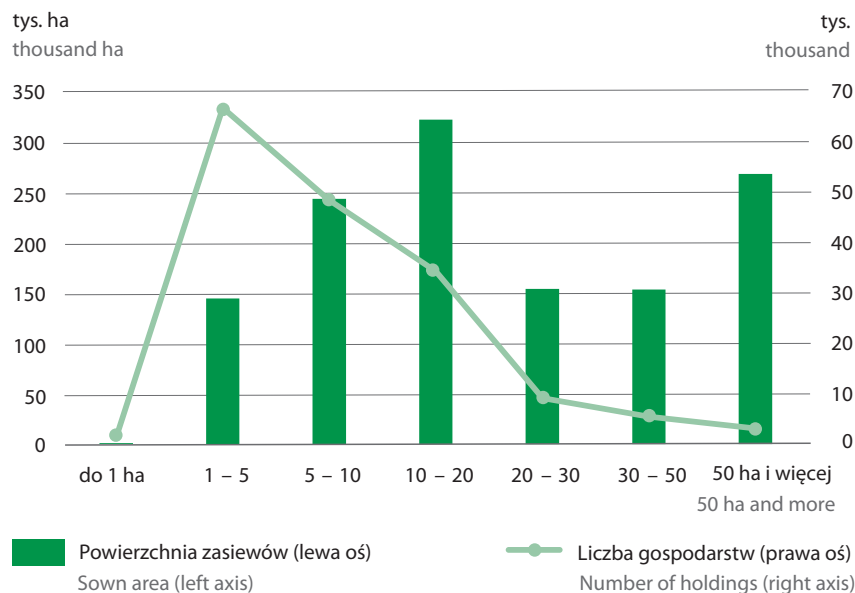
Wśród tych gospodarstw najliczniejszą grupę stanowiły podmioty, których areal wyniósł od 1 do 5 ha użytków rolnych – 39,6%. Gospodarstwa największe, tj. o powierzchni 50 ha i więcej stanowiły 1,9% gospodarstw z powierzchnią zasiewów, natomiast najmniejsze, tj. o powierzchni do 1 ha UR łącznie – 0,8%.

W strukturze zasiewów według grup obszarowych użytków rolnych 25,0% powierzchni pod zasiewami znajdowało się w gospodarstwach posiadających od 10 do 20 ha UR. Gospodarstwa o powierzchni 50 ha UR i więcej użytkowały 20,8% ogólnego arealu zasiewów, a podmioty do 1 ha UR łącznie – 0,1%.

W województwie mazowieckim średnia powierzchnia zasiewów przypadająca na 1 gospodarstwo rolne posiadające zasiewy wyniosła 7,63 ha i była o 2,43 ha mniejsza od średniej w kraju.

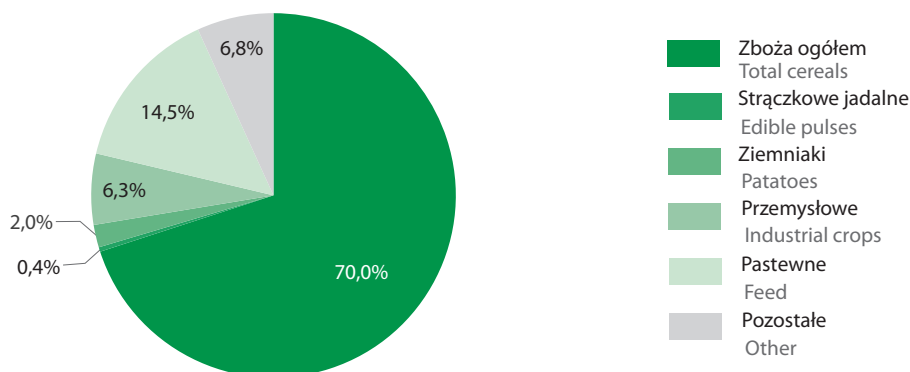
Wykres 5. Powierzchnia zasiewów i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 5. Sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 6. Struktura powierzchni zasiewów według grup ziemiopłodów w 2020 r.

Chart 6. Sown area by crop groups in 2020

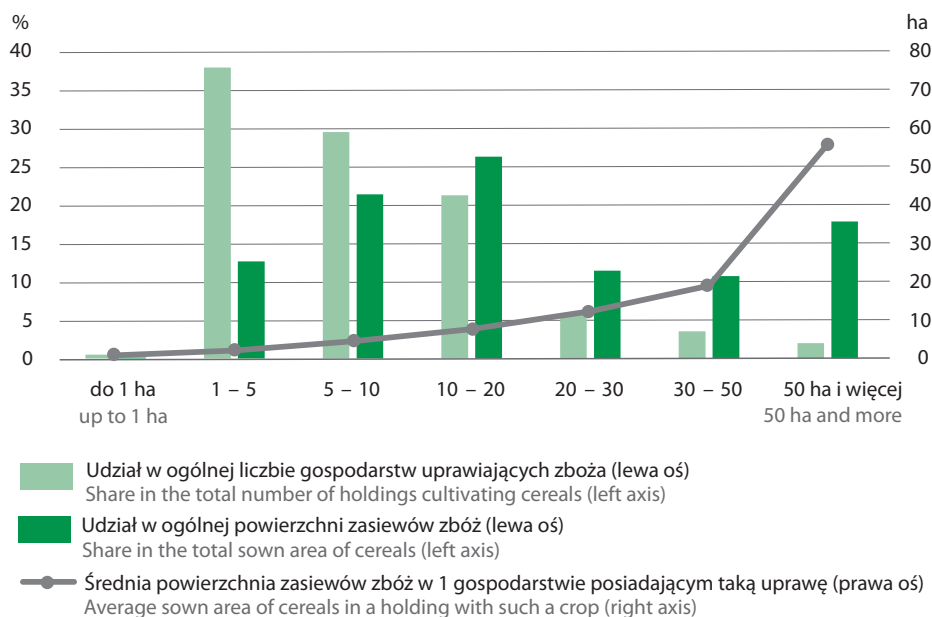
Największy udział w strukturze powierzchni zasiewów miała powierzchnia **zbóż**, która w 2020 r. wyniosła 900,6 tys. ha i stanowiła 70,0% ogólnej powierzchni gruntów pod zasiewami oraz 12,1% powierzchni tych upraw w kraju. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia zbóż zmniejszyła się o 2,4%.

Największy udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów charakteryzował powiaty: łosicki (85,6%), wołomiński (81,9%) i radomski (80,2%), a najmniejszy powiaty warszawski zachodni (47,6%) i ostrołęcki (49,6%).

Liczba gospodarstw rolnych z uprawą zbóż wyniosła 146,3 tys., tj. 86,8% ogółu gospodarstw z uprawą ziemiopłodów, a w stosunku do poprzedniego spisu rolnego z 2010 r. liczba ta spadła o 27,3 tys., tj. o 15,7%.

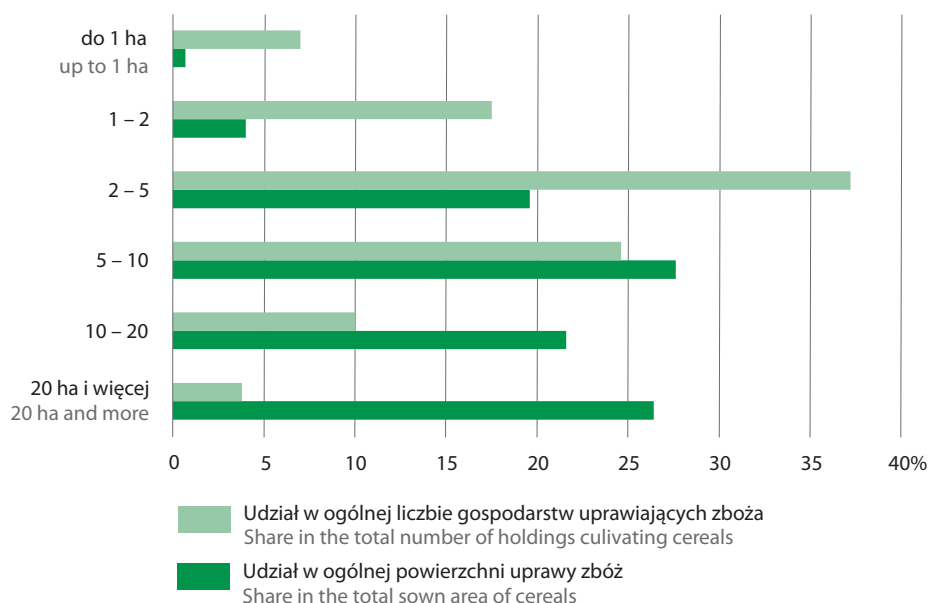
Wykres 7. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytkowników rolnych w 2020 r.

Chart 7. Structure of agricultural holdings cultivating cereals and the area of these crops as well as the average sown area of cereals per holding by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 8. Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy zbóż w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r.

Chart 8. Structure of agricultural holdings and sown area of cereals in these holdings by area groups of crop area in 2020

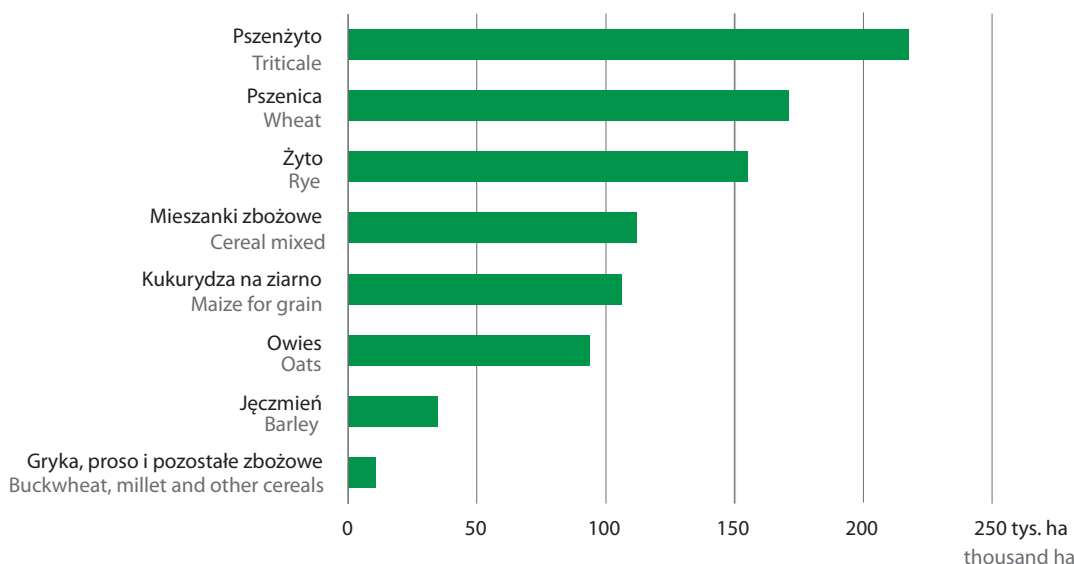
Największy odsetek gospodarstw posiadających powierzchnię zasiewów zbóż odnotowano dla podmiotów znajdujących się w grupie obszarowej od 1 do 5 ha użytków rolnych – 37,8% ogółu gospodarstw z powierzchnią zbóż oraz w grupie 5–10 ha UR – 29,4%. W gospodarstwach tych znajdowało się odpowiednio 12,6% i 21,3% całego areалу uprawy zbóż. Gospodarstwa o powierzchni 50 ha UR i więcej stanowiły 2,0%, a jednostki o areale do 1 ha UR łącznie – 0,5% ogółu gospodarstw z powierzchnią zbóż.

Wśród ogółu podmiotów uprawiających zboża, najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa, których areal uprawy zbóż wyniósł 2–5 ha (37,2%) oraz 5–10 ha (24,6%). W ich posiadaniu znajdowało się odpowiednio 19,6% i 27,6% całego areалу uprawy zbóż.

Średnia powierzchnia zasiewów zbóż w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 6,15 ha i była ona mniejsza o 1,61 ha od średniej krajowej.

Z ogólnej liczby gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż 27,8% posiadało pszenicę, 35,1% – żyto, 8,5% – jęczmień, 28,2% – owies, natomiast pszenżyto, mieszanki zbożowe i kukurydzę na ziarno – odpowiednio: 47,4%, 25,8% i 11,7%. W ogólnej powierzchni zbóż udział areалу poszczególnych upraw przedstawiał się następująco: pszenica – 19,0%, żyto – 17,2%, jęczmień – 3,9%, owies – 10,4%, oraz pszenżyto, mieszanki zbożowe i kukurydza na ziarno – odpowiednio: 24,2%, 12,4% i 11,8%.

Wykres 9. Powierzchnia zasiewów zbóż według rodzaju uprawy w 2020 r.
Chart 9. Share of sown area of cereals in total sown area in 2020

Uprawa **kukurydzy na ziarno** zajmowała powierzchnię 106,1 tys. ha i stanowiła 8,2% powierzchni zasianej w województwie mazowieckim oraz 11,2% krajowej powierzchni obsianej tą uprawą.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno wyniosła 17,1 tys., tj. 10,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W porównaniu z 2010 r. liczba tych gospodarstw wzrosła ponad 2-krotnie.

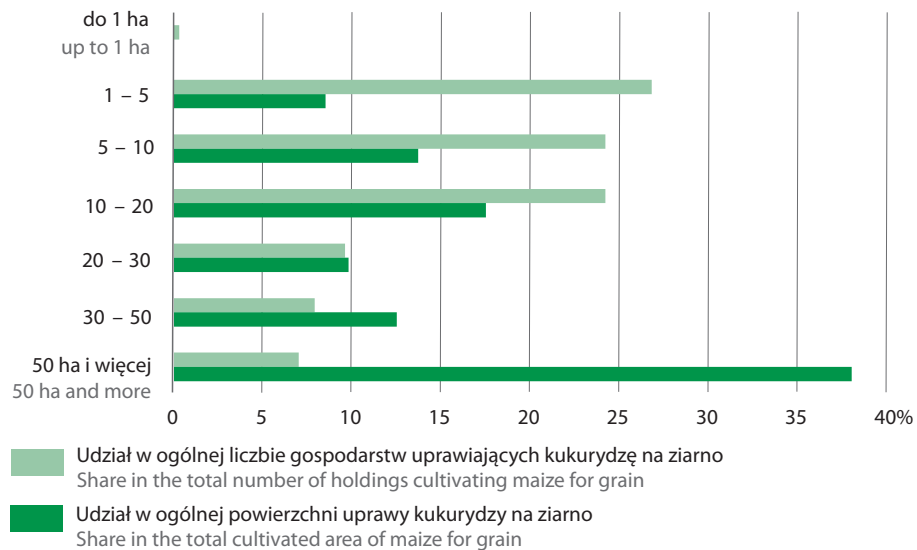
Średnia powierzchnia kukurydzy na ziarno w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym tę uprawę wyniosła 6,20 ha i była mniejsza od średniej krajowej o 1,11 ha.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych wykazała, że najwięcej jednostek – 26,8% znajdowało się w grupie obszarowej 1–5 ha UR oraz w grupach 5–10 ha UR i 10–20 ha UR – po 24,2%. W gospodarstwach tych znajdowało się odpowiednio: 8,5%, 13,7% i 17,5% całego areалу uprawy kukurydzy na ziarno. Natomiast najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno odnotowano dla podmiotów znajdujących się w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie – 0,3%.

Wykres 10. Struktura gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na ziarno oraz powierzchni tej uprawy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 10. Structure of agricultural holdings cultivating maize for grain and area of this crop by area groups of agricultural land in 2020

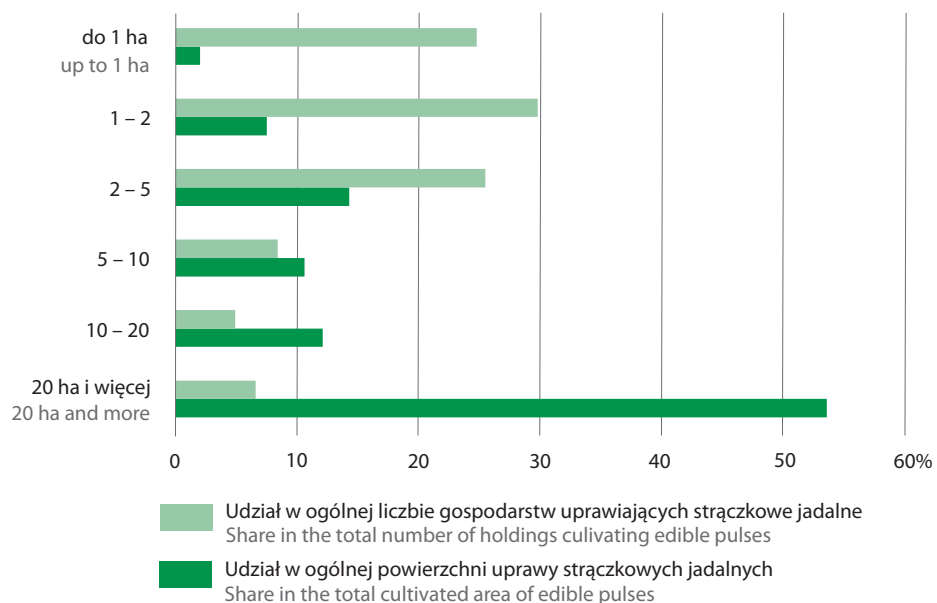

Według wyników PSR 2020 rośliny **strączkowe jadalne na ziarno** zajmowały powierzchnię 5,6 tys. ha, tj. 0,4% ogólnej powierzchni zasiewów i 4,8% krajowej powierzchni tej uprawy.

Liczba gospodarstw z powierzchnią tych upraw wyniosła 1,1 tys., co stanowiło 0,6% ogólnej liczby gospodarstw posiadających zasiewy, a w stosunku do 2010 r. spadła ona o 12,2%.

Wykres 11. Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy roślin strączkowych jadalnych na ziarno w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r.

Chart 11. Structure of agricultural holdings and cultivated area of edible pulses for grain in these holdings by area groups of crop area in 2020

Udział gospodarstw rolnych uprawiających rośliny strączkowe jadalne na ziarno w poszczególnych grupach obszarowych wzrastał od 0,4% w grupie do 1 ha UR włącznie do 28,3% w grupie 10–20 ha UR, a następnie malał i dla gospodarstw o powierzchni 50 ha UR i więcej wyniósł 14,7%. Gospodarstwa o areale 50 ha UR i więcej utrzymywały 61,0% całej powierzchni roślin strączkowych jadalnych na ziarno.

Średnia powierzchnia uprawy roślin strączkowych jadalnych na ziarno wyniosła 5,29 ha i była o 0,25 ha większa od średniej krajowej.

Największy udział powierzchni z uprawą roślin strączkowych jadalnych na ziarno w ogólnej powierzchni zasiewów charakteryzował powiaty piaseczyński (4,0%) i pruszkowski (2,1%) oraz m.st. Warszawę (2,5%).

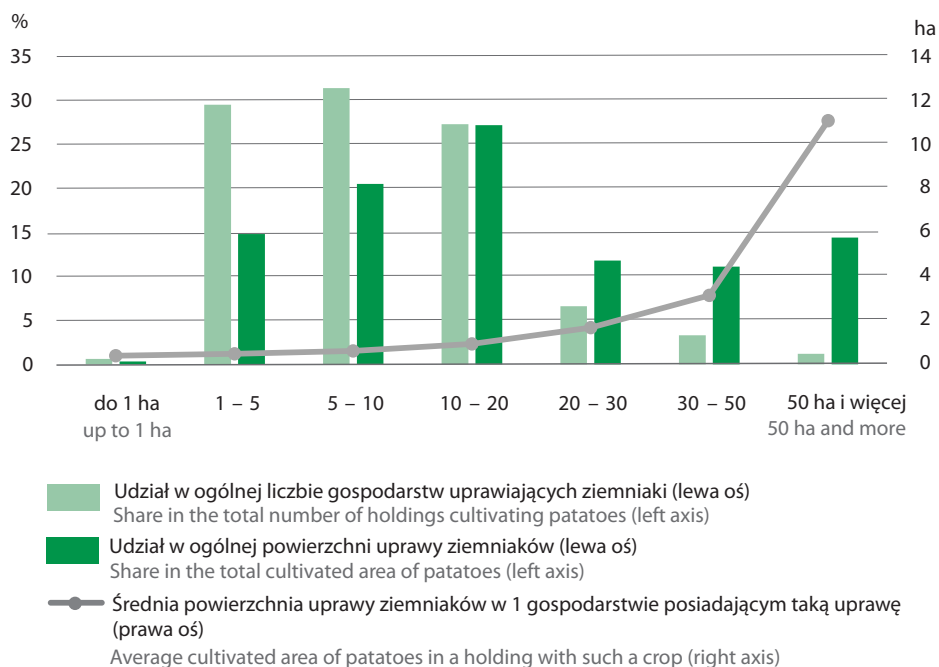
Wśród podmiotów zajmujących się uprawą roślin strączkowych jadalnych największą grupę stanowiły gospodarstwa, które prowadziły uprawę na powierzchni 1–2 ha (29,8%) oraz na powierzchni 2–5 ha (25,5%). Najwięcej, tj. 53,6% całego arealu zasiewów strączkowych jadalnych znajdowało się w gospodarstwach uprawiających te rośliny na powierzchni 20 ha i więcej. Podmioty te stanowiły 6,6% wszystkich gospodarstw rolnych prowadzących uprawy strączkowych jadalnych.

W grupie gospodarstw, które wykazały powierzchnię upraw strączkowych jadalnych, najwięcej, tj. 48,5% posiadało powierzchnię z uprawą grochu, a następnie 32,8% powierzchnię z uprawą innych strączkowych jadalnych, takich jak: soczewica, cieciora, soja.

Według wyników PSR 2020 gospodarstwa rolne zajmujące się uprawą **ziemniaków** liczyły 27,4 tys., tj. 16,2% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. W porównaniu z 2010 r. liczba tych gospodarstw spadła 3-krotnie.

Wykres 12. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia uprawy ziemniaków przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 12. Structure of agricultural holdings cultivating potatoes and area of these crops and the average cultivated area of potatoes per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020

Analiza liczby gospodarstw uprawiających ziemniaki wykazała, że najwięcej podmiotów z tą powierzchnią było w grupie obszarowej od 5 do 10 ha UR – 31,4%, a następnie w grupie od 1 do 5 ha UR – 29,5%. Natomiast najmniej gospodarstw z powierzchnią tej uprawy odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie – zaledwie 0,6%.

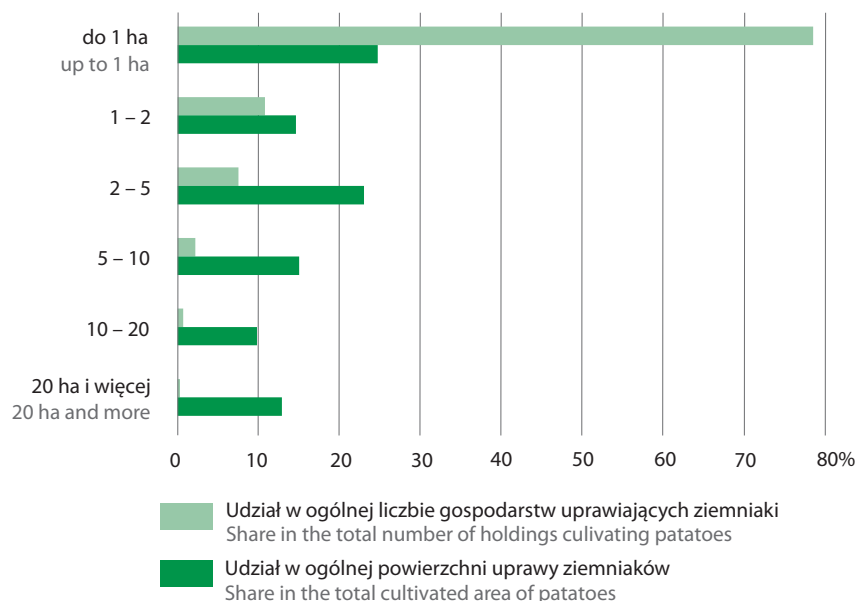
Powierzchnia uprawy ziemniaków wyniosła 25,6 tys. ha i stanowiła 2,0% powierzchni zasianej oraz 11,3% powierzchni krajowej ziemniaków. W stosunku do PSR 2010 była ona zdecydowanie mniejsza, tj. o 28,0 tys. ha (o 52,2%).

Średnia powierzchnia uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych zajmujących się ich uprawą wyniosła 0,94 ha i była o 0,08 ha większa od średniej krajowej.

Wśród gospodarstw posiadających uprawę ziemniaków największą grupę (78,5%) stanowiły podmioty, które prowadziły ich uprawę na powierzchni do 1 ha i utrzymywały one 24,7% całego arealu uprawy ziemniaków.

Wykres 13. Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy ziemniaków w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r.

Chart 13. Structure of agricultural holdings and cultivated area of potatoes in these holdings by area groups of crop area in 2020

Największy udział powierzchni z uprawą ziemniaków w ogólnej powierzchni zasiewów odnotowano w powiatach: warszawskim zachodnim (16,2%), pruszkowskim (10,5%) i żyrardowskim (5,8%), a najmniejszy w powiatach: przasnyskim (0,3%), ostrołęckim i żuromińskim (po 0,6%).

Uprawą **roślin przemysłowych** zajmowało się 12,1 tys. gospodarstw, tj. 7,2% ogółu jednostek prowadzących uprawy. Najwyższy ich udział odnotowano wśród podmiotów znajdujących się w grupach obszarowych 10–20 ha UR oraz 1–5 ha UR (odpowiednio 26,0% i 20,3%). W gospodarstwach tych znajdowało się odpowiednio 14,8% i 4,8% całego arealu upraw przemysłowych. Natomiast gospodarstwa o powierzchni 50 ha UR i więcej utrzymywały 46,6% powierzchni tej uprawy.

Rośliny zaliczane do przemysłowych uprawiano na powierzchni 81,7 tys. ha, stanowiącej 6,3% ogólnej powierzchni zasiewów. Przeciętna powierzchnia zasiewów tej grupy roślin w 1 gospodarstwie zajmującym się uprawami przemysłowymi wyniosła 6,76 ha.

W grupie upraw przemysłowych największą powierzchnię zajmowały rzepak i rzepik oraz buraki cukrowe.

Powierzchnia uprawy **buraków cukrowych** w 2020 r. zajmowała 19,7 tys. ha i stanowiła 1,5% powierzchni zasiewów oraz 8,0% krajowej powierzchni tych upraw. W porównaniu z poprzednim spisem rolnym była ona większa o 67,7%.

Największy udział powierzchni z uprawą buraków cukrowych w ogólnej powierzchni zasiewów charakteryzował powiaty: plocki (5,4%), ciechanowski (4,7%) oraz płoński (4,0%).

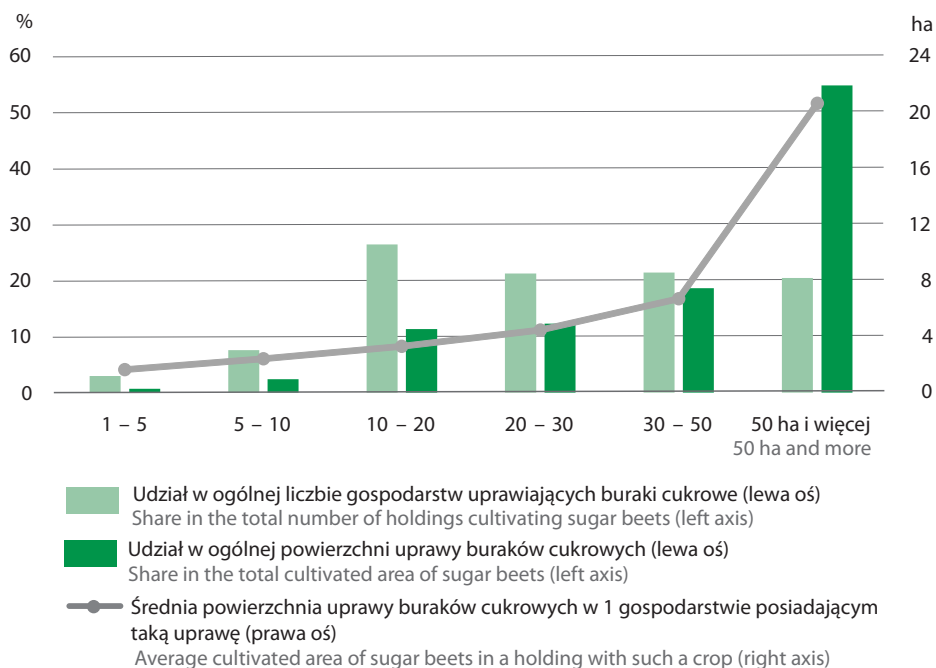
Uprawą buraków cukrowych zajmowało się 2,6 tys. gospodarstw rolnych, stanowiąc 1,5% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. W stosunku do 2010 r. liczba tych podmiotów spadła o 33,3%.

Średnia powierzchnia uprawy buraków cukrowych w gospodarstwach rolnych zajmujących się tą uprawą wyniosła 7,68 ha i była mniejsza o 0,55 ha od średniej w kraju.

Najwyższy odsetek gospodarstw z powierzchnią uprawy buraków cukrowych znajdował się w grupie obszarowej od 10 do 20 ha UR – 26,4% oraz w grupach 30–50 ha UR i 20–30 ha UR – odpowiednio 21,4% i 21,2%, natomiast gospodarstwa największe, zaliczane do grupy obszarowej 50 ha UR i więcej stanowiły 20,4% ogółu jednostek uprawiających buraki cukrowe.

Wykres 14. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych i powierzchni tych upraw oraz średnia powierzchnia uprawy buraków cukrowych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

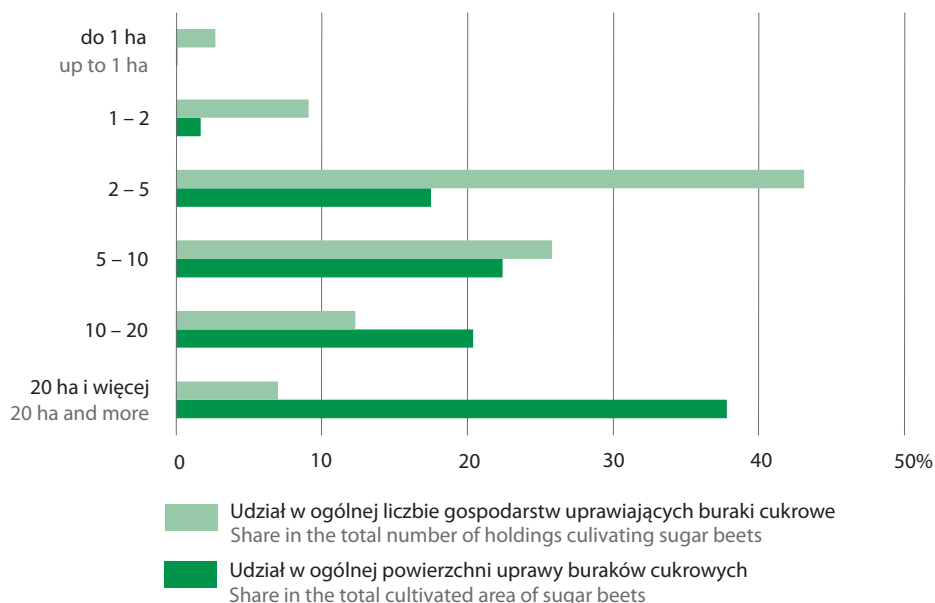
Chart 14. Structure of agricultural holdings cultivating sugar beet and area of these crop and average cultivated area of sugar beet per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020

Najliczniejszą grupę wśród gospodarstw uprawiających buraki cukrowe (43,1%) stanowiły podmioty, w których areał tej uprawy wyniósł 2–5 ha. W gospodarstwach tych znajdowało się 17,5% ogólnej powierzchni omawianej uprawy. Gospodarstwa, w których powierzchnia uprawy buraków cukrowych miała co najmniej 20 ha stanowiły 7,0%, a w ich posiadaniu znajdowało się 37,8% areału tej uprawy.

Wykres 15. Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy buraków cukrowych w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r.

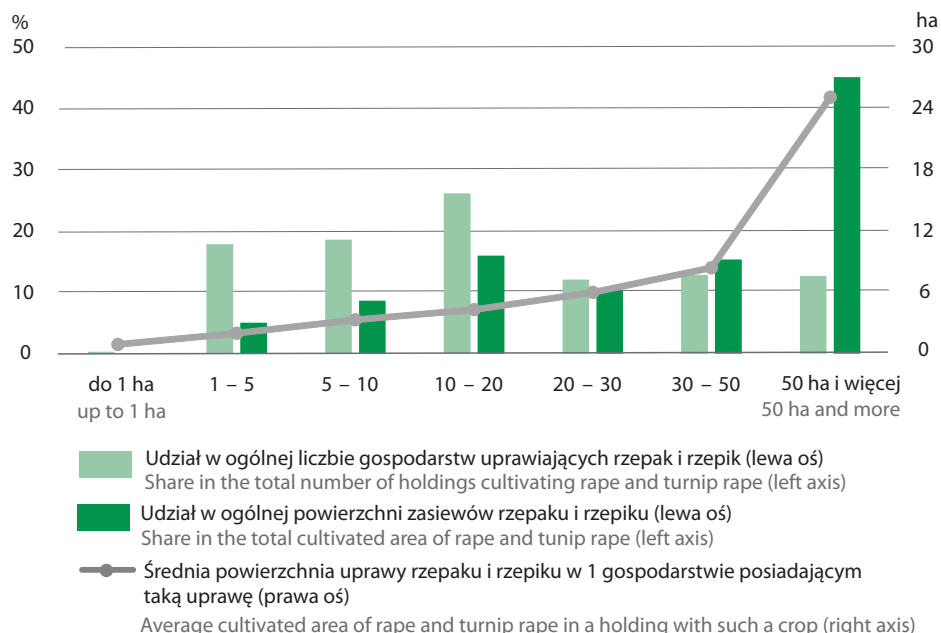
Chart 15. Structure of agricultural holdings and cultivated area of sugar beet in these holdings by area groups of crop area in 2020

Powierzchnia zasiana **rzepakiem i rzepikiem** wyniosła 56,5 tys. ha, co stanowiło 4,4% ogólnej powierzchni zasiewów oraz 5,8% krajowej powierzchni rzepaku i rzepiku. Powierzchnia ta była o 19,0% większa od powierzchni wykazanej w poprzednim spisie rolnym.

Wykres 16. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku oraz powierzchni tych upraw i średnia powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku przypadająca na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 16. Structure of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape and area of these crop and average cultivated area of rape and turnip rape per agricultural holding by area groups of agricultural land in 2020

Największy udział powierzchni z uprawą rzepaku i rzepiku w ogólnej powierzchni zasiewów charakteryzował miasto Płock (11,9%) oraz powiaty płocki (10,9%) i sokołowski (9,4%).

Liczba gospodarstw zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku w 2020 r. wyniosła 8,1 tys., tj. 4,8% gospodarstw z powierzchnią zasiewów. W stosunku do 2010 r. liczba tych podmiotów wzrosła o 14,4%.

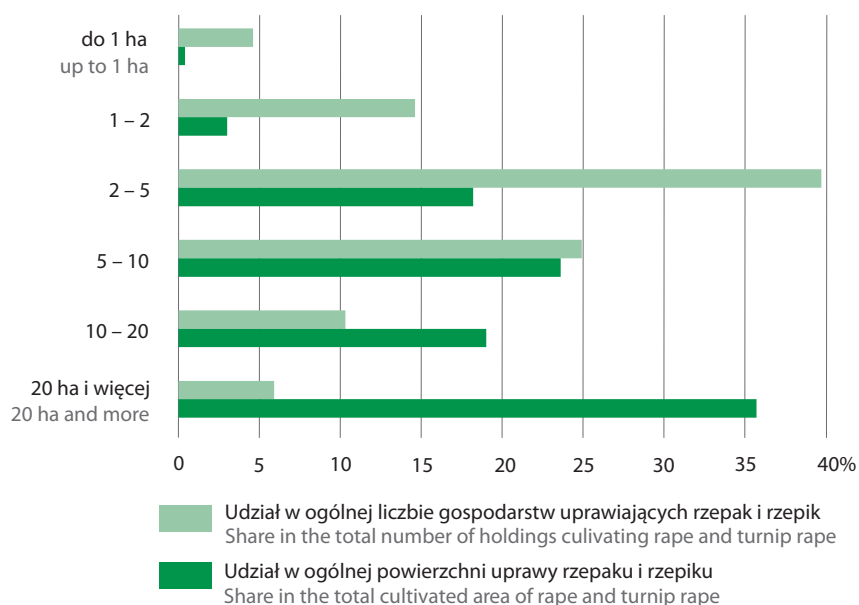
W stosunku do ogólnej liczby gospodarstw z powierzchnią rzepaku i rzepiku największy udział miały podmioty znajdujące się w grupie obszarowej od 10 do 20 ha UR – 26,0% oraz w grupie od 5 do 10 ha UR – 18,5%, a najmniejszy jednostki należące do grupy obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,3%. Gospodarstwa o powierzchni 50 ha UR i więcej stanowiły 12,6% ogółu podmiotów z powierzchnią rzepaku i rzepiku i utrzymywały 44,9% całego arealu tej uprawy.

Średnia powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku wyniosła 7,02 ha, tj. o 2,65 ha mniej od średniej powierzchni tych upraw w kraju.

Wśród podmiotów uprawiających rzepak i rzepik najliczniejszą grupę (39,7%) stanowiły gospodarstwa rolne, w których areal tej uprawy wyniósł 2–5 ha. Natomiast 35,7% całej powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku znajdowało się w jednostkach o powierzchni uprawy 20 ha i więcej, które stanowiły 5,9% wszystkich gospodarstw zajmujących się omawianymi uprawami.

Wykres 17. Struktura gospodarstw oraz powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku w tych gospodarstwach według grup obszarowych powierzchni upraw w 2020 r.

Chart 17. Structure of agricultural holdings and cultivated area of rape and turnip rape in these holdings by area groups of crop area in 2020

Łączna powierzchnia **upraw na zielonkę** wyniosła 186,9 tys. ha, w tym 68,1% stanowiła powierzchnia kukurydzy na zielonkę, 13,7% – powierzchnia traw polowych, 10,6% – powierzchnia motylkowych pastewnych, a 2,3% – powierzchnia strączkowych pastewnych. Powierzchnię upraw na zielonkę posiadało 41,2 tys. gospodarstw, w tym 72,0% stanowiły gospodarstwa z powierzchnią kukurydzy na zielonkę, 16,9% – gospodarstwa z powierzchnią traw polowych, 12,6% – gospodarstwa z powierzchnią motylkowych pastewnych, a 4,9% – gospodarstwa z powierzchnią strączkowych pastewnych.

W 2020 r. powierzchnia upraw **okopowych pastewnych** wyniosła 0,2 tys. ha, w tym 52,5% stanowiła powierzchnia buraków pastewnych. Liczba gospodarstw z powierzchnią okopowych pastewnych wyniosła 0,4 tys., w tym 77,0% to gospodarstwa z powierzchnią buraków pastewnych.

W województwie mazowieckim w 2020 r. rośliny **strączkowe pastewne na ziarno** zajmowały powierzchnię 20,6 tys. ha i stanowiły 1,6% powierzchni pod zasiewami i 9,0% krajowej powierzchni tych upraw.

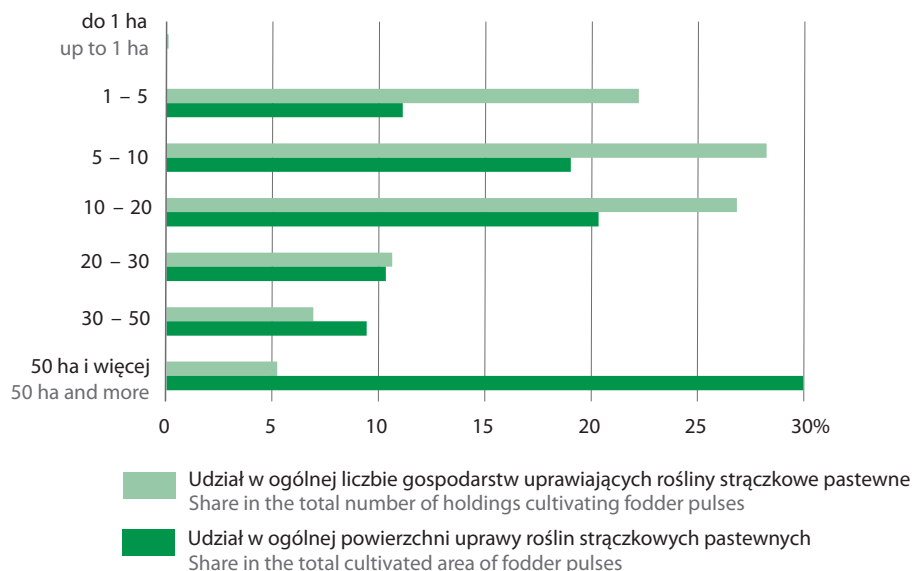
Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się tą uprawą wyniosła 7,4 tys. i stanowiła 4,4% gospodarstw posiadających zasiewy. W porównaniu z 2010 r. liczba tych podmiotów wzrosła o 1,8%.

Na 1 gospodarstwo rolne uprawiające rośliny strączkowe pastewne na ziarno przypadało średnio 2,76 ha powierzchni tych upraw, tj. o 1,35 ha mniej niż przeciętnie w kraju.

Największy udział gospodarstw z powierzchnią roślin strączkowych pastewnych na ziarno w ogólnej liczbie gospodarstw z tą uprawą odnotowano w grupie obszarowej od 5 do 10 ha UR – 28,2% oraz w grupie od 10 do 20 ha UR – 26,8%, natomiast najmniejszy udział wystąpił w grupie gospodarstw do 1 ha UR włącznie – 0,1%.

Wykres 18. Struktura gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych na ziarno oraz powierzchni tych upraw według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 18. Structure of agricultural holdings cultivating fodder pulses for grain and area of these crops by area groups of agricultural land in 2020

Wyniki PSR 2020 wykazały, że areal uprawy **warzyw gruntowych** w województwie mazowieckim wyniósł 21,0 tys. ha i stanowił 1,6% powierzchni zasianej oraz 12,5% powierzchni warzyw gruntowych w kraju. W porównaniu z wynikami spisu z 2010 r. powierzchnia ta zwiększyła się o 6,4%. Warzywa gruntowe uprawiało 8,2 tys. gospodarstw rolnych, tj. 4,9% podmiotów prowadzących uprawę ziemniaków.

Wśród gospodarstw uprawiających warzywa gruntowe największy udział miały podmioty znajdujące się w grupie obszarowej od 1 do 5 ha UR (34,3%) oraz od 5 do 10 ha UR (30,2%), a najmniejszy udział podmioty należące do grupy obszarowej do 1 ha UR włącznie (1,0%).

Średnia powierzchnia upraw warzyw gruntowych w gospodarstwach rolnych zajmujących się ich uprawą wyniosła 2,57 ha i była o 0,43 ha mniejsza od średniej krajowej.

Łączna powierzchnia upraw **warzyw pod osłonami** w 2020 r. wyniosła 2,2 tys. ha i stanowiła 0,2% powierzchni pod zasiewami oraz 47,6% ogólnej powierzchni upraw warzyw pod osłonami w kraju. Uprawy warzyw pod osłonami prowadziło 2,9 tys. gospodarstw rolnych, tj. 1,7% ogółu podmiotów posiadających zasiewy.

Średnia powierzchnia upraw warzyw pod osłonami wyniosła 0,75 ha, tj. o 0,26 ha więcej niż średnio w kraju.

Rozdział 4

Chapter 4

Zwierzęta gospodarskie

Livestock

W porównaniu z wynikami PSR 2010 spadła liczba gospodarstw prowadzących chów i hodowlę bydła (w tym krów), świń (w tym loch), drobiu kurzego (w tym niosek kurzych), koni oraz kóz. Natomiast odnotowano wzrost podmiotów utrzymujących owce. Pogłowie zwierząt gospodarskich w przeliczeniowych sztukach dużych (SD) wyniosło 1807,0 tys. i było o 18,6% większe niż w 2010 r.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r. w województwie mazowieckim odnotowano 79,3 tys. gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie, co stanowiło 38,1% gospodarstw rolnych ogółem oraz 13,6% wszystkich podmiotów prowadzących chów i hodowlę zwierząt gospodarskich w kraju. W porównaniu z wynikami PSR 2010 było o 47,9 tys. (o 37,6%) mniej gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie.

Zdecydowana większość zwierząt objętych spisem znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych, które posiadały: 99,2% ogółu pogłowia bydła, 96,4% pogłowia świń, 90,0% pogłowia drobiu kurzego, 95,7% pogłowia owiec, 97,9% pogłowia koni i 94,9% pogłowia kóz.

Pogłowie zwierząt gospodarskich w przeliczeniowych sztukach dużych (SD) wyniosło 1807,0 tys. i było o 18,6% większe niż w 2010 r. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych wyniosła 91,0 SD, a na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę zwierząt gospodarskich – 22,8 SD.

W porównaniu z danymi uzyskanymi w PSR 2010 wzrosła populacja: bydła – o 10,4% (przy czym liczba krów spadła w tym czasie o 3,4%), świń – o 4,0% (przy czym liczba loch spadła 2-krotnie), owiec – o 10,8%, drobiu kurzego – o 68,4% (w tym kur niosek o 6,0%). Spadła natomiast liczba utrzymywanych w gospodarstwach rolnych koni – o 41,2% oraz kóz – o 2,2%.

W województwie mazowieckim w 2020 r. zarejestrowano 1,9 tys. gospodarstw utrzymujących pnie pszczele oraz 53,1 tys. pni pszczelich. W porównaniu z 2010 r. pni pszczelich było o 12,3 tys., tj. o 30,1% więcej.

Tablica 3. Obsada zwierząt gospodarskich

Table 3. Number of livestock

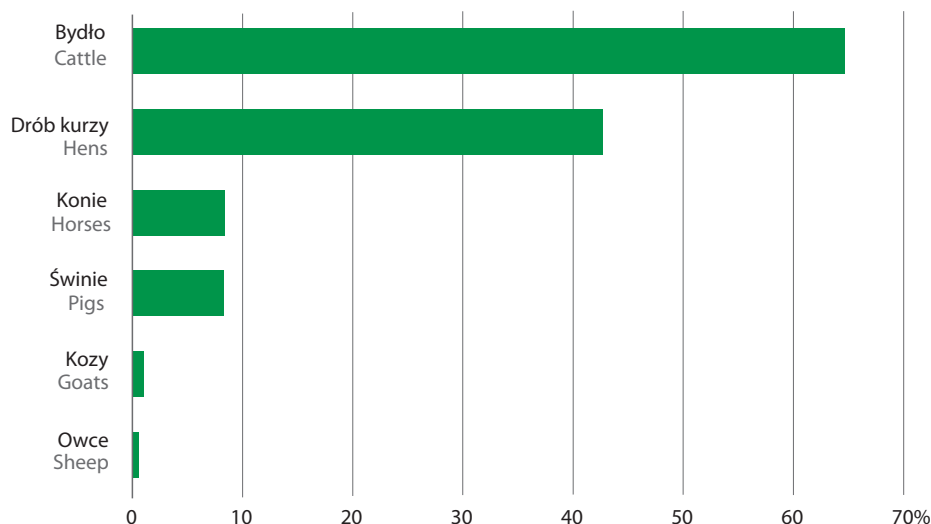
Wyszczególnienie Specification	Bydło Cattle	Owce Sheep	Konie Horses	Kozy Goats	Świnie Pigs	
	na 100 ha użytków rolnych w sztukach per 100 ha of agricultural land in heads					na 100 ha gruntów ornych ^a w sztukach per 100 ha of arable land ^a in heads
2010	54,4	0,5	2,4	0,3	74,0	113,7
2020	58,9	0,5	1,4	0,3	75,4	113,7

a Obejmują powierzchnię zasiewów i gruntów ugorowanych.
a Include sown area and fallow land.

Wykres 19. Udział gospodarstw rolnych utrzymujących poszczególne gatunki zwierząt gospodarskich w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie w 2020 r.

Chart 19. Share of agricultural holdings keeping individual species of livestock in the total number of holdings keeping livestock in 2020

W 2020 r. chowem i hodowlą **bydła** zajmowało się 51,3 tys. gospodarstw rolnych, tj. 24,7% ogólnej liczby spisanych gospodarstw rolnych i 64,7% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie. W stosunku do 2010 r. było ich o 34,4 tys. (o 40,1%) mniej.

W ogólnej liczbie podmiotów utrzymujących bydło największy odsetek (37,1%) stanowiły gospodarstwa znajdujące się w grupie obszarowej od 10 do 20 ha UR, najmniejszy natomiast odsetek charakteryzował gospodarstwa należące do grupy obszarowej do 1 ha UR łącznie (0,5%).

Analiza liczby gospodarstw według skali chowu wykazała, że dominowały jednostki posiadające 10 szt. bydła i więcej (60,5%). Gospodarstwa utrzymujące 3–9 szt. bydła stanowiły 27,2%, natomiast 1–2 szt. posiadało 12,2% podmiotów utrzymujących te zwierzęta.

W województwie mazowieckim w 2020 r. pogłowie bydła liczyło 1168,2 tys. szt., co stanowiło 18,5% krajowego stanu tych zwierząt. W porównaniu z wynikami PSR 2010 liczebność bydła zwiększyła się o 110,2 tys. szt., tj. o 10,4%.

Większa liczebność stada była wynikiem wzrostu pogłowia młodego bydła w wieku 1–2 lata (o 41,0%) oraz cieląt poniżej 1 roku (o 19,0%). Mniej było bydła dorosłego w wieku 2 lat i więcej (o 3,6%), w tym krów (o 3,4%).

W strukturze pogłowia bydła 24,9% stanowiły cielęta w wieku poniżej 1 roku, 25,3% – młode bydło w wieku 1–2 lata, a 49,8% – bydło powyżej 2 lat, w tym 44,9% – krowy. W skali 10 lat zwiększył się udział cieląt (o 1,8 p. proc.) oraz młodego bydła w wieku 1–2 lata (o 5,5 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział bydła dorosłego w wieku 2 lat i więcej (o 7,3 p. proc.), w tym krów (o 6,4 p. proc.).

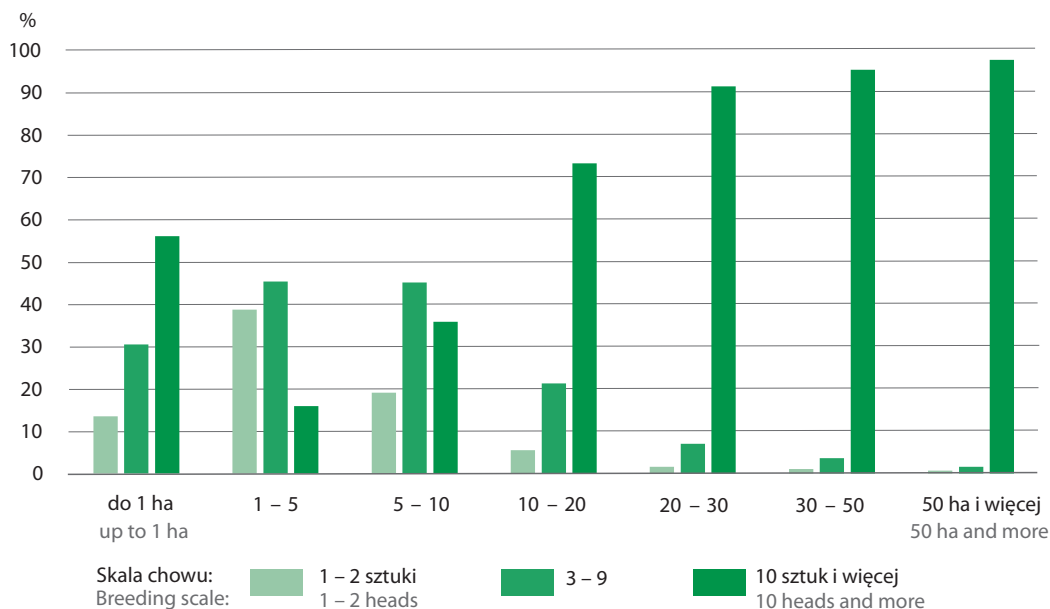
W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 10–20 ha odnotowano największy odsetek pogłowia bydła – 33,5% ogólnej liczby tych zwierząt, natomiast najmniejszy w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR łącznie – 0,4%.

Analiza pogłowia bydła według skali chowu wykazała, że tylko 0,8% stanu znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 szt., a 6,6% w jednostkach utrzymujących 3–9 szt. W gospodarstwach o skali chowu 10 szt. i więcej odnotowano 92,6% wojewódzkiego pogłowia bydła.

Odsetek pogłowia bydła w gospodarstwach o największej skali chowu, tj. posiadających 10 szt. i więcej był najwyższy niezależnie od arealu użytków rolnych w gospodarstwie i kształtował się na poziomie od 51,9% w grupie obszarowej 1–5 ha UR do 99,9% w gospodarstwach największych, tj. 50 ha UR i więcej.

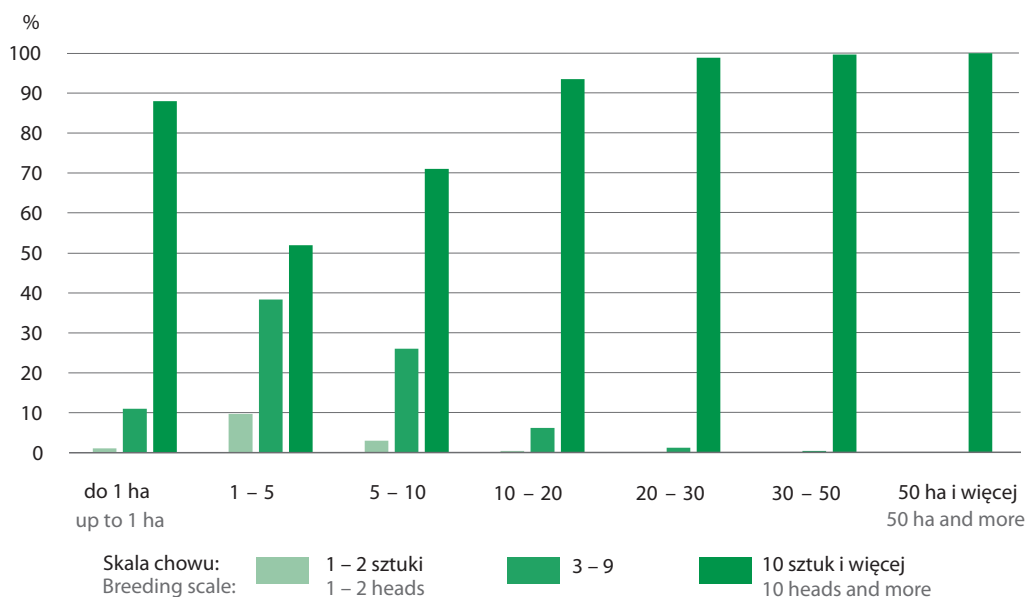
Wykres 20. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 20. Structure of agricultural holdings by cattle breeding scale in area groups of agricultural land in 2020

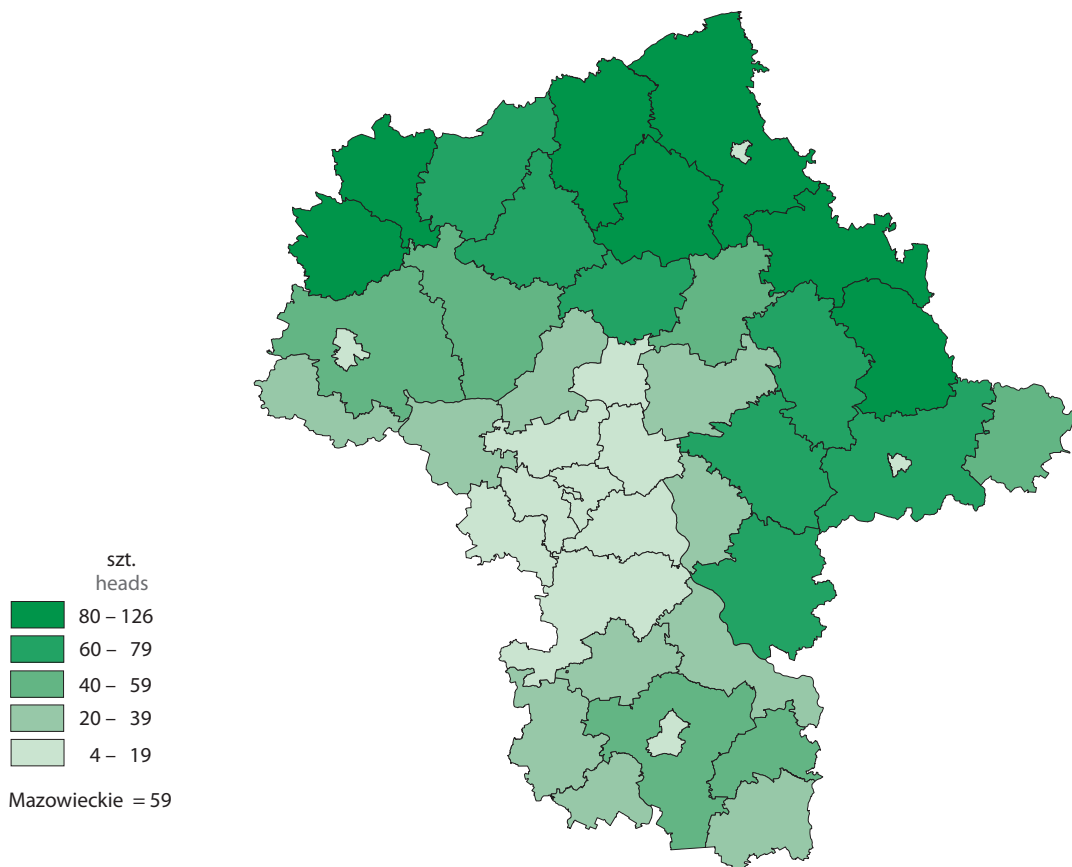
Wykres 21. Struktura pogłowia bydła według skali chowu w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 21. Structure of cattle stock by breeding scale in area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wyniosła 59 szt., tj. o 5 szt. więcej niż w 2010 r. Natomiast na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło przypadało 23 szt. (w 2010 r. – 12 szt.).

Mapa 6. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
Map 6. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020

W układzie powiatów największa obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wystąpiła w powiatach: ostrołęckim (126 szt.), ostrowskim (120 szt.) oraz makowskim i przasnyskim (po 107 szt.), a najmniejsza w powiecie grójeckim oraz w m. Radom i m. Siedlce (po 4 szt.).

Chowem i hodowlą **krów** w województwie mazowieckim zajmowało się 37,2 tys. gospodarstw rolnych, tj. 46,9% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie oraz 72,5% jednostek z pogłowiem bydła ogółem. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących krowy spadła 2-krotnie.

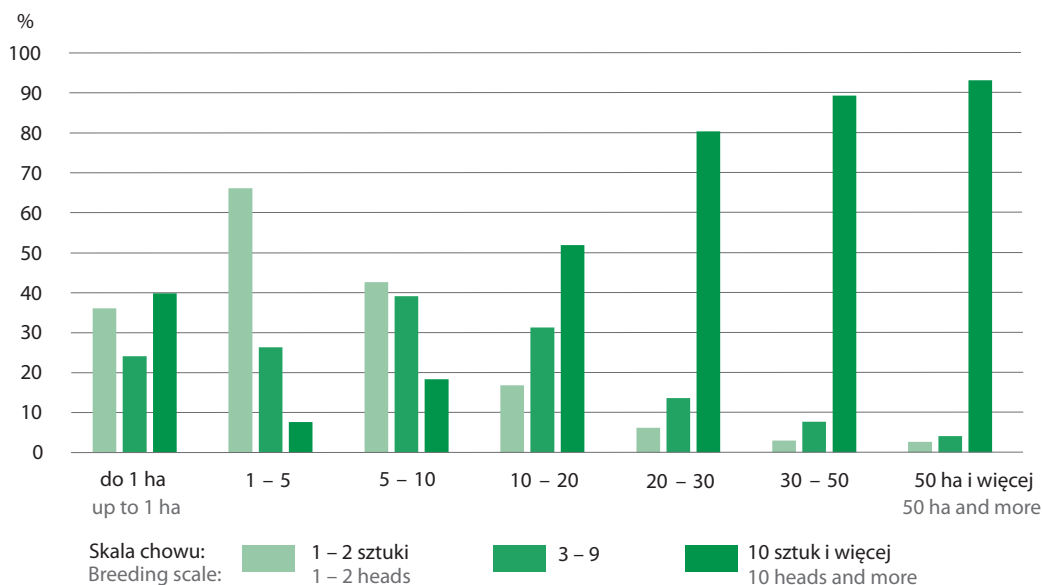
W ogólnej liczbie gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą krów największy odsetek (39,3%) stanowiły gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych od 10 do 20 ha, następnie gospodarstwa znajdujące się w grupie obszarowej od 5 do 10 ha UR – 24,9%. Gospodarstwa te utrzymywały odpowiednio 32,6% i 9,6% wojewódzkiego pogłowia krów.

Gospodarstwa rolne w województwie mazowieckim utrzymywały łącznie 524,1 tys. krów, co stanowiło 44,9% pogłowia bydła ogółem oraz 21,2% krajowego pogłowia krów. W stosunku do wyników z 2010 r. liczebność tych zwierząt zmniejszyła się o 18,3 tys. szt., tj. o 3,4%.

Z analizy gospodarstw rolnych według skali chowu wynika, że jednostki utrzymujące 10 krów i więcej stanowiły 48,6% ogółu gospodarstw z pogłowiem krów, a o połowę mniej było gospodarstw utrzymujących krowy w liczbie 1–2 szt. Gospodarstwa te utrzymywały odpowiednio 87,4% i 2,3% wojewódzkiego pogłowia krów.

Wykres 22. Struktura liczby gospodarstw rolnych według skali chowu krów w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 22. Structure of the number of agricultural holdings by cow breeding scale in area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. obsada krów na 100 ha użytków rolnych wyniosła 26 szt., tj. o 2 szt. mniej niż w 2010 r. Na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło przypadało ich 10 szt., a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące krowy – 14 szt.

W 2020 r. w województwie mazowieckim chowem i hodowlą **świń** zajmowało się 6,6 tys. gospodarstw rolnych, tj. 3,2% ogólnej liczby gospodarstw i 8,3% podmiotów posiadających zwierzęta gospodarskie. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących świnie spadła 7-krotnie.

W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących świnie najwyższy odsetek (34,5%) stanowiły podmioty, które znajdowały się w grupie obszarowej od 10 do 20 ha użytków rolnych, natomiast najniższy w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie (0,9%).

Analizując gospodarstwa pod względem skali chowu świń odnotowano, że 41,6% z nich posiadało stada liczące 10–49 szt. Podmioty posiadające 1–2 szt. stanowiły 8,6% ogółu gospodarstw z pogłowiem świń, zaś gospodarstwa o największej skali chowu, tj. posiadające 200 szt. i więcej stanowiły 16,1%.

W gospodarstwach należących do grup obszarowych użytków rolnych: 1–5 ha, 5–10 ha, 10–20 ha i 20–30 ha dominowała skala chowu świń 10–49 szt. (stanowiąc odpowiednio: 39,2%, 50,0%, 47,8% i 34,5% gospodarstw posiadających świnie w tych grupach obszarowych). Natomiast w jednostkach o powierzchni 30–50 ha i 50 ha i więcej UR przeważała skala chowu 200 szt. i więcej (odpowiednio 47,5% i 74,9%).

W województwie mazowieckim w 2020 r. spisano 1496,2 tys. szt. świń, co stanowiło 13,4% stanu krajowego. W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 liczebność tych zwierząt zwiększyła się o 58,2 tys. szt., tj. o 4,0%.

W stosunku do 2010 r. odnotowano wzrost pogłowia tuczników (o 66,2%) oraz warchlaków o wadze 20–50 kg (o 14,1%), natomiast 2-krotnie mniej było prosiąt o wadze do 20 kg oraz świń na chów o wadze 50 kg i więcej, w tym loch na chów.

W strukturze pogłowia świń 13,6% stanowiły prosięta, 32,7% warchlaki, 4,2% świnię na chów, w tym 4,1% lochy, a 49,5% tuczniaki. W skali 10 lat zwiększył się udział tuczników (o 18,5 p. proc.) oraz warchlaków (o 2,9 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział prosiąt (o 16,1 p. proc.) oraz świń na chów, w tym loch (odpowiednio o 5,3 p. proc. i 5,2 p. proc.).

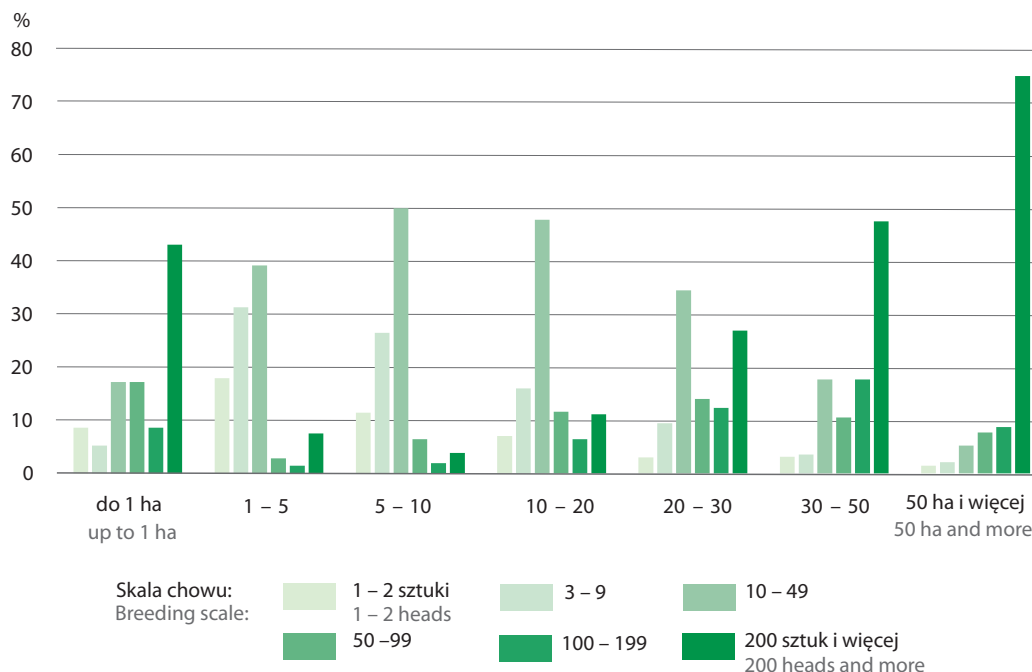
Z ogólnej liczby pogłowia świń największy odsetek tych zwierząt odnotowano w gospodarstwach należących do grupy obszarowej 50 ha UR i więcej oraz w grupie 10–20 ha UR (odpowiednio 25,2% i 22,7%). Natomiast najmniej było ich w gospodarstwach o powierzchni UR do 1 ha włącznie oraz od 1 do 5 ha UR (odpowiednio 2,7% i 4,6%).

Analizując pogłowia świń według skali chowu można zauważyć, że tylko 0,1% stanu tych zwierząt znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 szt., 4,0% w jednostkach utrzymujących 10–49 szt., a 2,7% i 3,7% znajdowało się w jednostkach o skali chowu odpowiednio 50–99 szt. i 100–199 szt. Natomiast najczęściej świń, tj. 89,0% odnotowano w gospodarstwach o skali chowu 200 szt. i więcej.

Odsetek pogłowia świń utrzymywanego w gospodarstwach rolnych o najniższej skali chowu, tj. posiadających 1–2 szt. świń w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych był niewielki i wyniósł 0,3% w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej 1–5 ha UR, po czym stopniowo spadał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych. Odsetek pogłowia świń w gospodarstwach o największej skali chowu, tj. 200 szt. i więcej kształtował się na poziomie od 68,5% ogółu pogłowia świń w gospodarstwach o areale 5–10 ha UR do 98,6% w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej 50 ha UR i więcej.

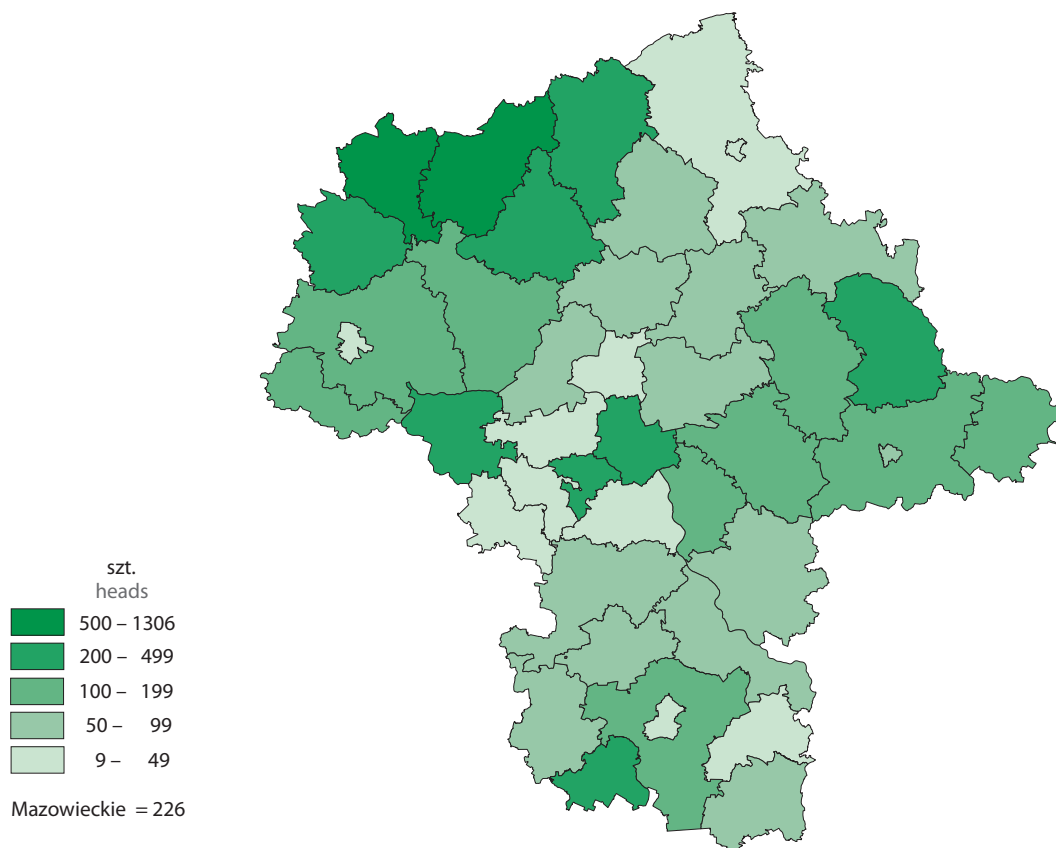
Wykres 23. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 23. Structure of agricultural holdings by pig breeding scale in area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. obsada świń na 100 ha UR wyniosła 75 szt., tj. o 1 szt. więcej niż w 2010 r. Natomiast na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące świnię przypadało 226 szt. (w 2010 r. – 30 szt.).

Mapa 7. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.
 Map 7. Number of pigs per 1 agricultural holding with pig production in 2020

W układzie powiatów największa obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń wystąpiła w powiatach: żuromińskim (1306 szt.) i mławskim (957 szt.), a najmniejsza w powiecie grodziskim (9 szt.) i warszawskim zachodnim oraz w m. Ostrołęka (po15 szt.)

Chowem i hodowlą **loch** w województwie mazowieckim zajmowało się 4,8 tys. gospodarstw rolnych, tj. 6,1% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie oraz 72,5% jednostek z pogłowiem świń. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących lochy spadła 7-krotnie.

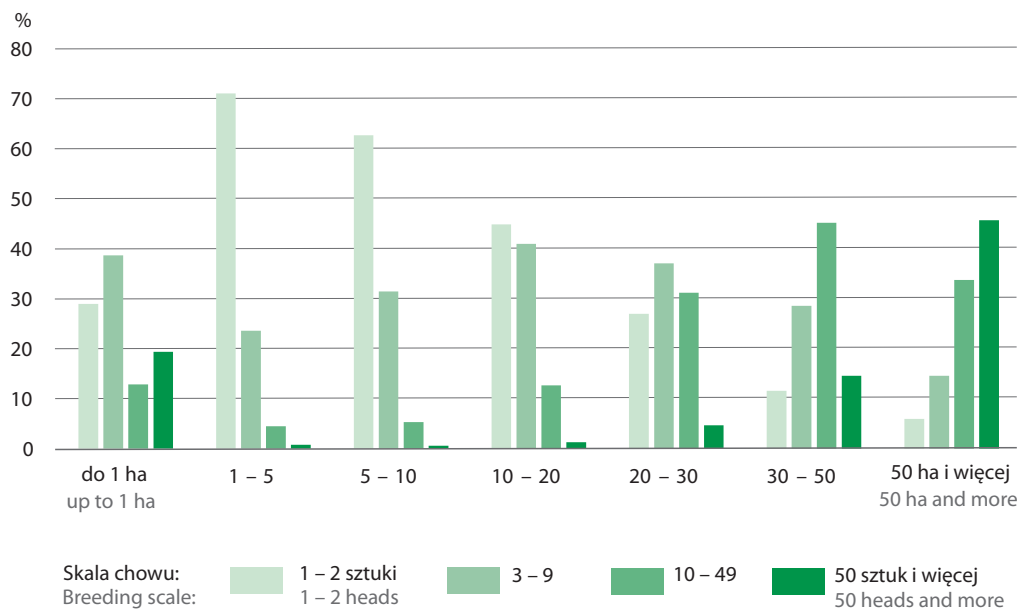
W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych utrzymujących lochy najwięcej (36,4%) stanowiły podmioty o powierzchni UR od 10 do 20 ha, następnie podmioty znajdujące się w grupie obszarowej od 5 do 10 ha i od 20 do 30 ha (odpowiednio 31,7% i 11,0%). Gospodarstwa te utrzymywały odpowiednio: 22,1%, 10,0%, 12,6% wojewódzkiego pogłowia loch.

W 2020 r. utrzymywanych było łącznie 61,2 tys. loch, co stanowiło 4,1% pogłowia świń oraz 7,5% krajowego pogłowia loch. W stosunku do wyników z 2010 r. liczebność tych zwierząt zmniejszyła się ponad 2-krotnie.

Z analizy gospodarstw według skali chowu wynika, że jednostki utrzymujące 1–2 szt. loch stanowiły 47,5% ogółu gospodarstw z pogłowiem loch, a gospodarstwa utrzymujące te zwierzęta w liczbie 3–9 szt. – 34,1%. Gospodarstwa te posiadały odpowiednio 5,4% i 12,5% wojewódzkiego pogłowia loch. Natomiast podmioty zajmujące się hodowlą loch w skali 50 szt. i więcej stanowiły zaledwie 3,9% ogółu gospodarstw, a mimo to skupiały aż 59,8% wojewódzkiego pogłowia loch.

Wykres 24. Struktura liczby gospodarstw rolnych według skali chowu loch w grupach obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 24. Structure of the number of agricultural holdings by sow breeding scale in area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. obsada loch na 100 ha użytków rolnych wyniosła 3 szt., tj. o 4 szt. mniej niż 2010 r. Natomiast na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące lochy przypadało ich 13 szt. (w 2010 r. – 4 szt.).

W 2020 r. w województwie mazowieckim chowem i hodowlą **owiec** zajmowało się 0,5 tys. gospodarstw rolnych, tj. 0,2% ogółu spisanych gospodarstw rolnych i 0,6% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących owce wzrosła o 18,0%.

W ogólnej liczbie podmiotów utrzymujących owce najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa znajdujące się w grupie obszarowej 1–5 ha UR – 32,5% oraz w grupie 5–10 ha UR – 28,7%, a najniższy odsetek odnotowano dla gospodarstw należących do grupy obszarowej 30–50 ha UR – 2,9%.

Analizując gospodarstwa według skali chowu odnotowano, że jednostki posiadające 1–4 szt. owiec stanowiły 39,3% ogółu gospodarstw z pogłowiem tych zwierząt, zaś gospodarstwa o największej skali chowu, tj. utrzymujące 50 szt. owiec i więcej stanowiły 9,1%.

W województwie mazowieckim spisano 10,3 tys. owiec, co stanowiło 3,4% krajowego stanu owiec. W stosunku do wyników z 2010 r. liczebność tych zwierząt zwiększyła się o 10,8%.

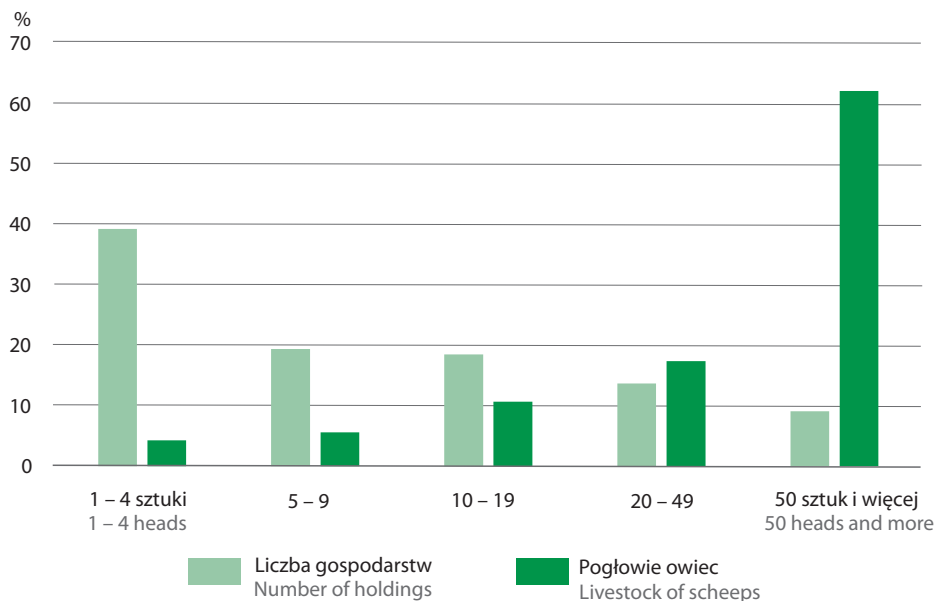
W strukturze pogłowia owiec 50,1% stanowiły maciorki (w 2010 r. stanowiły one 72,3%). W porównaniu z 2010 r. ich liczba spadła o 23,2%.

Najwięcej owiec utrzymywano w gospodarstwach należących do grupy obszarowej 20–30 ha UR – 26,4%, a najmniej sztuk tych zwierząt odnotowano w gospodarstwach o powierzchni UR do 1 ha łącznie – 3,5%.

Analizując rozmieszczenie pogłowia owiec według skali chowu można zauważyć, że tylko 4,3% stanu znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–4 szt. owiec, a 10,7% w jednostkach utrzymujących 10–19 szt. Natomiast najwięcej tych zwierząt, tj. 62,1% znajdowało się w gospodarstwach o skali chowu 50 szt. i więcej.

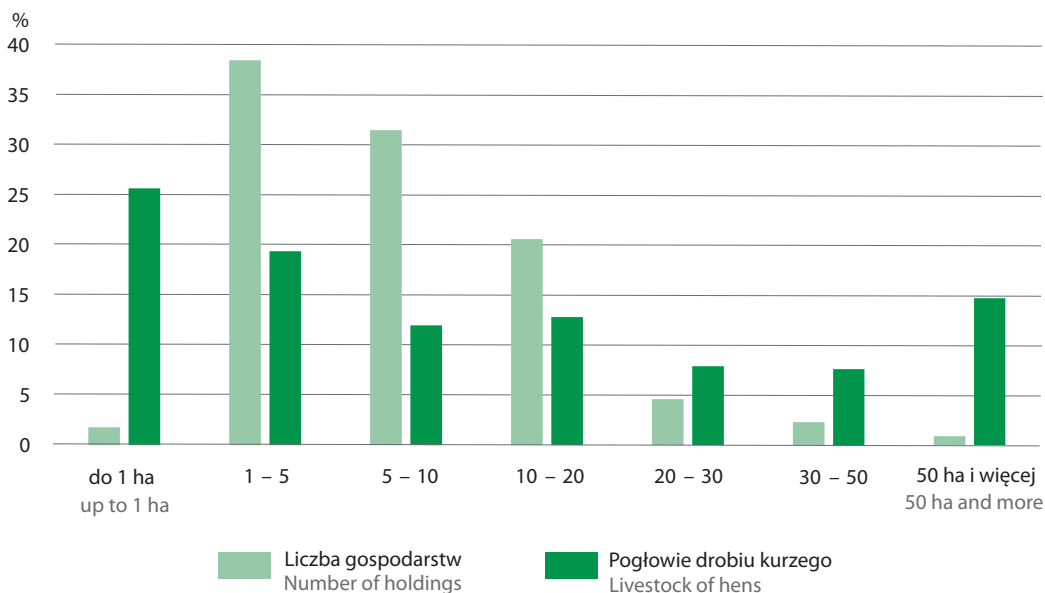
Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 0,5 szt. (tyle samo co w 2010 r.), a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące owce przypadało ich 23 szt. (w 2010 r. – 24 szt.).

Wykres 25. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia owiec według skali chowu w 2020 r.
Chart 25. Structure of the number of agricultural holdings and sheep stock by breeding scale in 2020

Według wyników PSR 2020 chowem i hodowlą **drobiu kurzego** zajmowało się 33,9 tys. gospodarstw rolnych, tj. 16,3% ogólnej liczby gospodarstw rolnych i 42,7% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących drób kurzy spadła ponad 2-krotnie.

Wykres 26. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia drobiu kurzego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Chart 26. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by area groups of agricultural land in 2020

W ogólnej liczbie podmiotów utrzymujących drób kurzy największy odsetek (38,5%) stanowiły gospodarstwa znajdujące się w grupie obszarowej 1–5 ha UR oraz w grupie 5–10 ha UR (31,5%), najmniejszy natomiast gospodarstwa należące do grupy obszarowej 50 ha UR i więcej (0,9%). W gospodarstwach tych odnotowano odpowiednio: 19,4%, 12,0% i 14,7% wojewódzkiego stanu pogłowia drobiu kurzego.

Analizując gospodarstwa według skali chowu zarejestrowano, że jednostki z najmniejszą skalą chowu tj. posiadające na swoim stanie od 1 do 49 szt. drobiu kurzego stanowiły 86,8% ogółu gospodarstw z tymi zwierzętami, zaś liczba pogłowia w tych gospodarstwach to zaledwie 1,4% ogółu drobiu kurzego. Natomiast gospodarstwa o największej skali chowu, tj. 10000 szt. i więcej stanowiły 2,0% i utrzymywały one 96,8% pogłowia drobiu kurzego.

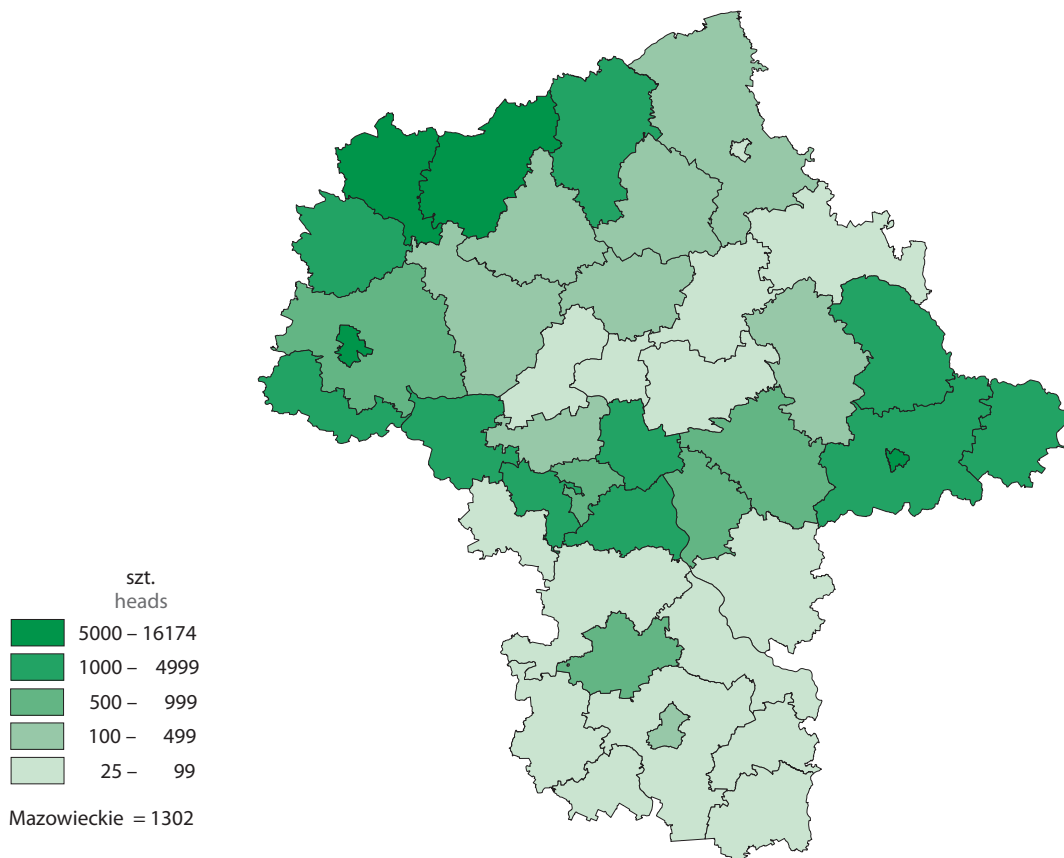
W 2020 r. spisano 44108,2 tys. szt. drobiu kurzego, co stanowiło 22,5% krajowego stanu tych zwierząt. W stosunku do wyników z 2010 r. liczebność drobiu kurzego zwiększyła się o 17920,8 tys. szt., tj. o 68,4%.

Najwięcej wojewódzkiego stanu pogłowia drobiu kurzego znajdowało się w gospodarstwach o areale użytków rolnych do 1 ha włącznie (25,7%), a najmniej w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha UR (7,6%).

W 2020 r. obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych wyniosła 2222 szt. i była ona o 875 szt. większa niż w 2010 r., a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące te zwierzęta przypadało 1302 szt. (w 2010 r. – 350 szt.).

Mapa 8. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego w 2020 r.

Map 8. Number of hens per 1 agricultural holding with hen production in 2020

W układzie powiatów największa obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę tych zwierząt wystąpiła w powiatach mławskim (16174 szt.) i żuromińskim (14766 szt.) oraz w m. Siedlce (10938 szt.), a najmniejsza w powiatach przysuskim (25 szt.) oraz wołomińskim i w m. Ostrołęka (po 26 szt.).

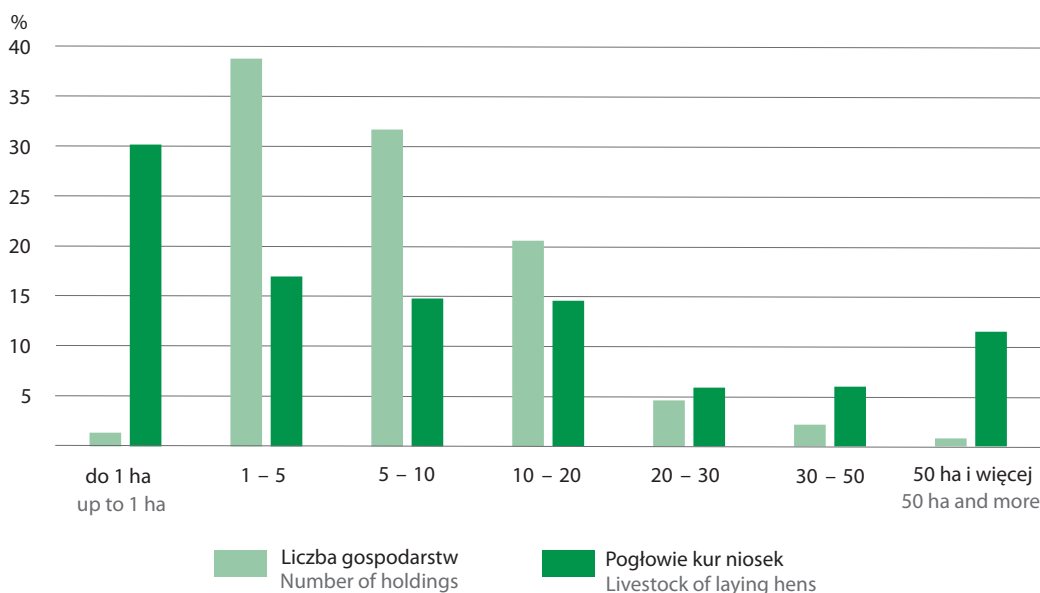
Chowem **niosek kurzych** (utrzymywanych w celu pozyskania jaj konsumpcyjnych i wylęgowych) zajmowało się 33,2 tys. gospodarstw, tj. 41,8% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie oraz 97,9% jednostek z pogłowiem drobiu kurzego. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących nioski kurze była 2-krotnie niższa.

Gospodarstwa rolne utrzymywały łącznie 9892,1 tys. szt. niosek kurzych, co stanowiło 22,4% pogłowia drobiu kurzego w województwie oraz 17,9% krajowego stanu niosek kurzych. W stosunku do 2010 r. liczebność tych zwierząt zwiększyła się o 561,6 tys. szt., tj. o 6,0%.

Z ogólnej liczby gospodarstw posiadających nioski kurze największy odsetek stanowiły podmioty należące do grupy obszarowej użytków rolnych 1–5 ha (38,8%) oraz 5–10 ha UR (31,7%), a najmniejszy gospodarstwa o areale 50 ha i więcej (0,8%). Gospodarstwa te utrzymywały odpowiednio: 17,0%, 14,8% i 11,5% wojewódzkiego pogłowia tych zwierząt. Natomiast największy odsetek pogłowia niosek kurzych zarejestrowano w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR łącznie – 30,2%.

Wykres 27. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 27. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by area groups of agricultural land in 2020

Wśród gospodarstw, w których odnotowano nioski kurze, zdecydowanie największy odsetek miały podmioty utrzymujące te zwierzęta w skali 1–49 szt. (89,7%), natomiast gospodarstwa o największej skali chowu, tj. 10000 szt. i więcej to zaledwie 0,6%. Gospodarstwa te utrzymywały odpowiednio 6,1% i 87,1% wojewódzkiego pogłowia niosek kurzych.

W 2020 r. obsada niosek kurzych na 100 ha użytków rolnych wyniosła 498 szt. i było to o 18 szt. więcej niż w 2010 r. Na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące nioski kurze przypadało 298 szt. (w 2010 r. – 139 szt.).

Chowem i hodowlą **koni** w 2020 r. zajmowało się 6,7 tys. gospodarstw rolnych, tj. 3,2% ogółu gospodarstw i 8,4% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie. W porównaniu z 2010 r. liczba gospodarstw utrzymujących konie spadła prawie 3-krotnie.

W ogólnej liczbie podmiotów zajmujących się hodowlą koni największy udział miały gospodarstwa o areale użytków rolnych 1–5 ha i 5–10 ha stanowiąc odpowiednio 33,3% i 33,2%, a najmniejszy gospodarstwa o areale 50 ha i więcej – 2,3%.

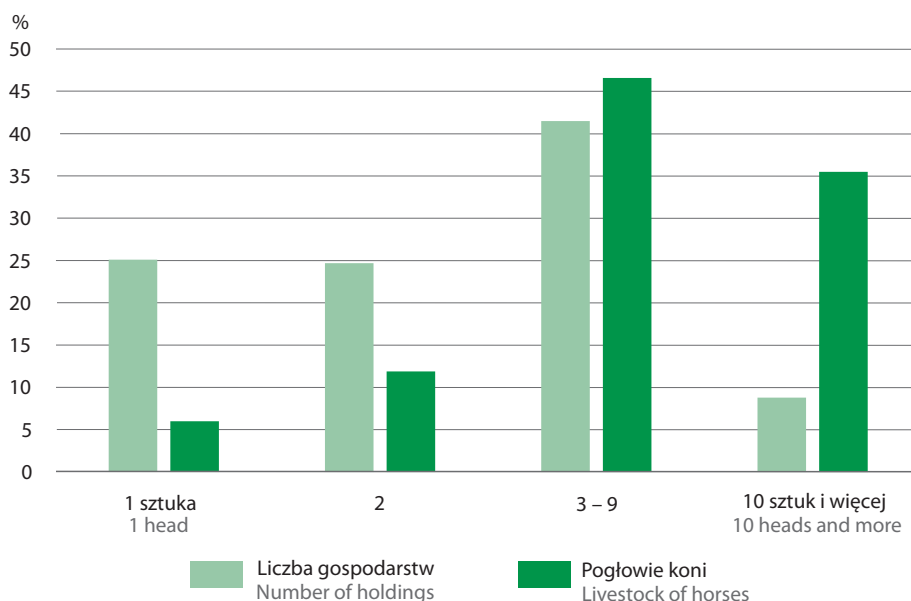
Wśród gospodarstw utrzymujących konie dominowały jednostki posiadające od 3 do 9 szt. tych zwierząt, które stanowiły 41,5%. Gospodarstwa o największej skali chowu, tj. utrzymujące 10 szt. koni i więcej stanowiły 8,8%, a o najmniejszej, tj. posiadające na stanie 1 konia – 25,1%.

W województwie mazowieckim spisano 27,8 tys. szt. koni, co stanowiło 17,8% krajowego stanu koni. W stosunku do 2010 r. liczba koni spadła o 19,4 tys. szt., tj. o 41,2%. W strukturze pogłowia, konie trzyletnie i starsze stanowiły 55,0%.

Z ogólnej liczby pogłowia koni udział tych zwierząt w jednostkach najmniejszych obszarowo, tj. do 1 ha UR włącznie wyniósł 2,3%, a w gospodarstwach największych, tj. o powierzchni 50 ha i więcej – 5,8%.

Analizując rozmieszczenie pogłowia koni według skali chowu odnotowano, że 6,0% stanu znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1 konia, 35,5% w jednostkach utrzymujących 10 szt. i więcej, a 46,6% w gospodarstwach ze skalą chowu 3–9 szt. koni.

Wykres 28. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia koni według skali chowu w 2020 r.
Chart 28. Structure of the number of agricultural holdings and horse stock by breeding scale in 2020

W 2020 r. obsada koni na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1 szt., a na 1 gospodarstwo rolne prowadzące hodowlę koni przypadało ich 4 szt.

W województwie mazowieckim w 2020 r. hodowlą **kóz** zajmowało się 0,9 tys. gospodarstw rolnych, tj. 0,4% ogólnej liczby gospodarstw i 1,1% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie.

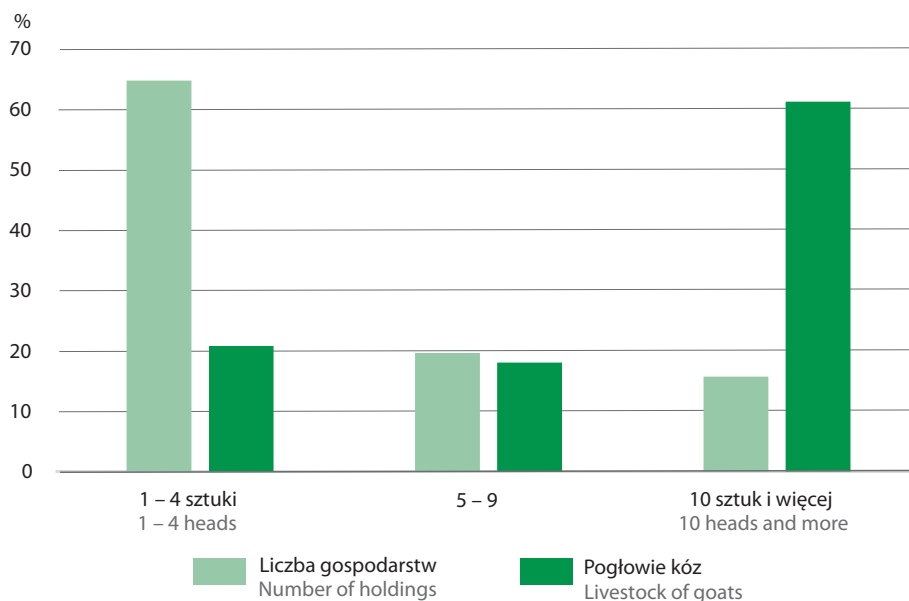
W ogólnej liczbie podmiotów utrzymujących kozy największy udział miały gospodarstwa, które znajdowały się w grupie użytków rolnych od 1 do 5 ha – 48,5% i w grupie 5–10 ha – 25,5%, a najmniejszy w gospodarstwach o areale 50 ha UR i więcej – 1,3%.

Najwięcej gospodarstw zajmujących się hodowlą tych zwierząt posiadało 1–4 szt. kóz – 64,7%. Utrzymywały one 20,8% wojewódzkiego pogłowia kóz. Natomiast gospodarstwa o największej skali chowu, tj. posiadające 10 szt. i więcej stanowiły 15,7% i utrzymywały 61,2% wojewódzkiego stanu kóz.

W 2020 r. spisano 5,9 tys. kóz, co stanowiło 10,9% krajowego stanu kóz. W stosunku do 2010 r. liczba tych zwierząt spadła o 2,2%.

Najwyższy odsetek pogłowia kóz odnotowano w jednostkach o areale UR 1–5 ha – 35,6% oraz o areale 10–20 ha – 22,6%. Natomiast najniższy odsetek należał do gospodarstw o powierzchni UR 50 ha i więcej – 2,9%.

Wykres 29. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kóz według skali chowu w 2020 r.
Chart 29. Structure of the number of agricultural holdings and goat stock by breeding scale in 2020

W 2020 r. obsada kóz na 100 ha użytków rolnych wyniosła 0,3 szt., a na 1 gospodarstwo rolne prowadzące hodowlę kóz przypadało ich 7 szt.

Rozdział 5

Chapter 5

Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Tractors, agricultural machinery and equipment

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w porównaniu z 2010 r. odnotowano wzrost liczby ciągników, a w szczególności o najwyższej mocy, tj. 100 kW i więcej oraz o mocy 60–100 kW. Największy wzrost liczby tych maszyn zarejestrowano w gospodarstwach o areale 50–100 ha UR oraz w gospodarstwach do 1 ha użytków rolnych łącznie. Wzrosła liczba kombajnów zbożowych, natomiast spadła silosokombajnów oraz kombajnów ziemniaczanych i buraczanych.

W 2020 r. według wyników Powszechnego Spisu Rolnego, 140,6 tys., tj. 67,6% ogółu spisanych gospodarstw rolnych wyposażonych było w ciągniki.

W województwie mazowieckim spisano 230,5 tys. **ciągników**, tj. 15,9% krajowego stanu tych maszyn. W porównaniu z 2010 r. liczba ciągników była większa o 19,5 tys. (o 9,3%).

Tablica 4. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Table 4. Tractors by area groups of agricultural land in 2020

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha Area groups of agricultural land in ha	Gospodarstwa z ciągnikami Agricultural holdings with tractors		Liczba ciągników Number of tractors	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Ogółem Total	140623	95,2	230535	109,3
w tym: of which:				
1– 5	42468	107,1	48003	110,1
5– 10	45314	85,5	63587	98,3
10– 15	23470	87,3	43282	106,5
15– 20	11055	89,8	24783	108,0
20– 50	14404	106,2	39199	120,3
50–100	2216	182,4	7526	196,2
100 i więcej and more	684	152,7	2928	143,6

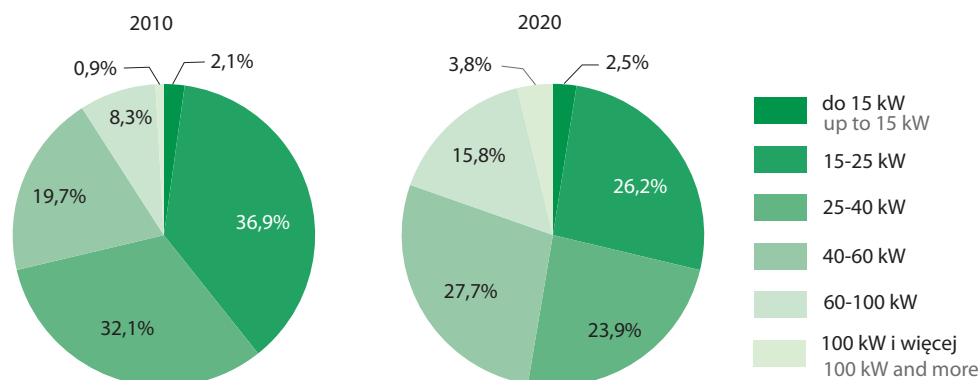
Analizując wyposażenie gospodarstw w ciągniki pod względem mocy silnika odnotowano, że najwięcej podmiotów posiadało pojazdy o mocy 15–25 kW oraz 40–60 kW – stanowiły one odpowiednio 41,0% i 38,4% jednostek posiadających ciągniki rolnicze. Najmniej było gospodarstw z ciągnikami zarówno o najmniejszej (do 15 kW), jak i o największej mocy (100 kW i więcej). Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających ciągniki wyniósł odpowiednio 3,9% i 4,9%.

W gospodarstwach rolnych w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych obserwuje się zróżnicowanie liczby posiadanych ciągników, jak również ich mocy. W grupie gospodarstw posiadających 100 ha i więcej użytków rolnych największy był odsetek podmiotów wyposażonych w ciągniki o mocy 100 kW i więcej – 79,1%. Natomiast w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej UR 1–5 ha przeważały podmioty wyposażone w ciągniki o mocy silnika 15–25 kW i stanowiły one 45,9%.

Rozpatrując podział ciągników pod względem mocy silnika, najczęściej spisano tych, o mocy 40–60 kW, 15–25 kW oraz 25–40 kW, a ich udział w ogólnej liczbie ciągników wyniósł odpowiednio: 27,7%, 26,2% oraz 23,9%. Najmniej natomiast odnotowano ciągników o mocy do 15 kW – 2,5% i o mocy 100 kW i więcej – 3,8%.

W stosunku do wyników PSR 2010 wystąpił prawie 5-krotny wzrost liczby ciągników o najwyższej mocy tj. 100 kW i więcej oraz 2-krotny o mocy 60–100 kW, jak również wzrost liczby ciągników o mocy 40–60 kW – o 53,6% i ciągników o najniższej mocy, tj. do 15 kW – o 33,2%. Jednocześnie spadła liczba ciągników o mocy 15–25 kW – o 22,3% oraz o mocy 25–40 kW – o 18,6%.

Wykres 30. Struktura liczby ciągników według mocy silnika
Chart 30. Structure of the number of tractors by engine power

Ciągniki do 15 kW najliczniej występowały w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej od 1 do 5 ha UR – ich udział wyniósł 47,0%, natomiast w gospodarstwach będących w grupie obszarowej 100 ha UR i więcej – stanowiły zaledwie 0,2% ogółu ciągników o mocy silnika do 15 kW. Ciągniki o najwyższej mocy silnika, czyli 100 kW i więcej najczęściej występowały w gospodarstwach z grupy obszarowej UR 20–50 ha oraz 50–100 ha. Ich udział w ogólnej liczbie ciągników o mocy 100 kW i więcej wyniósł odpowiednio 36,9% i 20,1%.

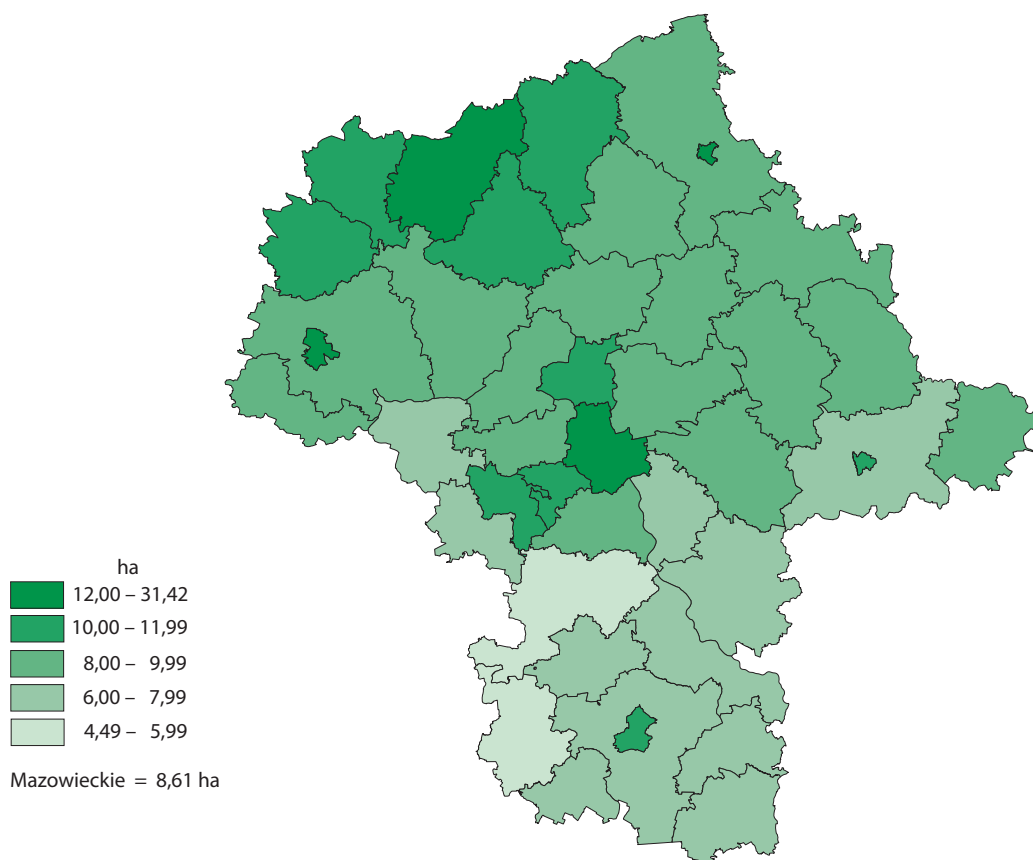
Średnio w województwie mazowieckim na 1 gospodarstwo rolne wyposażone w ciągniki przypadało 1,6 szt. ciągnika (tyle samo w kraju). Omawiany wskaźnik wzrastał od 1,1 szt. wśród gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha UR do 4,3 szt. w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha UR i więcej.

W województwie mazowieckim w 1 ciągnik wyposażonych było 58,9% gospodarstw rolnych posiadających ciągniki. Dwa ciągniki spisano w 25,7% gospodarstw, a trzy w 10,5%. Podmioty, które zadeklarowały posiadanie pięciu ciągników i więcej stanowiły 1,5%. Gospodarstwa znajdujące się w grupie obszarowej do 1 ha użytków rolnych przeważnie posiadały po jednym ciągniku i stanowiły 84,3% ogółu gospodarstw z ciągnikami w tej grupie obszarowej. Wśród gospodarstw należących do grupy obszarowej 10–15 ha UR, 39,4% z nich wyposażonych było w jeden ciągnik, 41,8% – w dwa ciągniki, a 14,8% – w trzy ciągniki. W gospodarstwach największych, tj. o areale 100 ha UR i więcej w jeden ciągnik wyposażonych było 11,0% gospodarstw, w ponad pięć ciągników – 38,0%, w tym w dziesięć ciągników i więcej – 5,0% gospodarstw rolnych posiadających ciągniki w tej grupie obszarowej.

W porównaniu z 2010 r. zaobserwowano znaczący wzrost liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 50–100 ha UR – o 96,2%, do 1 ha UR włącznie – o 86,5% oraz 100 ha UR i więcej – o 43,6%. Wzrost odnotowano także w gospodarstwach o areale użytków rolnych 20–50 ha – o 20,3%. Natomiast spadek liczby ciągników wystąpił w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha UR – o 1,7%.

W województwie mazowieckim średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik wyniosła 8,61 ha (w 2010 r. – 9,21 ha).

Mapa 9. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.
 Map 9. Area of agricultural land per tractor in 2020

W ujęciu terytorialnym największa średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik wystąpiła w powiatach: m.st. Warszawa (31,42 ha), m. Ostrołęka (20,58 ha) oraz w m. Płock (15,28 ha), natomiast najmniejsza w powiatach: grójeckim (4,49 ha), przysuskim (5,40 ha) i białobrzeskim (6,03 ha).

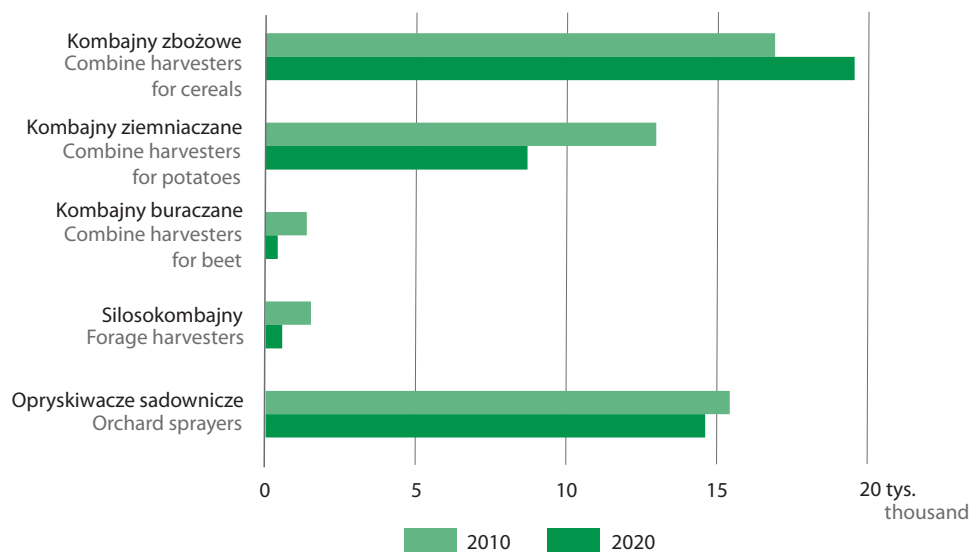
Przy utrzymującej się od lat przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście uprawy rzepaku i rzepiku liczba kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów w 2020 r. wyniosła 20,0 tys. szt. i zwiększyła się o 15,9% w stosunku do wyników poprzedniego spisu rolnego.

W województwie mazowieckim spisano 19,6 tys. gospodarstw rolnych wyposażonych w **kombajny zbożowe**, które stanowiły 9,4% ogółu gospodarstw rolnych. Najwięcej gospodarstw posiadających kombajny zbożowe znajdowało się w grupie obszarowej o powierzchni 20–50 ha UR – 30,8% jednostek z tymi maszynami. Również w tej samej grupie obszarowej odnotowano najwięcej kombajnów zbożowych, które stanowiły 30,7% ogólnej liczby tych maszyn.

W porównaniu z 2010 r. liczba omawianych maszyn najbardziej wzrosła w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej od 1 do 5 ha UR – o 83,7% oraz w gospodarstwach największych obszarowo, tj. 50–100 ha UR i 100 ha UR i więcej – odpowiednio o 61,4% i o 42,0%.

Przeciętnie w województwie mazowieckim na 100 gospodarstw rolnych przypadło 9,6 szt. kombajnów zbożowych, przy czym najlepiej wyposażone w te maszyny były gospodarstwa wielkoobszarowe (100 ha UR i więcej). Przeciętnie w 100 takich gospodarstwach znajdowało się 60,4 szt. kombajnów.

Wykres 31. Liczba gospodarstw rolnych wyposażonych w wybrane maszyny i urządzenia rolnicze
 Chart 31. Number of agricultural holdings equipped with selected agricultural machinery and equipment

Przy znacznym wzroście powierzchni uprawy buraków cukrowych i jednocześnie spadku powierzchni uprawy ziemniaków, w stosunku do 2010 r. odnotowano zmniejszenie liczby kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów odpowiednio o 70,1% i 32,1%.

W 2020 r. spisano 8,9 tys. szt. **kombajnów ziemniaczanych** oraz 8,7 tys. gospodarstw posiadających te maszyny, tj. odpowiednio mniej o 32,1% i 33,0% w stosunku do 2010 r. Najwięcej gospodarstw z kombajnami tego rodzaju było w grupie obszarowej 10–15 ha UR i 20–50 ha UR (odpowiednio 24,4% i 23,8%). W jednostkach tych znajdowało się łącznie 48,3% kombajnów ziemniaczanych. W porównaniu z 2010 r. największy spadek liczby omawianych maszyn odnotowano w gospodarstwach o areale 20–50 ha UR oraz o areale 15–20 ha UR odpowiednio o 41,2% oraz 40,9%. Natomiast w grupie podmiotów o areale 1–5 ha UR zarejestrowano wzrost o 16,7%. W 2020 r. przeciętnie na 100 gospodarstw rolnych przypadało 4,3 szt. kombajnów ziemniaczanych (wobec 5,7 szt. w 2010 r.), a na 100 ha uprawy ziemniaków – 34,7 szt.

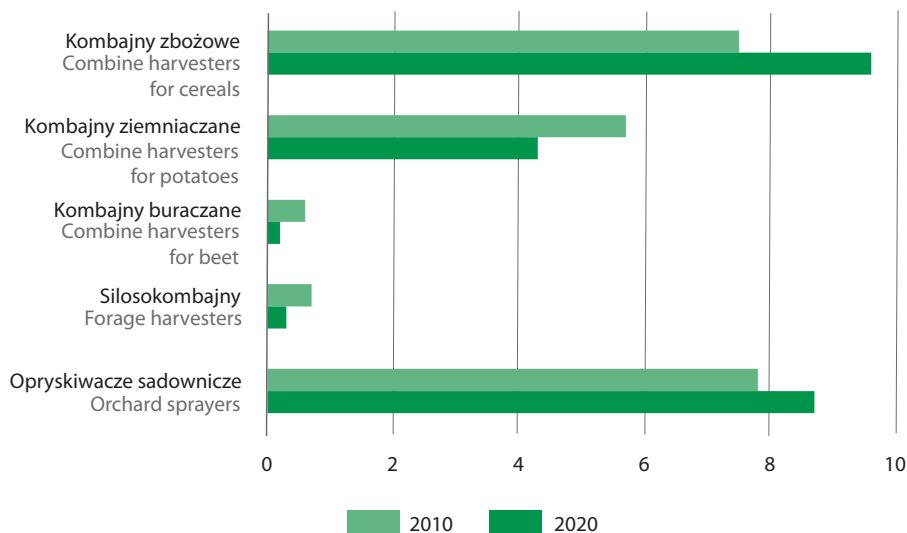
W 2020 r. odnotowano 416 szt. **kombajnów buraczanych** oraz 406 gospodarstw wyposażonych w te maszyny. W porównaniu z 2010 r. zarówno liczba kombajnów, jak i liczba gospodarstw wyposażonych w tego typu sprzęt spadła ponad 3-krotnie. Najwięcej gospodarstw posiadających kombajny buraczane znajdowało się w grupie obszarowej 20–50 ha UR – 38,7%, a maszyny spisane w tych gospodarstwach stanowiły 39,2% ogółu kombajnów buraczanych. Średnio na 100 gospodarstw rolnych przypadało 0,2 szt. kombajnu buraczanego wobec 0,6 szt. w 2010 r. a na 100 ha uprawy buraków cukrowych – 2,1 szt.

W województwie mazowieckim w 2020 r. w stosunku do PSR 2010 wystąpiły znaczące zmiany w liczbie gospodarstw wyposażonych w **silosokombajny**, jak również w liczbie maszyn tego typu. Spisano 0,6 tys. gospodarstw posiadających silosokombajny, tj. mniej o 63,2% oraz 0,6 tys. silosokombajnów, tj. mniej o 62,7%. Zaledwie 0,3% gospodarstw rolnych wyposażonych było w tego typu sprzęt. Najwięcej gospodarstw z silosokombajnami odnotowano w grupie podmiotów o powierzchni 20–50 ha UR – 39,6% i utrzymywały one zdecydowanie najwięcej, tj. 38,0% wojewódzkiego stanu silosokombajnów. W porównaniu z 2010 r. największy, tj. ponad 3-krotny spadek liczby omawianych maszyn charakteryzował gospodarstwa znajdujące się w grupach obszarowych 20–50 ha UR oraz 15–20 ha UR. Jedynie w jednostkach o największym areale, tj. 100 ha UR i więcej zanotowano wzrost zarówno liczby silosokombajnów, jak i liczby gospodarstw rolnych zaopatrzonych w ten sprzęt (odpowiednio o 16,7% i 8,8%). Przeciętnie w województwie mazowieckim na 100 gospodarstw rolnych przypadało 0,3 szt. silosokombajnu wobec 0,7 szt. w 2010 r.

W 2020 r. spisano 14,6 tys. gospodarstw rolnych, w których utrzymywano 18,0 tys. **opryskiwaczy sadowniczych**. Liczba tych maszyn w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 1,0%, a liczba gospodarstw wyposażonych w tego typu sprzęt zmniejszyła się o 5,3%. Na 100 gospodarstw rolnych przypadało 8,7 szt. opryskiwaczy sadowniczych (w 2010 r. – 7,8 szt.), natomiast na 100 gospodarstw rolnych posiadających powierzchnię sadów przypadało 58,4 szt.

Wykres 32. Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych
 Chart 32. Selected agricultural machinery and equipment per 100 agricultural holdings

W 2020 r. spisano 73,8 tys. **opryskiwaczy polowych** oraz 72,0 tys. gospodarstw wyposażonych w te urządzenia tj. odpowiednio więcej o 0,1% i mniej o 1,1% niż w 2010 r. Najwięcej gospodarstw z tego typu sprzętem znajdowało się w grupie obszarowej UR 5–10 ha – 30,8% i podmioty te utrzymywały 30,5% wojewódzkiego stanu tych maszyn. Na 100 gospodarstw rolnych przypadało przeciętnie 35,5 szt. opryskiwaczy (w 2010 r. – 32,2 szt.).

W województwie mazowieckim liczba gospodarstw rolnych posiadających **kopaczki do zbioru ziemniaków** wyniosła 31,4 tys., i stanowiła 15,1% ogółu gospodarstw rolnych. Spisano 31,6 tys. kopaczek, najczęściej w gospodarstwach znajdujących się w grupie obszarowej 5–10 ha UR – 37,7%. W 2020 r. na 100 gospodarstw rolnych przypadało średnio 15,2 szt. kopaczek do ziemniaków.

W 2020 r. gospodarstwa rolne wyposażone w **kosiarki polowe, rozsiewacze nawozów i wapna** oraz **rozzutniki obornika** stanowiły odpowiednio: 41,5%, 42,8% i 35,7% ogółu gospodarstw rolnych. W województwie mazowieckim spisano 91,3 tys. kosiarek polowych, 91,7 tys. rozsiewaczy nawozów i wapna oraz 75,9 tys. rozrutników obornika, tj. odpowiednio więcej po 0,9% i mniej o 13,3% w porównaniu z 2010 r. Co trzecie gospodarstwo wyposażone w wymienione sprzęty znajdowało się w grupie obszarowej 5–10 ha UR. Jednocześnie w tych gospodarstwach spisano najwięcej kosiarek polowych, rozsiewaczy nawozów i wapna oraz rozrutników obornika – stanowiły one w ogólnej liczbie każdego z wymienionego rodzaju maszyny średnio po ponad 30%. W 2020 r. na 100 gospodarstw rolnych przypadało średnio 43,9 szt. kosiarek polowych, 44,1 szt. rozsiewaczy nawozów i wapna oraz 36,5 szt. rozrutników obornika.

W 2020 r. według wyników PSR 68,6% gospodarstw rolnych zadeklarowało korzystanie przy pracach rolniczych z maszyn i urządzeń będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.

Rozdział 6

Chapter 6

Nawożenie i ochrona roślin

Fertilization and plant protection

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w porównaniu z 2010 r. wzrosło zużycie nawozów mineralnych (NPK) i wapniowych. Z nawozów naturalnych mniej zużyto obornika i gnojówki, a więcej gnojowicy. Wzrosło zużycie nawozów mineralnych oraz wapniowych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego wykazały, że w roku gospodarczym 2019/2020 **nawozy mineralne lub wapniowe** stosowało 151,0 tys. gospodarstw, co stanowiło 72,6% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Wśród podmiotów stosujących nawozy mineralne lub wapniowe najczęściej z nich używało nawozów azotowych (79,8%) i wieloskładnikowych (62,1%). Znacznie mniej jednostek wykorzystywało nawozy wapniowe (29,9%), potasowe (9,9%) i fosforowe (9,5%).

W porównaniu z 2010 r. spadła liczba gospodarstw stosujących nawozy azotowe, fosforowe i potasowe (odpowiednio o: 24,3%, 57,5% i 50,2%), wzrosła natomiast liczba podmiotów stosujących nawozy wieloskładnikowe i wapniowe (odpowiednio o 14,6% i 59,2%).

Tablica 5. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych

Table 5. Consumption of mineral and lime fertilizers

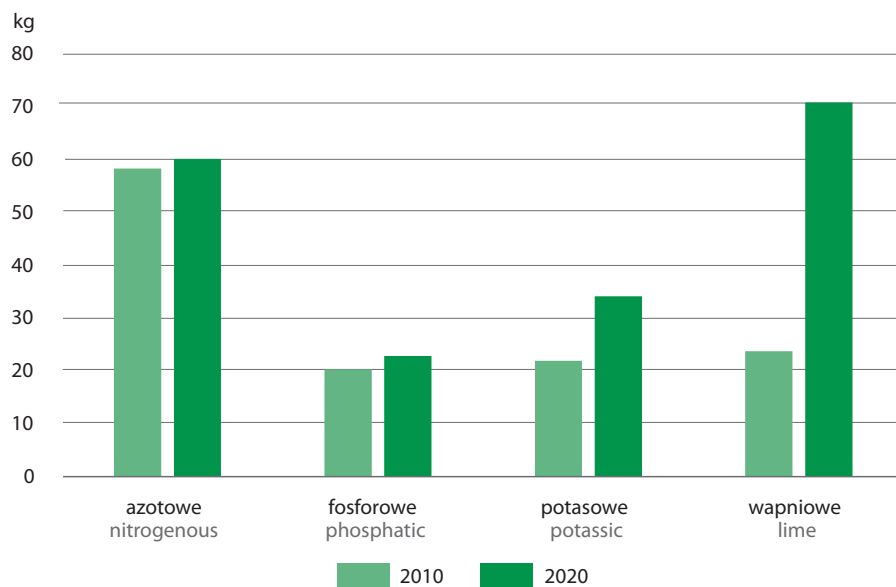
Wyszczególnienie Specification	Nawozy w przeliczeniu na czysty składnik Fertilizers in terms of pure ingredient				
	mineralne mineral				wapniowe lime
	ogółem total	azotowe nitrogenous	fosforowe phosphatic	potasowe potassic	
	W tysiącach ton In thousand tonnes				
2010	194,7	113,1	39,3	42,3	45,9
2020	231,7	119,2	45,0	67,5	140,3
2010 = 100					
2020	119,0	105,3	114,5	159,6	305,8
Na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w kg Per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in kg					
2010	102,5	59,6	20,7	22,3	24,2
2020	118,5	61,0	23,0	34,5	71,8
2010 = 100					
2020	115,6	102,3	111,1	154,7	296,7

Wśród gospodarstw, które deklarowały zużycie nawozów mineralnych, największy ich odsetek odnotowano wśród podmiotów znajdujących się w grupie obszarowej 1–5 ha UR – 36,8% oraz w grupie 5–10 ha UR – 29,4%.

W województwie mazowieckim według wyników PSR 2020 zużycie nawozów mineralnych zawierających azot (N), fosfor (P) i potas (K) wyniosło 231,7 tys. ton w przeliczeniu na czysty składnik i zwiększyło się o 19,0% w stosunku do PSR 2010. W tym okresie zużycie nawozów azotowych wzrosło o 5,3%, fosforowych o 14,5%, a potasowych o 59,6%. Udział województwa w krajowym zużyciu nawozów mineralnych wyniósł 11,9% i był jednym z najwyższych w kraju.

W 2020 r. na 1 ha użytków rolnych zużyto ogółem 116,7 kg NPK, tj. o 16,5% więcej w porównaniu z 2010 r. W stosunku do średniej krajowej zużycia nawozów mineralnych wynoszącej 130,5 kg na 1 ha użytków rolnych, poziom nawożenia w województwie mazowieckim był mniejszy o 10,6%. Wraz ze wzrostem użytkowanych gruntów zwiększało się zużycie nawozów na jednostkę powierzchni. Nawożenie wynoszące ponad 150 kg/ha stosowano w gospodarstwach dużych o powierzchni 50–100 ha UR. W grupie gospodarstw o powierzchni 10–15 ha UR nawożenie wyniosło 109,9 kg/ha, natomiast w grupie obszarowej 20–50 ha UR – 145,7 kg/ha. W gospodarstwach najmniejszych obszarowo zużycie nawozów mineralnych mieściło się od 63,3 kg/ha w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie do 87,6 kg/ha w grupie 5–10 ha UR.

Wykres 33. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych
Chart 33. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land

W województwie mazowieckim zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej wyniosło 118,5 kg i było o 15,6% większe niż w 2010 r. oraz o 10,4% mniejsze niż w kraju.

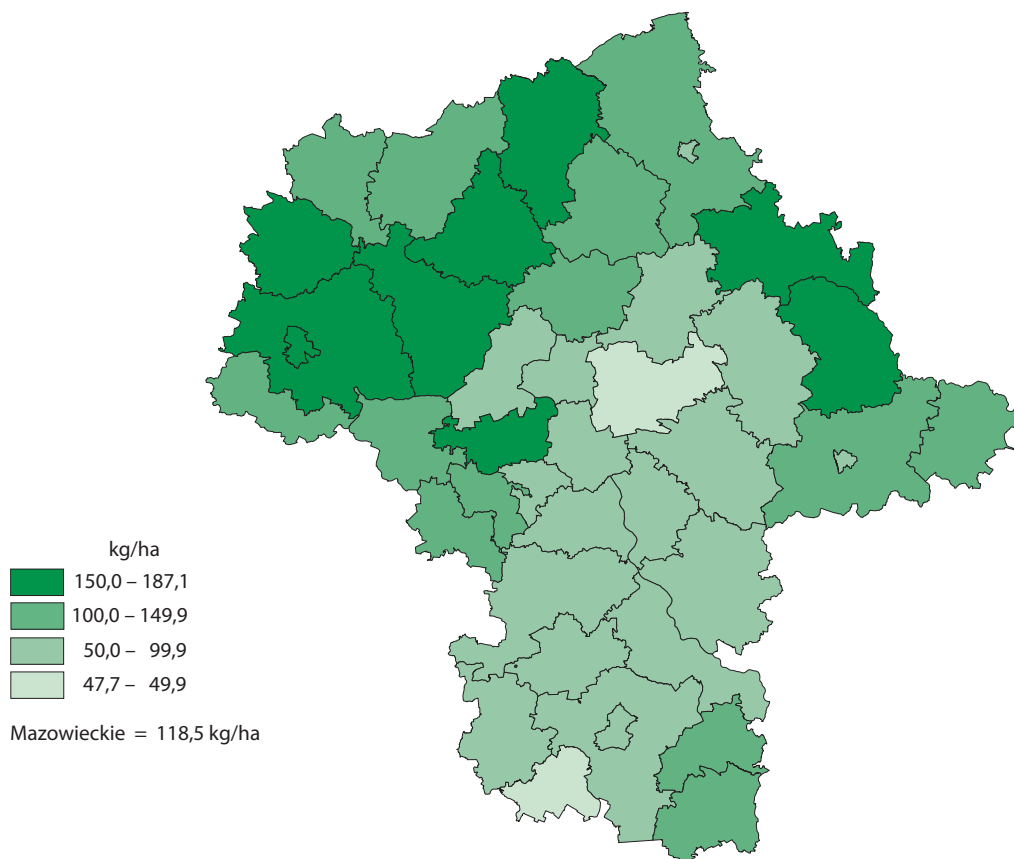
W 2020 r. gospodarstwa rolne pod zasiewy zużyły 140,3 tys. ton nawozów wapniowych i było to 3-krotnie więcej niż w 2010 r. Wśród gospodarstw stosujących nawozy wapniowe największy ich odsetek odnotowano dla podmiotów znajdujących się w grupie obszarowej 5–10 ha UR – 28,5% oraz w grupie 1–5 ha UR – 24,9%.

Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosło 70,7 kg, a na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 71,8 kg i było odpowiednio o 21,1% i 20,9% mniejsze niż w kraju.

Nawożenie gleby nawozami wapniowymi wynoszące ponad 125 kg/ha stosowali rolnicy użytkujący gospodarstwa o powierzchni 50–100 ha UR. Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha UR w ilości ponad 70 kg odnotowano w gospodarstwach rolnych należących do grup obszarowych 15–20 ha UR, 20–50 ha UR oraz 100 ha UR i więcej, w których nawożenie nawozami wapniowymi wyniosło odpowiednio: 74,9 kg, 98,0 kg i 75,1 kg.

Mapa 10. Zużycie nawozów mineralnych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 10. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

Największe zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w powiatach: plockim (187,1 kg), warszawskim zachodnim (181,5 kg) i płońskim (164,9 kg), a najmniejsze w powiatach: wołomińskim (47,7 kg), szydłowieckim (49,4 kg) i m. Radom (53,1 kg).

Wyniki PSR 2020 r. wykazały, że 93,6 tys. gospodarstw rolnych stosowało **nawozy naturalne pochodzenia zwierzęcego**, tj. 45,0% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Wśród nich 90,5% stosowało nawożenie obornikiem, 13,2% gnojówką, 10,1% gnojowicą, a 9,1% pomiotem ptasim. W porównaniu z wynikami PSR 2010 spadła liczba gospodarstw stosujących nawozy naturalne o 24,9%, w tym wykorzystujących obornik i gnojówkę odpowiednio o 31,4% i o 38,2%, natomiast wzrosła liczba gospodarstw stosująca gnojowicę – o 9,8%.

W sezonie 2019/2020 do nawożenia zużyto blisko 7 mln ton obornika, tj. o 54,0% mniej niż w 2010 r. Gnojówki zużyto 1,8 mln m³, a gnojowicy – 2,5 mln m³, tj. odpowiednio mniej o 12,5% oraz więcej o 83,2%. Natomiast pomiotu ptasiego wykorzystano 127,9 tys. ton.

Największy odsetek gospodarstw stosujących nawozy naturalne zarejestrowano w powiatach: żuromińskim (74,0% ogółu gospodarstw w danym powiecie), przasnyskim (70,7%) i ostrołęckim (70,3%), a najmniejszy w powiecie grójeckim (16,2%).

Zdecydowanie większość gospodarstw rolnych wykorzystujących do nawożenia nawozy naturalne stosowała metodę rozrzutową. Spośród ogółu podmiotów nawożących nawozami naturalnymi ponad połowa, tj. 52,0% stosowała metodę rozrzutową z przyoraniem po 4 godzinach, ale do 24 godzin po aplikacji, a w 38,5% gospodarstw nawozy zostały przyorane w ciągu 4 godzin. Natomiast w 19,6% podmiotów stosujących nawozy naturalne, po rozrzutowym ich zastosowaniu nie zostały one przyorane lub przyorano je po 24 godzinach po aplikacji. Pasmową i doglebową metodę aplikacji nawozów naturalnych stosowało znacznie mniej gospodarstw rolnych. Metodę pasmową z użyciem węzy włączonych wykorzystywało zaledwie 1,3% gospodarstw stosujących nawozy naturalne, a metodę pasmową przy użyciu rozlewaczy z redlicami lub płozami umożliwiającą rozlewanie nawozu bezpośrednio pod powierzchnię gleby – 1,6% gospodarstw. Aplikację doglebową przez dozowanie płytkie nawozów naturalnych zastosowało 1,6% gospodarstw stosujących nawozy naturalne, natomiast tylko 0,3% podmiotów wykorzystywało metodę doglebową poprzez dozowanie głębokie.

W 2020 r. według wyników PSR, 62,7 tys. gospodarstw rolnych przechowywało nawozy naturalne, tj. 67,0% ogółu gospodarstw stosujących te nawozy. Najczęściej wykorzystywanymi metodami przechowywania nawozów naturalnych było przechowywanie ich na pryzmach z płytą obornikową, następnie na głębokiej ściółce oraz na pryzmach bez płyty obornikowej. Udział gospodarstw stosujących wymienione metody wyniósł odpowiednio: 44,5%, 35,7% oraz 24,4% ogółu gospodarstw przechowujących nawozy naturalne. Najmniej popularną metodą stosowaną przez gospodarstwa rolne było przechowywanie ich w innych obiektach (np. workowe zbiorniki elastyczne) oraz pod podłogą rusztową odpowiednio 2,5% i 2,9% ogółu gospodarstw przechowujących nawozy naturalne.

Blisko 25 tys. gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne wykorzystywało nawozy spoza gospodarstwa rolnego, a wywóz (eksport) wyprodukowanych w gospodarstwie nawozów naturalnych zadeklarowało 5,2 tys. gospodarstw. W sumie import obornika i pomiotu ptasiego liczył 899,0 tys. ton, a gnojówki i gnojowicy – 1,1 mln m³, natomiast eksport odpowiednio 859,8 tys. ton i 2,6 mln m³.

W 2020 r. zabiegi środkami ochrony roślin stosowało 139,9 tys. użytkowników gospodarstw rolnych, tj. 67,2% ogółu gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim. Najwięcej zabiegów wykonano na sady i inne uprawy trwałe – 269,9 tys. oraz w celu ochrony zbóż – 191,2 tys. Przeciętnie w 1 gospodarstwie rolnym wykonano 13 zabiegów na uprawy trwałe, 2 zabiegi na zboża i 4 zabiegi na warzywa. Ponadto w badanym okresie wykonano przeciętnie 1 zabieg środkami ochrony roślin w zamkniętej przestrzeni magazynowej.

Ze wsparcia w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania środków ochrony roślin skorzystało 16,9 tys. (8,1%) użytkowników gospodarstw rolnych. Najczęściej wykorzystywano w tym celu progi ekonomicznej szkodliwości (69,5%), personalne doradztwo rolnicze (67,7%) oraz monitoring organizmów szkodliwych (52,0%).

Znajomość zasad integrowanej ochrony roślin użytkownicy gospodarstw rolnych najczęściej oceniali na poziomie średnim (133,1 tys.) lub wysokim (35,4 tys.).

Rozdział 7

Chapter 7

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Sources of income of households with a holder of an agricultural holding

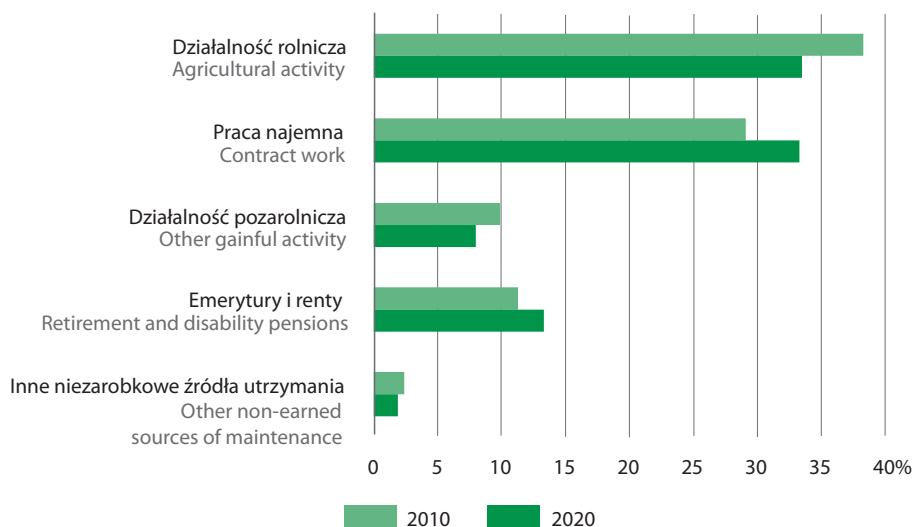
Działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, zaledwie dla jednej trzeciej gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z rolnictwa na przestrzeni lat 2010–2020 zmalał z 38,3% do 33,5%.

Gospodarstwa domowe, w których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza posiadały największe obszarowo gospodarstwa rolne.

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, 207,3 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. W porównaniu z 2010 r. było to o 21,2 tys., tj. o 9,3% gospodarstw mniej. Oprócz działalności rolniczej dochody uzyskiwano także z pracy najemnej – 91,2 tys. gospodarstw domowych i z działalności pozarolniczej – 28,5 tys. gospodarstw, tj. odpowiednio mniej o 12,3% i 34,0% w stosunku do 2010 r. Emerytury i renty jako źródło dochodów wykazało 50,2 tys. gospodarstw domowych, tj. o 1,5% więcej niż w 2010 r., natomiast liczba gospodarstw uzyskujących dochody z innych niezarobkowych źródeł utrzymania w ciągu 10 lat zwiększyła się ponad 2,5-krotnie – do 32,4 tys.

Wykres 34. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów

Chart 34. Share of the number of households with a holder of an agricultural holding by the main source of income

Działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, zaledwie dla jednej trzeciej gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z rolnictwa na przestrzeni lat 2010–2020 zmalał z 38,3% do 33,5%. W przypadku pozostałych gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwa rolne głównymi źródłami dochodu były: praca najemna (33,3%), emerytury i renty (13,3%),

działalność pozarolnicza (8,0%), niezarobkowe źródła utrzymania poza emeryturą i rentą (1,9%). W 2010 r. było to odpowiednio: 29,1%, 11,3%, 9,9% oraz 2,4%. Należy zauważyć spadek odsetka gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z działalności pozarolniczej oraz wzrost odsetka gospodarstw utrzymujących się głównie z pracy najemnej oraz z emerytur i rent.

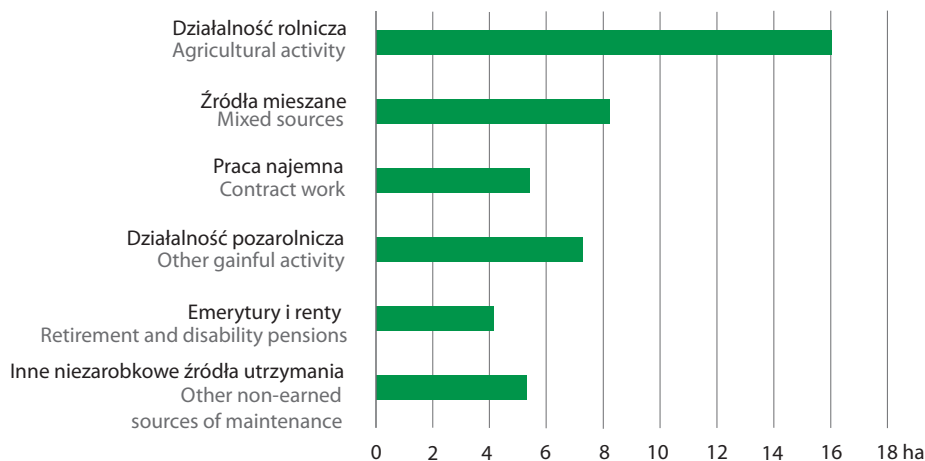
Wśród omawianych gospodarstw domowych wyodrębniono gospodarstwa uzyskujące główne dochody z dwóch źródeł, tzw. źródła mieszane. Odsetek gospodarstw, dla których łączne dochody z działalności rolniczej i pracy najemnej z przewagą dochodów z działalności rolniczej przekraczały 50% dochodów ogółem wyniósł 0,7%. Natomiast odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z pracy najemnej i działalności rolniczej z przewagą dochodów z pracy najemnej przekroczyły 50% dochodów ogółem wyniósł 2,2%.

Analizując główne źródła utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego w stosunku do ogółu gospodarstw w danej grupie obszarowej odnotowano, że wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych wzrastał odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z działalności rolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów – z 13,1% w gospodarstwach o areale 1–5 ha UR do 83,9% w gospodarstwach o areale 50–100 ha UR. W gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha UR włącznie) i największych (100 ha UR i więcej) odsetek ten wyniósł odpowiednio 21,7% i 76,7%. Odsetek gospodarstw domowych, w których przychody z pracy najemnej przekraczały 50% ogółu dochodów najwyższy był w gospodarstwach należących do grupy obszarowej 1–5 ha UR – 44,4%, a następnie malał do 2,8% w grupie obszarowej 50–100 ha UR. W jednostkach o największym areale użytków rolnych wyniósł 5,2%, a o najmniejszym areale – 36,4%. Odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z emerytur i rent przekraczały 50% ogółu dochodów wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych malał z 22,6% w gospodarstwach o areale do 1 ha UR włącznie do 0,5% w jednostkach o areale 50–100 ha UR. W gospodarstwach największych (100 ha UR i więcej) wyniósł 1,0%. Natomiast odsetek gospodarstw, w których dochody z działalności pozarolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów najwyższy był w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1–5 ha UR i wyniósł 10,2%, a najniższy w grupie gospodarstw o powierzchni 20–50 ha UR – 3,7%.

Gospodarstwa domowe, w których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza posiadały największe obszarowo gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wyniosła 16,05 ha. Najmniejsze obszarowo gospodarstwa rolne były użytkowane przez gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były emerytury i renty – średnia powierzchnia użytków rolnych wyniosła tutaj 4,13 ha.

Wykres 35. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodu gospodarstwa domowego

Chart 35. Average area of agricultural land in private farms by the main source of household income

Ponad 99% gospodarstw domowych posiadało gospodarstwa rolne z powierzchnią użytków rolnych ogółem i w dobrej kulturze rolnej. Grupę gospodarstw domowych utrzymującą się głównie z niezarobkowych źródeł charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią gruntów ugorowanych (11,1%). Wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza omawiany odsetek wyniósł 5,9%.

Gospodarstwa domowe z mieszanymi głównymi źródłami dochodów, tj. z prowadzenia działalności rolniczej i pracy najemnej z przewagą działalności rolniczej oraz pracy najemnej i działalności rolniczej z przewagą pracy najemnej, a także z głównym dochodem z działalności rolniczej cechował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających powierzchnię zasiewów (odpowiednio: 88,2%, 86,4% i 86,3%). Najpowszechniejszą uprawą były zboża, których powierzchnię wykazało 74,6% gospodarstw utrzymujących się głównie z działalności rolniczej oraz 78,2% gospodarstw domowych z głównym mieszanym źródłem utrzymania, tj. działalności rolniczej i pracy najemnej oraz 76,6% z pracy najemnej i działalności rolniczej. W gospodarstwach rolnych użytkowanych przez rolników, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej odnotowano najniższy udział, tj. 65,4% powierzchni uprawy zbóż w powierzchni zasiewów ogółem. Udział ten był najwyższy w gospodarstwach rolnych, których gospodarstwo domowe użytkownika uzyskiwało główne dochody z emerytur i rent (80,7%) oraz z pracy najemnej (79,4%).

Spośród gospodarstw, dla których głównym źródłem dochodu była działalność rolnicza 57,7% z nich posiadało zwierzęta gospodarskie, natomiast wśród gospodarstw, utrzymujących się głównie z pracy najemnej – 27,1%, a z działalności pozarolniczej – 18,8%. Zdecydowanie najwyższą obsadą zwierząt na 1 gospodarstwo utrzymujące zwierzęta charakteryzowały się gospodarstwa rolne, w których gospodarstwa domowe utrzymywały się głównie z działalności rolniczej (38,6 SD). Omawiany wskaźnik najniższy był w przypadku gospodarstw domowych, uzyskujących główne dochody z emerytur i rent (1,9 SD).

Wyniki PSR 2020 pokazały, że 67,7% ogółu gospodarstw indywidualnych wyposażona była w ciągniki. Wskaźnik ten był znacznie wyższy w przypadku gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność mieszana (rolnicza i praca najemna) – 88,5% oraz działalność rolnicza – 88,3%. Natomiast najmniejszym udziałem gospodarstw rolnych posiadających ciągniki, charakteryzowały się gospodarstwa domowe uzyskujące ponad 50% dochodów z emerytur i rent oraz niezarobkowych źródeł – odpowiednio 45,5% i 46,9%.

Zużycie nawozów mineralnych (NPK) na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej było najwyższe wśród gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza – 140,4 kg oraz działalność mieszana (rolnicza i praca najemna) – 123,1 kg, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były emerytury i renty – 64,5 kg oraz niezarobkowe źródła utrzymania – 66,8 kg.

Ekologiczne metody produkcji były najczęściej stosowane w gospodarstwach, w których głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza (1,7% ogółu gospodarstw tej grupy), a najrzadziej wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z emerytur i rent (0,2%).

Najniższy odsetek gospodarstw, które zużywały więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej wytworzonej w gospodarstwie rolnym na potrzeby żywieniowe odnotowano wśród gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej – 4,8%. Odsetek ten najwyższy był w gospodarstwach utrzymujących się głównie z emerytur i rent – 17,0%.

Wśród gospodarstw indywidualnych, dla których głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza odnotowano najwyższy odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadających wykształcenie rolnicze – 54,9%. Natomiast najmniej osób z wykształceniem rolniczym było w gospodarstwach utrzymujących się głównie z pracy najemnej oraz z niezarobkowych źródeł – po 29,2%.

Rozdział 8

Chapter 8

Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych

Labour force and labour input in agricultural holdings

Nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych wyniosły 235,3 tys. AWU, z tego zdecydowana większość w gospodarstwach indywidualnych – 232,9 tys. AWU wobec 2,4 tys. AWU w gospodarstwach pozostałych.

Działalność rolnicza prowadzona w gospodarstwach rolnych wymaga udziału i wkładu pracy człowieka. W gospodarstwach indywidualnych jest to zazwyczaj pracujący użytkownik i członkowie jego rodziny (tworzący wspólne gospodarstwo domowe z użytkownikiem lub utrzymujący się oddzielnie), wspomagani przez opłacanych pracowników najemnych lub pracowników kontraktowych (tj. osoby zatrudnione przy świadczeniu zakontraktowanych usług), a czasem także bezpłatną pomoc sąsiedzką. W pozostałych gospodarstwach rolnych, w zależności od formy własności, trzon siły roboczej stanowią pracownicy najemni lub inne osoby pracujące bez wynagrodzenia (członkowie spółdzielni, zakonów, uczniowie szkół, etc.), wspomagani pracownikami najemnymi i kontraktowymi. Osobą zarządzającą, podejmującą decyzje co do kierunku i rozmiarów prowadzonej w gospodarstwie produkcji, jest osoba kierująca gospodarstwem rolnym. W gospodarstwach indywidualnych w przeważającej części jest to sam użytkownik, w gospodarstwach pozostałych – najczęściej zatrudniony do tego celu pracownik najemny.

W publikacji skoncentrowano się na charakterystyce gospodarstw rolnych i prowadzonej w nich produkcji rolnej, a więc i temat dotyczący pracujących wymaga takiego ujęcia, które pozwoli na pokazanie wielkości nakładów pracy ludzkiej poniesionych na działalność rolniczą w gospodarstwach rolnych w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020. Uwzględniono zatem nawet minimalny wkład pracy każdej z osób pracujących w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej w każdym z 12 miesięcy w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, niezależnie od tego, czy praca w gospodarstwie rolnym była dla tych osób pracą wyłączną, główną czy dodatkową.

Bardzo ważnym zagadnieniem przy ocenie nakładów pracy w rolnictwie w ciągu roku jest wymiar czasu pracy, w jakim pracują poszczególne osoby – zarówno rodzinna siła robocza, jak i pozostali pracownicy. Duży udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu zniekształca w pewnym stopniu obraz z punktu widzenia pracochłonności poszczególnych rodzajów gospodarstw. Ponadto m.in. w przypadku pracowników dorywczych, kontraktowych, pomocy sąsiedzkiej – bardziej istotny jest łączny wkład pracy mierzony w godzinach, niż sama liczba osób pracujących (tym bardziej, że najczęściej jest to praca zadaniowa, poszczególne osoby wymieniają się w ciągu roku, a wkład pracy każdej z tych osób może być różny). W związku z powyższym podstawą prowadzonej analizy są nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (z ang. Annual Work Unit – AWU), będących odpowiednikiem rocznego wkładu pracy osoby zatrudnionej w pełnym wymiarze czasu pracy (tj. po przeliczeniu pracujących w niepełnym wymiarze na pełne etaty).

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wykazały, że po przeliczeniu na pełne etaty w roku, **nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej** w gospodarstwach rolnych wyniosły 235,3 tys. AWU, z tego zdecydowana większość w gospodarstwach indywidualnych – 232,9 tys. AWU wobec 2,4 tys. AWU w gospodarstwach pozostałych. W porównaniu z wynikami spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. dla gospodarstw ogółem i indywidualnych odnotowano spadek nakładów pracy odpowiednio o 18,6% i 18,9%, a dla gospodarstw osób prawnych wzrost o 28,4%.

Schemat
Scheme

 Pracujący i nakłady pracy przy działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych
Labour force and labour input in agricultural activity on agricultural holdings

PRACUJĄCY EMPLOYED		W GOSPODARSTWACH ROLNYCH (w tys.)				X	osób persons
NAKLĄDY PRACY LABOUR INPUT		ON AGRICULTURAL HOLDINGS IN TOTAL (in thousands)				235,3	AWU
GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE (w tys.)							X
NATURAL PERSON'S AGRICULTURAL HOLDINGS (PRIVATE FARM) (in thousands)							232,9
Członkowie rodziny użytkownika Farm holder's family members		399,1 205,9	Pracownicy najemni Paid employees		X 23,2	Pracownicy kontraktowi Contracted workers	Pomoc sąsiedzka Neighbourly assistance
Użytkownicy Farm holders	Współmażon- kowie/partnerzy użytkowników Holder's spouses/partners	Inni członkowie rodziny Other family members	Stali Permanent	Dorywcy Temporary			
	204,7 117,0	98,5 54,5	95,9 34,4	20,9 12,6	X 10,7	X 1,1	X 2,7
GOSPODARSTWA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ (w tys.)							X
AGRICULTURAL HOLDINGS OF LEGAL PERSONS AND ORGANIZATIONAL UNITS WITHOUT LEGAL PERSONALITY (in thousands)							2,4
Pracownicy najemni Paid employees					X 2,3	Pracownicy kontraktowi Contracted workers	Pozostałe osoby Neighbourly assistance
Stali Permanent	2,6 2,0	Dorywcy Temporary		X 0,3	X 0,1		

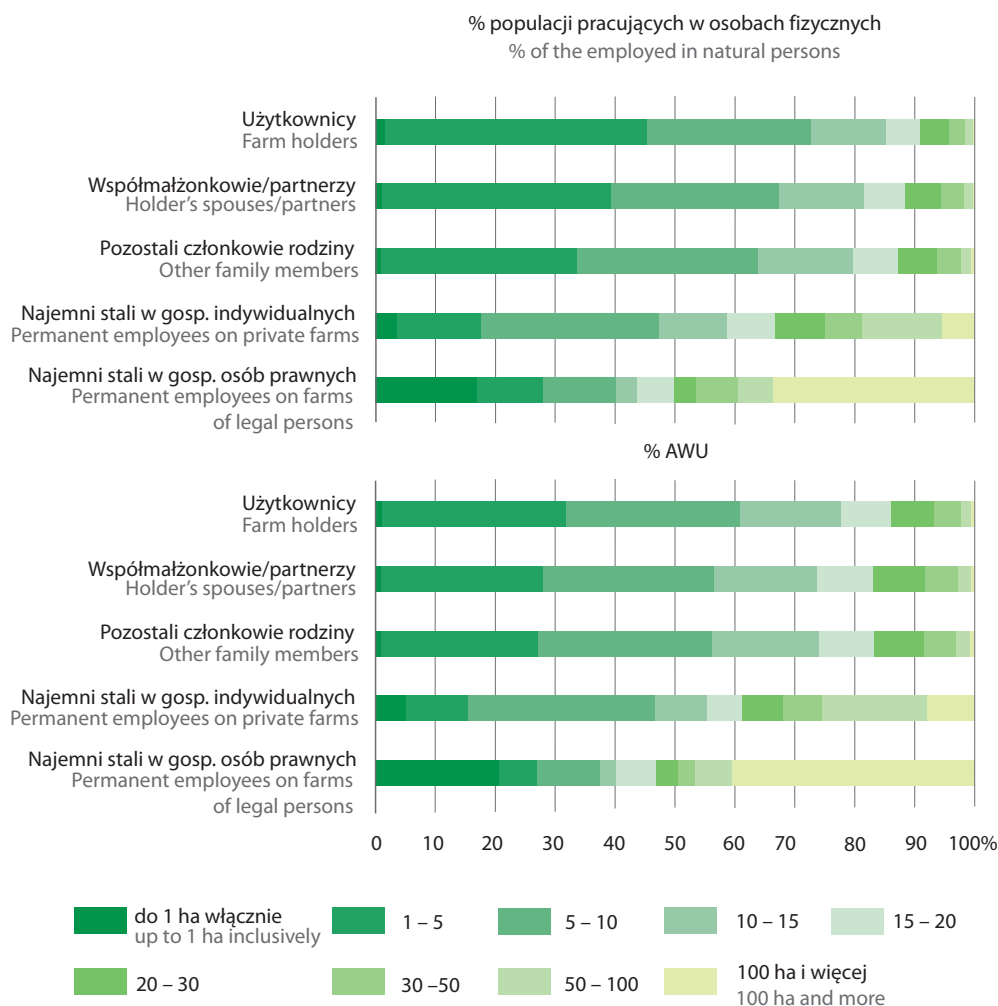
x Brak danych w osobach (dane dostępne tylko w AWU).
x Lack of data in persons (data available only in AWU).

Wśród gospodarstw indywidualnych dominowały te, prowadzone wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny, w mniejszości były gospodarstwa, w których zatrudnieni byli pracownicy najemni. W gospodarstwach indywidualnych 88,4% ogółu nakładów pracy ponoszonych na prowadzenie działalności rolniczej stanowiła rodzinna siła robocza (205,9 tys. AWU). Liczba osób stanowiących rodzinną siłę roboczą (użytkowników i członków ich rodzin zaangażowanych w pracę w gospodarstwie rolnym w ciągu 12 miesięcy poprzedzających 1 czerwca 2020 r.) wyniosła 399,1 tys. osób. Ze względu na fakt, że część z tych osób pracowała w niepełnym wymiarze, to ostateczna wielkość nakładów pracy po przeliczeniu na pełnozatrudnionych była niższa – przeciętnie o prawie 1/2 w przypadku użytkowników i ich współmażonków i o prawie 2/3 w przypadku pozostałych członków rodziny.

W stosunku do 2010 r. zaobserwowano spadek nakładów pracy rodzinnej siły roboczej o 25,0%, co było częściowo rekompensowane blisko 2-krotnym wzrostem nakładów pracy pracowników najemnych stałych.

Wykres 36. Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 36. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020

Prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wymagało zaangażowania 2,4 tys. osób w przeliczeniu na pełnozatrudnionych w AWU, z czego 83,4% stanowili pracownicy najemni stali (2,0 tys. AWU). W stosunku do 2010 r. liczba osób w AWU pracujących w tych gospodarstwach wzrosła o 28,4%, w tym pracowników najemnych stałych o 20,3%.

W 2020 r. w gospodarstwach indywidualnych pracowało w różnym wymiarze czasu 204,7 tys. użytkowników i 98,5 tys. ich współmałżonków. Stanowili oni 76,0% osób pracujących jako rodzinna siła robocza, a nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej wniesione przez te osoby stanowiły 83,3% ogółu nakładów rodzinnej siły roboczej. Pozostali członkowie rodziny użytkownika stanowili prawie 1/4 ogółu pracujących należących do rodzinnej siły roboczej i wnieśli niespełna 1/5 ogółu nakładów pracy w gospodarstwo rodzinne.

Tablica 6. Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny^a

 Table 6. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day^a

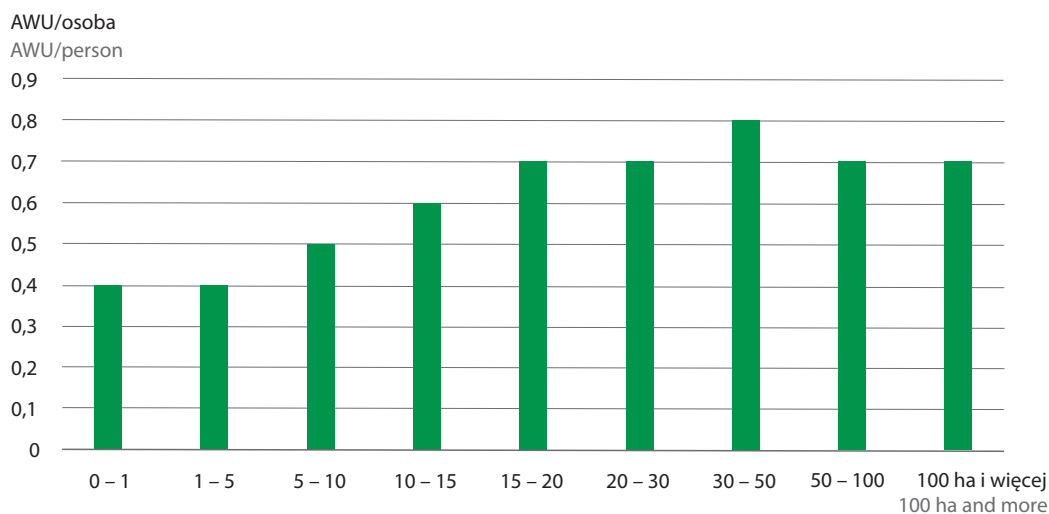
Wyszczególnienie Specification	Liczba gospodarstw indywidualnych ogółem Total number natural person's agricultural holdings	Liczba gospodarstw korzystających z pracy ^b Of the total number of natural person's holdings the number of the ones using the work of ^b						
		użytkowników holders	rodziny użytkownika holder's family	pracowników najemnych stałych permanent employees	pracowników najemnych dorywczych temporary workers	pracowników kontraktowych (świadczących odpłatne usługi dla gospodarstwa) contracted workers (providing paid services for a holding)	pomocy sąsiedzkiej neighbourly assistance	wyłącznie użytkownika i członków jego rodziny the holder and his/her family members exclusively
W tysiącach In thousands	207,3	204,7	129,4	4,0	33,0	46,2	70,5	82,5
W % In %	100,0	98,7	62,4	1,9	15,9	22,3	34,0	39,8

a Dzień referencyjny – 1 czerwca 2020 r. b Danych nie należy sumować na ogółem.

a The reference day – 1 June 2020. b The data should not be summed up to the total.

Wykres 37. Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 37. Average number of AWU per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020

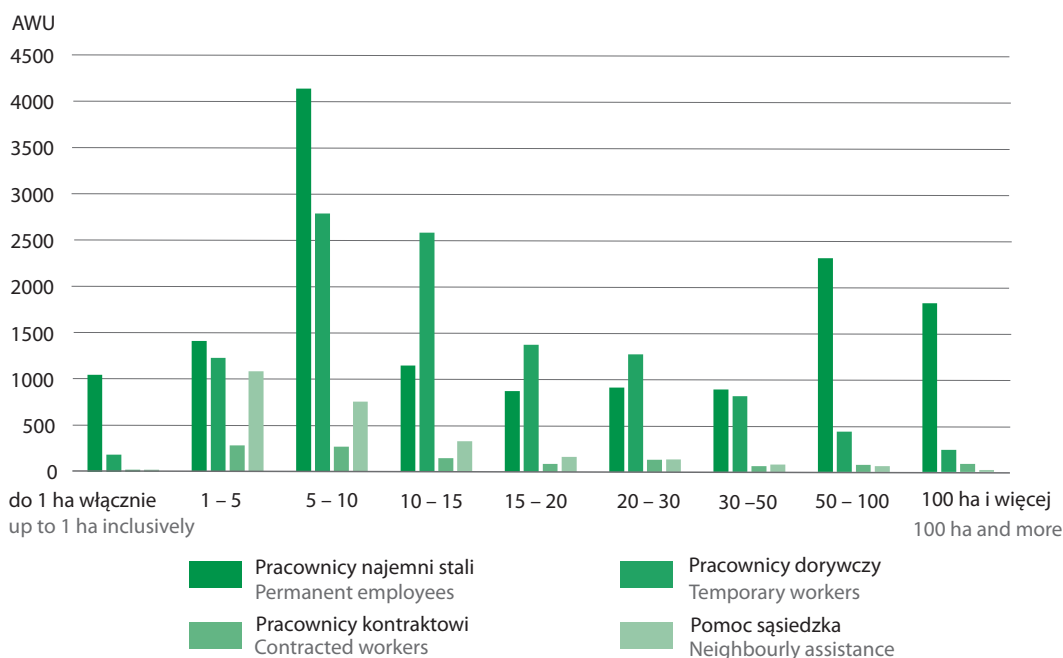
W 2020 r. liczba pracowników najemnych stałych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych w gospodarstwach indywidualnych wyniosła 12,6 tys. osób, pełnozatrudnionych pracowników dorywczych – 10,7 tys., pracowników kontraktowych – 1,1 tys., natomiast praca osób w ramach tzw. „pomocy sąsiedzkiej” przełożyła się na 2,7 tys. pełnoetatowej wymiany pracy w ramach usług sąsiedzkich. W porównaniu z 2010 r. liczba pracowników dorywczych, kontraktowych oraz pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej wzrosła o 88,7%. Liczba gospodarstw zatrudniających pracowników najemnych stałych stanowiła 1,9% ogółu gospodarstw indywidualnych, a pracowników dorywczych – 15,9%. Gospodarstwa korzystające z usług pracowników kontraktowych stanowiły 22,3%, natomiast 34,0% gospodarstw korzystało z formy nieodpłatnej wymiany nakładów pracy w ramach pomocy sąsiedzkiej.

Zatrudnienie osób spoza rodziny użytkownika do pracy w gospodarstwach indywidualnych jest wyraźnie widoczne w gospodarstwach największych o areale 50 ha użytków rolnych i więcej. Udział nakładów pracy pracowników spoza gospodarstwa domowego użytkowników w omawianej grupie obszarowej użytków rolnych wyniósł 42,9% nakładów ogółem w gospodarstwach indywidualnych. Także w gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha UR włącznie) zauważalny jest wkład pracy osób, które nie należą do rodzinnej siły roboczej – 27,7% nakładów ogółem.

Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni użytków rolnych, ich rozdrobnienie oraz sytuacja na rynku pracy, przekłada się na strukturę ludności wnoszącej swój wkład pracy w gospodarstwie rolnym w ciągu roku. W gospodarstwach indywidualnych o powierzchni do 5 ha UR w ciągu roku odnotowano 28,6% ogółu pracujących w przeliczeniu na pełnozatrudnionych, natomiast w gospodarstwach o powierzchni 15 ha UR i więcej – 25,6%. Była to praca przede wszystkim użytkowników, współmałżonków i innych członków rodziny użytkownika. W gospodarstwach indywidualnych we wszystkich grupach obszarowych, aż do 50 ha UR, największy wkład pracy w działalność rolniczą wnoszony był przez użytkowników, natomiast w gospodarstwach o areale 50 ha UR i więcej największy wkład pracy wnieśli pracownicy spoza rodziny użytkownika.

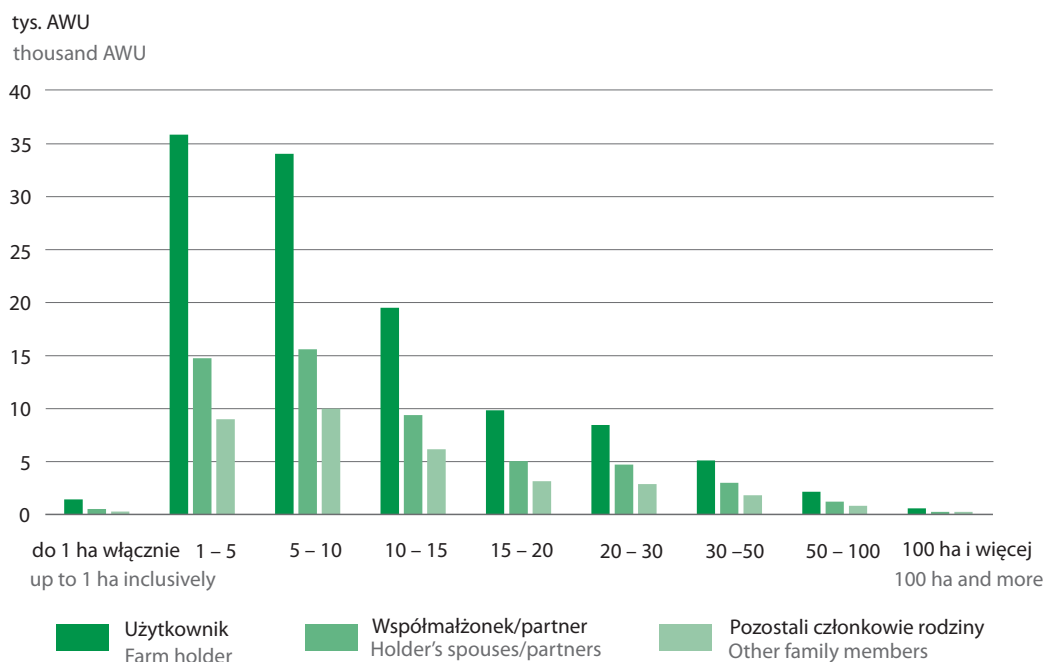
Wykres 38. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej (w AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 38. Non-family labour input (in AWU) by area groups of agricultural land in 2020

Wykres 39. Nakłady pracy w rodzinie użytkownika (w tys. AWU) według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 39. Labour input in the holder's family (in thousand AWU) by area groups of agricultural land in 2020

Zdecydowana większość (ponad 80%) użytkowników gospodarstw indywidualnych pełniła jednocześnie rolę kierujących gospodarstwem rolnym. Na 207,3 tys. gospodarstw indywidualnych 166,7 tys. kierowanych było przez użytkowników, a 40,3 tys. przez członków rodziny użytkownika.

Wśród użytkowników gospodarstw indywidualnych 69,7% to mężczyźni. Kobiety w porównaniu z mężczyznami użytkowały mniejsze obszarowo gospodarstwa rolne. Na ogólną liczbę tj. 62,0 tys. gospodarstw, w których pracującym użytkownikiem była kobieta 59,0% stanowiły podmioty o areale do 5 ha użytków rolnych. W stosunku do ogólnej liczby użytkowników w danej grupie obszarowej, udział kobiet malał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych z 39,4% w gospodarstwach o areale do 5 ha UR do 10,7% w jednostkach o powierzchni 30–50 ha UR, natomiast w gospodarstwach o areale 50 ha UR i więcej wyniósł on 12,8%.

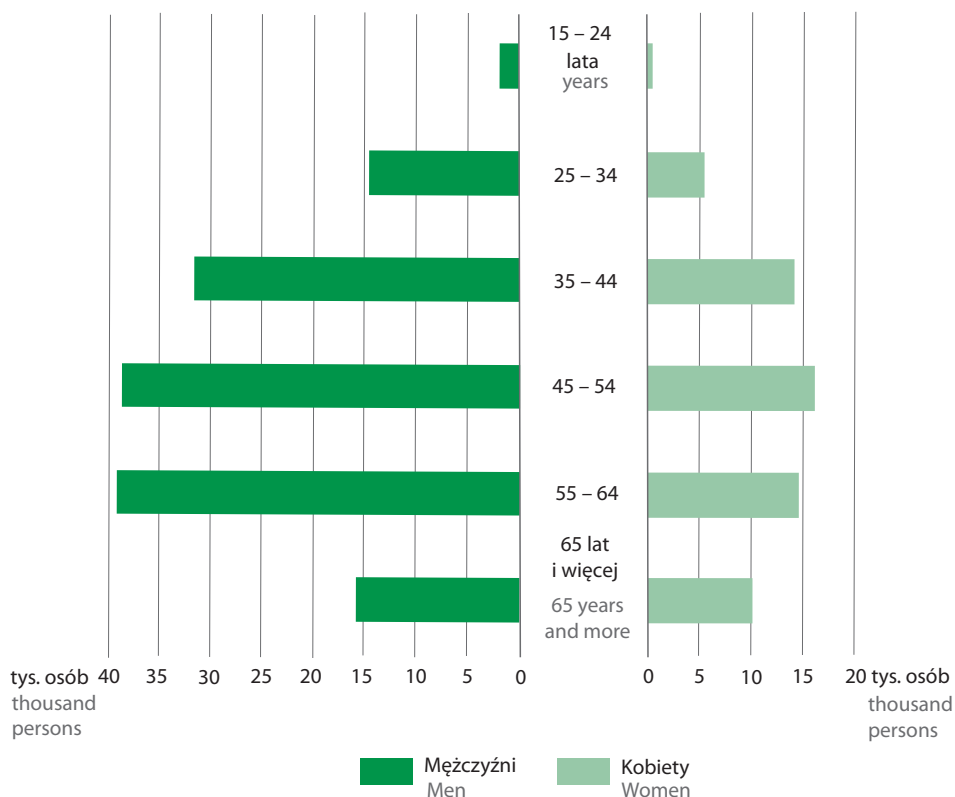
Wśród ogółu użytkowników pracujących w swoim gospodarstwie rolnym 3/4 było w wieku 35–64 lata (dotyczy to zarówno kobiet, jak i mężczyzn). Użytkownicy poniżej 35 lat stanowili 11,1%, a w wieku 65 lat i więcej – 12,8%. Kobiety – użytkownicy gospodarstw indywidualnych były nieco starsze od mężczyzn, tj. w wieku 65 lat i więcej stanowiły 16,5%, a mężczyźni – 11,2%. Natomiast kobiety w wieku poniżej 35 lat stanowiły 9,9%, a mężczyźni – 11,6%.

W ogólnej liczbie osób należących do rodzinnej siły roboczej więcej niż połowa z nich (55,1%) pracowała przy produkcji rolniczej w wymiarze mniejszym niż 1/2 etatu.

Z ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych 40,5% było kierowanych przez osobę legitymującą się wykształceniem rolniczym, w tym 3,8% wyższym rolniczym, a 12,4% wskazało kurs rolniczy, jako najwyższy poziom wykształcenia rolniczego.

Wykres 40. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r.

Chart 40. Holders of natural person's agricultural holdings (private farms) employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020

Tablica 7. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r.
 Table 7. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Wymiar rocznego czasu pracy w godzinach The volume of annual working time in hours				
		0–530	531–1060	1061–1590	1591–2119	2120 i więcej and more
		W tysiącach osób In thousand persons				
Ogółem Total	399,1	155,2	64,7	38,1	21,2	119,9
Mężczyźni Men	233,4	81,7	38,8	24,1	13,1	75,7
Kobiety Women	165,6	73,4	25,9	13,9	8,1	44,2

Z ogólnej liczby członków rodziny użytkownika pracujących w gospodarstwie rolnym – 42,4% łączyło pracę przy produkcji rolniczej z inną działalnością zarobkową, przy czym dla zdecydowanej większości z nich (91,6%) praca poza gospodarstwem była pracą główną. Liczba pracujących wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym wyniosła 230,0 tys. osób i stanowiła 57,6% ogółu pracujących w ramach rodzinnej siły roboczej. Relatywnie częściej pracę w gospodarstwie rolnym z inną pracą łączyli mężczyźni niż kobiety (45,9% wobec 37,4% ogółu pracujących członków rodziny użytkownika danej płci).

Rozdział 9

Chapter 9

Typologia gospodarstw rolnych

Typology of agricultural holdings

Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r. wyniosła 22,6 tys. euro i była większa o 10,2 tys. euro niż w 2010 r.

Średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wahała się od 6,6 tys. euro dla gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych” do 301,6 tys. euro dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”.

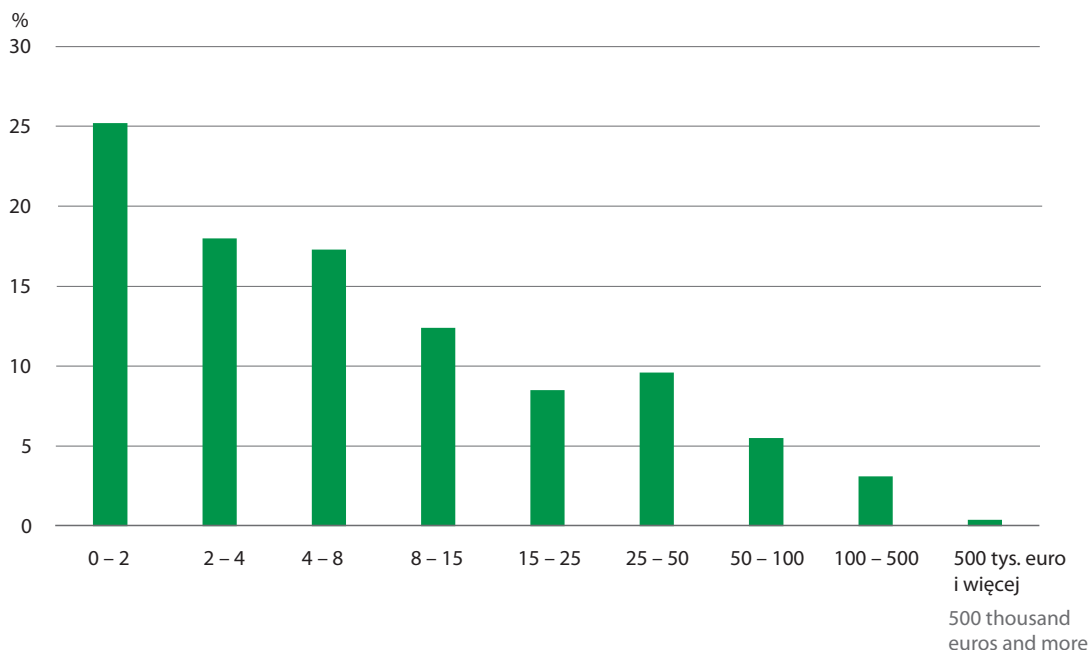
Typologia gospodarstw rolnych została przygotowana z wykorzystaniem wyników PSR 2020 oraz zestawów współczynników standardowych produkcji (SP „2017”) opracowanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

W ramach typologii gospodarstw rolnych, dla każdego gospodarstwa rolnego została obliczona wielkość ekonomiczna i określony typ rolniczy.

Z ogólnej liczby 204,7 tys. gospodarstw rolnych mających siedzibę na terenie województwa mazowieckiego, 60,5% charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro (w 2010 r – 65,2%), a 3,5% gospodarstw należało do klasy wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej (w 2010 r. – 1,1%).

Ogólna **wielkość ekonomiczna** gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim w 2020 r. wyniosła 4,6 mld euro. Udział gospodarstw najsłabszych ekonomicznie (do 2 tys. euro, które stanowiły 25,2% ogółu gospodarstw) i najsilniejszych (500 tys. euro i więcej, które stanowiły 0,4%) w omawianej wielkości ekonomicznej wyniósł odpowiednio 1,2% i 21,0%.

Wykres 41. **Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.**
Chart 41. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020

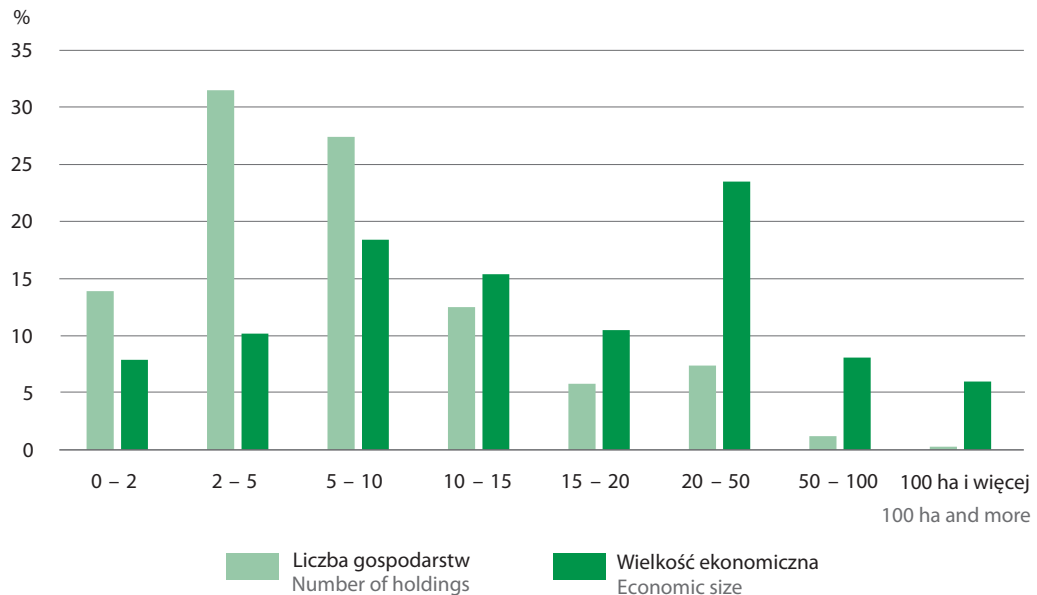

Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r. wyniosła 22,6 tys. euro (w 2010 r. – 12,4 tys. euro), a gospodarstwa indywidualnego – 22,0 tys. euro (w 2010 r. – 12,2 tys. euro).

Wykres 42. Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 42. Structure of the number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020

Gospodarstwa rolne najstarsze ekonomicznie w większości należały do najmniejszych grup obszarowych użytków rolnych. Ponad 40% gospodarstw zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro posiadało powierzchnię użytków rolnych poniżej 2 ha. Natomiast 7,5% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 100–500 tys. euro oraz 14,7% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500 tys. euro i więcej prowadziło działalność rolniczą na powierzchni co najmniej 100 ha UR.

Analiza liczby gospodarstw rolnych zakwalifikowanych do określonego typu rolniczego w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej wykazała, że w przedziale do 8 tys. euro najwyższy odsetek gospodarstw, tj. 77,6% zanotowano dla typu „specjalizujące się w uprawach polowych”, a najniższy dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” – 0,5%. W przedziale od 8 do 25 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawach polowych” – 32,8%, a najniższy typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 0,8%. W klasach 25–50 tys. euro i 50–100 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” – odpowiednio 45,5% i 58,4%, a najniższy gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 1,2% w klasie 25–50 tys. euro oraz gospodarstwa typu „mieszane – różne zwierzęta” – 1,0% w klasie 50–100 tys. euro. W przedziale od 100 tys. euro i więcej najwyższy odsetek odnotowano dla gospodarstw typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” – 32,7%, a następnie dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowym” – 29,6%, zaś najniższy typu „mieszane – różne zwierzęta” – 0,8%.

Średnia powierzchnia użytków rolnych rosła w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa od 2,53 ha w klasie 0–2 tys. euro i 4,55 ha w klasie 2–4 tys. euro do 39,89 ha w klasie 100–500 tys. euro i 147,86 ha w klasie 1000 tys. euro i więcej.

Udział gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne w dobrej kulturze rolnej w ogólnej liczbie gospodarstw należących do danej klasy ekonomicznej był największy w klasie 2–4 tys. euro, 4–8 tys. euro oraz 15–25 tys. euro – po 99,8%. Największy udział gospodarstw posiadających zasiewy odnotowano dla gospodarstw znajdujących się w klasie o wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro – 90,3% ogółu gospodarstw w tej klasie, grunty ugorowane – w klasie 0–2 tys. euro – 11,9%, łąki trwałe – w klasie 50–100 tys. euro – 73,2%,

a pastwiska trwałe – w klasie 50–100 i 25–50 tys. euro – odpowiednio 17,8% i 17,6%. W przypadku upraw trwałych największy udział gospodarstw wystąpił w klasie 15–25 i 25–50 tys. euro – po 31,0%, w tym z sadami – odpowiednio 29,9% i 30,0%.

We wszystkich klasach wielkości ekonomicznej dominowały gospodarstwa rolne uprawiające zboża (od 57,4% w klasie 0–2 tys. euro do 78,1% w klasie 2–4 tys. euro). Największy odsetek gospodarstw z powierzchnią ziemniaków odnotowano wśród podmiotów o wielkości ekonomicznej 15–25 tys. euro (23,2% ogółu gospodarstw w tej klasie). Wśród gospodarstw znajdujących się w klasach o wielkości ekonomicznej: 100–500 tys. euro, 500–1000 tys. euro i 1000 tys. euro i więcej zaobserwowano największy udział gospodarstw z powierzchnią roślin przemysłowych (odpowiednio: 15,1%, 16,0% i 16,2%).

Analiza jednostek utrzymujących zwierzęta gospodarskie wykazała, że w gospodarstwach małych ekonomicznie (do 4 tys. euro) i bardzo dużych (500 tys. euro i więcej) najczęściej prowadzony był chów drobiu kurzego, a w pozostałych (o wielkości od 4 do 500 tys. euro) – chów bydła. Największy odsetek gospodarstw zajmujących się chowem bydła odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (68,3% ogółu gospodarstw w tej klasie), świń – w klasie 500–1000 tys. euro (28,2%), a drobiu kurzego – w klasie 1000 tys. euro i więcej (53,9%).

Obok produkcji rolniczej, 2,6 tys. gospodarstw rolnych prowadziło także działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym. Analizując liczbę omawianych gospodarstw w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej odnotowano, że 22,9% gospodarstw najmniejszych ekonomicznie (do 4 tys. euro) oraz 9,8% podmiotów o wielkości ekonomicznej 4 tys. euro i więcej zajmowało się agroturystyką. Najczęściej prowadzonym rodzajem działalności innej niż rolnicza w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 4 tys. euro były tzw. „inne działalności” (np. prowadzenie sklepu oferującego produkty wyprodukowane w gospodarstwie). Stanowiły one 44,5% ogółu gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza w tej klasie ekonomicznej. W gospodarstwach o wielkości 4 tys. euro i więcej najczęściej prowadzonym rodzajem działalności były rolnicze prace kontraktowe, które stanowiły 37,2%. Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższały przychody z działalności rolniczej odnotowano w gospodarstwach o wielkości do 2 tys. euro (44,2%). Omawiany odsetek był najniższy wśród gospodarstw należących do klasy wielkości ekonomicznej 100–500 tys. euro (10,4%). Natomiast w gospodarstwach znajdujących się w klasie najwyższej 1000 tys. euro i więcej nie odnotowano takich przypadków.

Ciągniki posiadało 32,1% gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro oraz 60,1% podmiotów w klasie 2–4 tys. euro. W pozostałych klasach wielkości ekonomicznej omawiany odsetek przekroczył 76%, osiągając najwyższą wartość (95,6%) w klasie 50–100 tys. euro. Wśród ogółu gospodarstw o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro najpopularniejsze były ciągniki o mocy 15–25 kW (23,7%), a o wielkości 50–1000 tys. euro oraz o wielkości 1000 tys. euro i więcej – o mocy 60–100 kW (odpowiednio 55,5% i 44,4%). Należy zauważyć, że im większe ekonomicznie gospodarstwa, tym większy odsetek gospodarstw posiadających ciągniki o największej mocy. Najślabsze ekonomicznie gospodarstwa rolne o wielkości do 8 tys. euro użytkujące ciągniki posiadały średnio 1,2 ciągnika. Omawiany wskaźnik zwiększał się wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. W gospodarstwach należących do klasy o wielkości ekonomicznej od 8 do 15 tys. euro odnotowano 1,5 ciągnika, w klasie 100–500 tys. euro – 2,9 ciągnika, a w najwyższej klasie, tj. 1000 tys. euro i więcej – 3,4 ciągnika.

Udział osób kierujących gospodarstwami rolnymi posiadającymi wykształcenie rolnicze w ogólnej liczbie osób kierujących w danej klasie wielkości ekonomicznej wzrastał od 25,7% w klasie 0–2 tys. euro osiągając najwyższą wartość 63,0% w klasie 50–100 tys. euro. W klasie 1000 tys. euro i więcej omawiany udział wyniósł 55,3%.

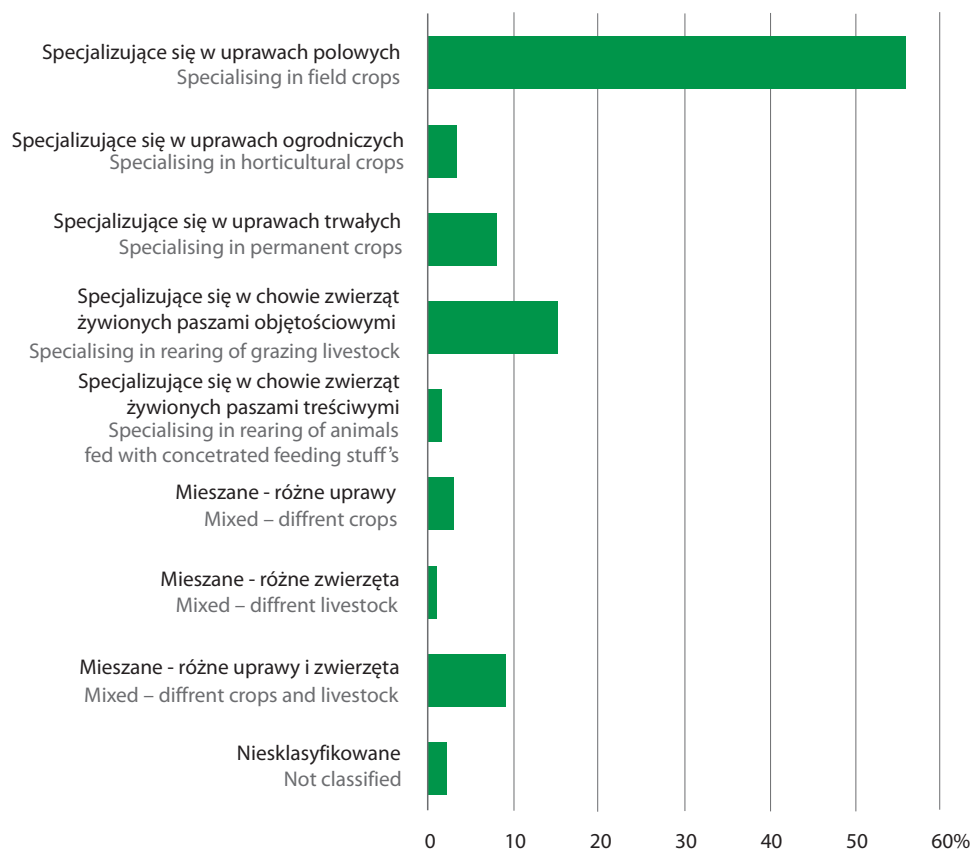
Spośród gospodarstw, w których gospodarstwa domowe użytkownika gospodarstwa indywidualnego zużywają więcej niż 50% wartości produkcji rolniczej gospodarstwa, 68,5% należało do klasy wielkości ekonomicznej 0–4 tys. euro, z tego 37,3% do klasy 0–2 tys. euro i 31,1% do klasy 2–4 tys. euro, natomiast 24,1% gospodarstw należało do klasy 4–8 tys. euro. Im większe ekonomicznie gospodarstwa, tym mniejszy odsetek gospodarstw produkujących głównie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego. W klasie o wielkości ekonomicznej 15 tys. euro i więcej wyniósł on 1,5%. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, których dochody z działalności rolniczej przekraczały

50% dochodów osiągnął najwyższe wartości wśród gospodarstw rolnych największych ekonomicznie. Dla podmiotów zawierających się w klasie ekonomicznej 4–8 tys. euro wyniósł 22,7% ogółu gospodarstw w tej klasie ekonomicznej i wzrastał do 91,6% dla gospodarstw w klasie 500–1000 tys. euro. W najniższych klasach wielkości ekonomicznej (do 8 tys. euro) wystąpił najwyższy odsetek podmiotów, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności pozarolniczej. W miarę wzrostu wielkości ekonomicznej malał odsetek gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z pracy najemnej – od 47,3% w klasie 0–2 tys. euro do 1,6% w klasie 500–1000 tys. euro oraz z emerytur i rent – od 25,5% w klasie najniższej, tj. 0–2 tys. euro do 0,4% w klasie najwyższej, tj. 1000 tys. euro i więcej.

62,0% osób pełnozatrudnionych w rolnictwie liczonych w AWU odnotowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej nie przekraczającej 15 tys. euro, a kolejne 11,6% w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 15–25 tys. euro. Na 1 gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro przypadało 0,5 AWU, 2–8 tys. euro – 0,8 AWU, w przedziale 8–100 tys. euro – 1,7 AWU, a w klasie 1000 tys. euro i więcej – 10,3 AWU.

Analizując gospodarstwa według **typu rolniczego** wykazano, że w województwie mazowieckim w 2020 r. do grupy gospodarstw z dominującą uprawą /chowem należało 84,5% gospodarstw rolnych. Podmioty specjalizujące się w uprawach polowych stanowiły 56,0% ogółu gospodarstw, a specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi – 15,2%. W uprawach trwałych specjalizowało się 8,1% gospodarstw, a w uprawach ogrodniczych – 3,4%. Najniższy odsetek – 1,7% gospodarstw rolnych odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”. Gospodarstwa „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” stanowiły 9,1% ogółu gospodarstw, „mieszane – różne uprawy” – 3,1%, a „mieszane – różne zwierzęta” – 1,0%. Odsetek gospodarstw niesklasyfikowanych wyniósł 2,3%.

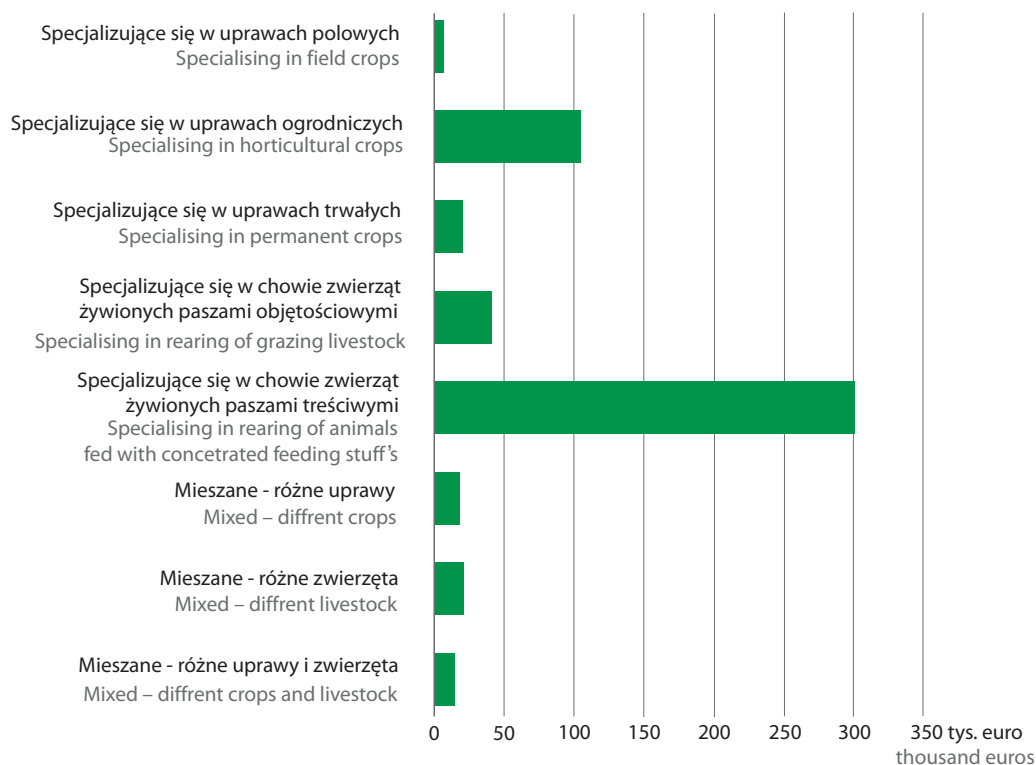
Wykres 43. Struktura gospodarstw rolnych według typów rolniczych w 2020 r.
Chart 43. Structure of agricultural holdings by agricultural types in 2020

Z ogólnej liczby gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych” 83,8% charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro, a tylko 0,5% gospodarstw należało do klasy wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej. Natomiast wśród gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 30,3% z nich było zaklasyfikowanych do klasy wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro, a 45,5% gospodarstw charakteryzowało się wielkością ekonomiczną 100 tys. euro i więcej.

Gospodarstwa specjalistyczne wytwarzały 90,5% wojewódzkiej wielkości ekonomicznej. Średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wahała się od 6,6 tys. euro dla gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych” poprzez 20,2 tys. euro dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” oraz 104,9 tys. euro dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodnich” do 301,6 tys. euro dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”

Wykres 44. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.
 Chart 44. Average economic size of agricultural holding by agricultural types in 2020

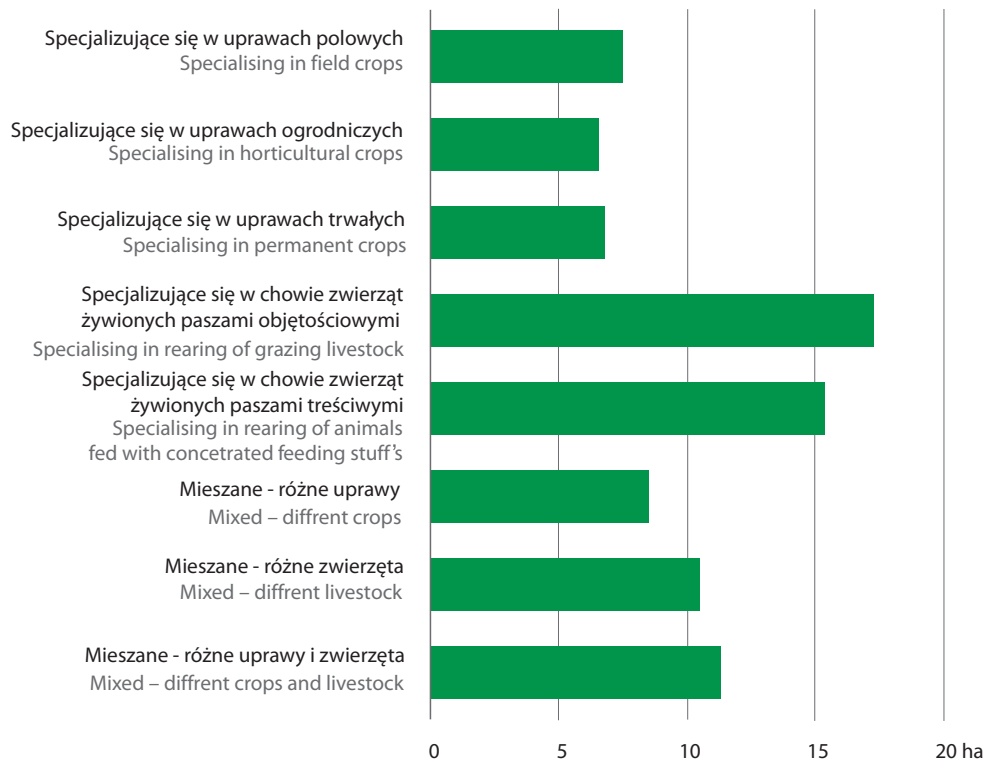

Wśród gospodarstw sklasyfikowanych, największe obszarowo gospodarstwa odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”, gdzie średnia powierzchnia gruntów ogółem wyniosła odpowiednio 19,62 ha i 17,68 ha. Najmniejsze gospodarstwa wystąpiły w grupie podmiotów w typach „specjalizujące się w uprawach trwałych” i „specjalizujące się w uprawach ogrodnich” – odpowiednio 7,64 ha i 8,08 ha.

Największą średnią powierzchnię użytków rolnych odnotowano w gospodarstwach należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” i wyniosła ona 17,30 ha oraz należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 15,41 ha. Natomiast najmniejsza powierzchnia użytków rolnych wystąpiła w grupie podmiotów w typach „specjalizujące się w uprawach ogrodnich” i „specjalizujące się w uprawach trwałych” – odpowiednio 6,58 ha i 6,80 ha.

Wykres 45. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.

Chart 45. Average area of agricultural land in agricultural holdings by agricultural types in 2020

W większości typów rolniczych odsetek gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze rolnej wyniósł powyżej 98%. Tylko w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” udział gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze rolnej w ogólnej liczbie gospodarstw tego typu wyniósł 82,1%. Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami odnotowano w typach: „mieszane – różne zwierzęta” – 96,9%, „mieszane – różne uprawy” – 95,6% oraz mieszane – różne uprawy i zwierzęta” – 95,4%. Najniższy zaś odsetek wystąpił w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” – 29,7%. Łąki trwałe posiadało 90,6% gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz 88,5% gospodarstw typu „mieszane – różne zwierzęta”. Wśród tych dwóch typów gospodarstw odnotowano także najwyższy odsetek jednostek z pastwiskami trwałymi – odpowiednio 27,1% i 16,5%. Najwyższy odsetek gospodarstw z powierzchnią sadów wystąpił w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” – 98,5% ogółu gospodarstw tego typu oraz w typie „mieszane – różne uprawy” – 83,4%. Najrzadziej powierzchnia sadów występowała w jednostkach typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – odpowiednio 2,2% i 2,7%.

Analiza poszczególnych typów gospodarstw wykazała, że najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających powierzchnię roślin przemysłowych odnotowano dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 10,3% ogółu gospodarstw tego typu. Natomiast najwyższy odsetek gospodarstw z powierzchnią warzyw gruntowych wykazano dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” i typu „mieszane – różne uprawy” – odpowiednio 20,3% i 20,0%.

Najwyższy udział gospodarstw prowadzących chów bydła wystąpił wśród podmiotów typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” – 99,0% ogółu gospodarstw tej grupy i typu „mieszane – różne zwierzęta” – 96,1%, a świnie – wśród gospodarstw typu „mieszane – różne zwierzęta” – 45,4% i typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 44,8%. Dla gospodarstw utrzymujących drób kurzy były to typy „mieszane – różne zwierzęta” oraz „specjalizujące się

w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – odpowiednio 72,0% i 56,2%. Pozostałe gatunki zwierząt gospodarskich (owce, kozy i konie) najczęściej utrzymywały gospodarstwa typu „mieszane – różne zwierzęta” oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta”.

Działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym najchętniej podejmowały gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (odpowiednio 2,3% i 2,1% ogółu gospodarstw omawianych typów). Najwyższy udział wśród gospodarstw sklasyfikowanych, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza w ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego wyniosły powyżej 50% odnotowano w gospodarstwach typu „specjalizujące się w uprawach polowych” (33,3% ogółu gospodarstw omawianego typu prowadzących działalność inną niż rolnicza) oraz typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” i typu „mieszane – różne zwierzęta” (po 31,0%).

Ciągniki rolnicze posiadało 94,8% gospodarstw typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz 94,0% gospodarstw typu „mieszane – różne zwierzęta” i 87,6% gospodarstw typu „mieszane – różne uprawy i zwierzęta”. W typach „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”, „specjalizujące się w uprawach trwałych” przypadało najwięcej ciągników na 1 gospodarstwo rolne posiadające ciągniki (odpowiednio: 2,2, 1,9 i 1,8 szt.). Największą liczbę ciągników na 100 ha użytków rolnych odnotowano w typach „specjalizujące się w uprawach trwałych” oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (odpowiednio 21,7 i 17,8 szt.).

Najwyższe nawożenie mineralne na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej zaobserwowano w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (odpowiednio 145,4 i 123,1 kg).

Najwięcej osób z wykształceniem rolniczym kierujących gospodarstwem rolnym odnotowano w podmiotach należących do typów „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz „specjalizujące się w uprawach trwałych” – odpowiednio 54,6% i 51,8%. Wyższe wykształcenie rolnicze miało 8,3% osób kierujących gospodarstwami należącymi do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” i 7,6% kierujących gospodarstwami typu „specjalizujące się w uprawach trwałych”. Najwyższy udział osób kierujących z ukończonym kursem rolniczym wystąpił wśród gospodarstw typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 14,8%, „mieszane – różne zwierzęta” – 14,7% oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” – 14,5%.

Prawie co piąte gospodarstwo indywidualne należące do typu „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” produkowało głównie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego. Wśród gospodarstw zaklasyfikowanych do typu „mieszane – różne zwierzęta” i „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” udział ten wyniósł odpowiednio 17,0% i 13,2%.

Analiza źródeł dochodów gospodarstw domowych w poszczególnych typach gospodarstw indywidualnych pokazuje, że najwyższy udział wśród gospodarstw sklasyfikowanych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza wystąpił wśród podmiotów zaliczonych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” – 73,7% oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – 58,5%. Najwyższy udział gospodarstw, gdzie głównym źródłem utrzymania była praca najemna odnotowano wśród podmiotów typu „specjalizujące się w uprawach polowych” – 41,8% oraz „mieszane – różne uprawy” – 32,7%, a najwyższy udział gospodarstw, gdzie dochody z emerytur i rent przekroczyły 50% – dla typu „specjalizujące się w uprawach polowych” – 16,7%.

Liczba pełnozatrudnionych liczona w AWU była najwyższa w gospodarstwach należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” i stanowiła odpowiednio 38,1% i 23,8% ogólnego AWU. Wśród podmiotów sklasyfikowanych należących do typów „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” i „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” odnotowano najwyższe średnie wartości AWU przypadające na 1 gospodarstwo – odpowiednio 2,3 i 2,0 AWU. Omawiany wskaźnik był najniższy wśród gospodarstw zaklasyfikowanych do typu „specjalizujące się w uprawach polowych” – 0,8 AWU.

Rozdział 10

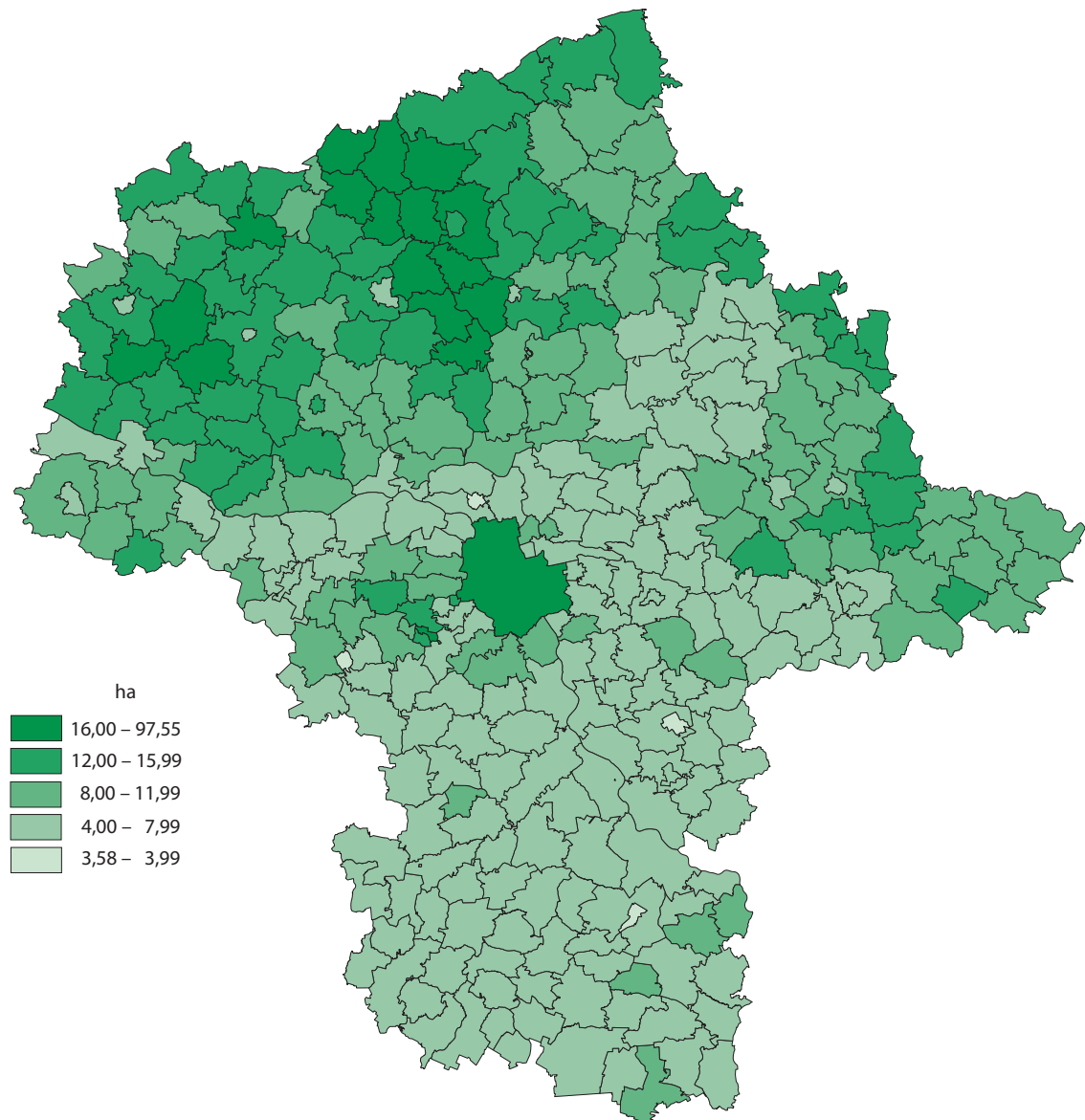
Chapter 10

Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych

Analysis of agricultural holdings in gmina cross-section

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 największą średnią powierzchnią użytków rolnych przypadającą na 1 gospodarstwo rolne charakteryzowały się jednostki położone w północnej części województwa mazowieckiego. Szczególnie intensywnym obszarem chowu bydła charakteryzowały się gminy położone w północnej i wschodniej części województwa mazowieckiego.

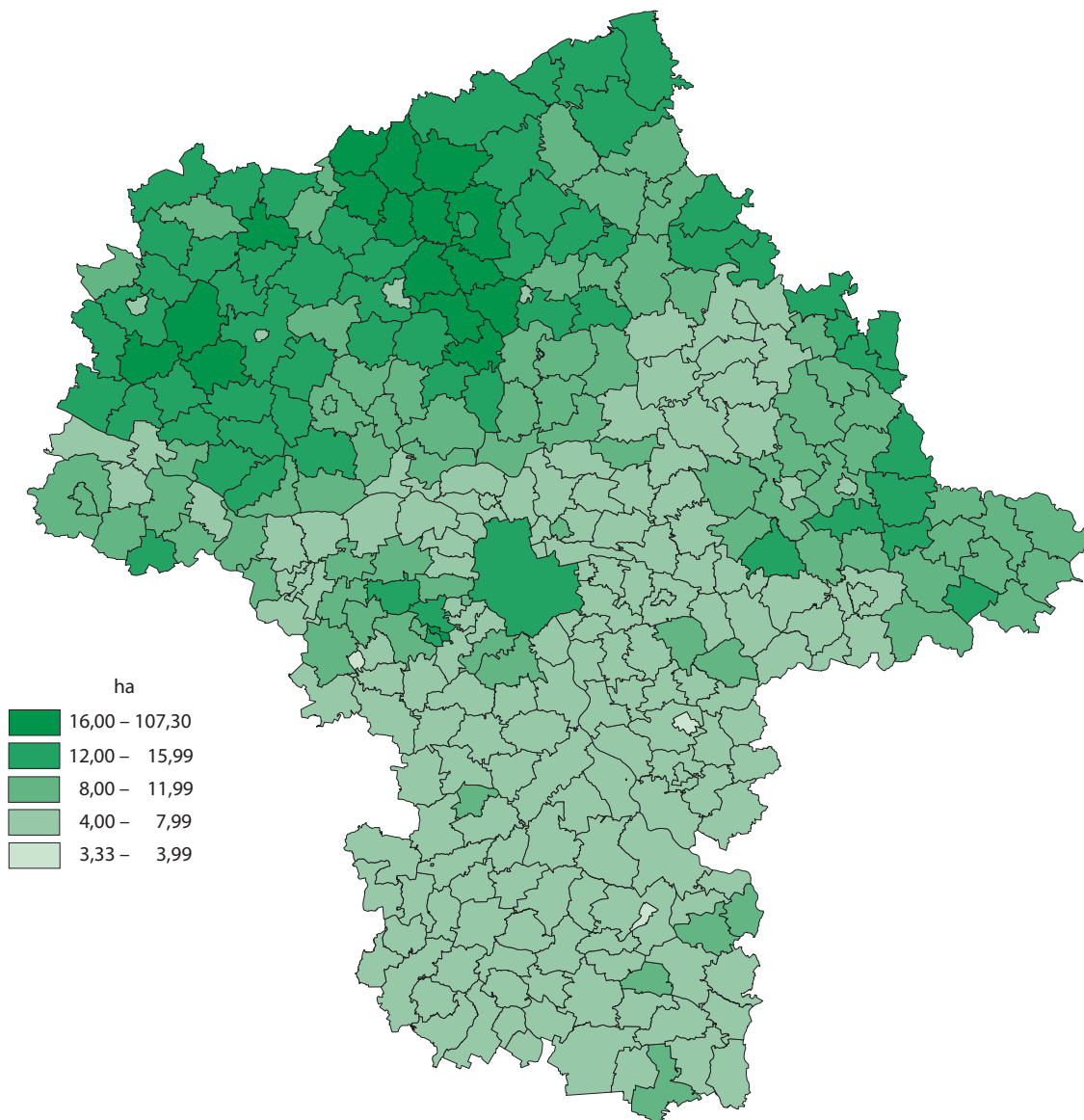
Mapa 11. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
Map 11. Average area of agricultural land per agricultural holding in 2020

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 największą średnią powierzchnią użytków rolnych przypadającą na 1 gospodarstwo rolne charakteryzowały się jednostki położone w północnej części województwa mazowieckiego. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminie miejskiej Podkowa Leśna (97,55 ha) oraz w gminach wiejskich Wiczków (46,72 ha) i Grudusk (22,78 ha), a najniższy w gminach miejskich: Żyrardów (3,58 ha), Garwolin (3,69 ha) oraz Pionki (3,89 ha). Spośród 314 gmin funkcjonujących w województwie mazowieckim tylko w 87 z nich średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo była wyższa od przeciętnej wartości dla kraju, która wyniosła 11,35 ha. W ponad połowie gmin średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne mieściła się w przedziale od 5 do 10 ha.

Mapa 12. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r.

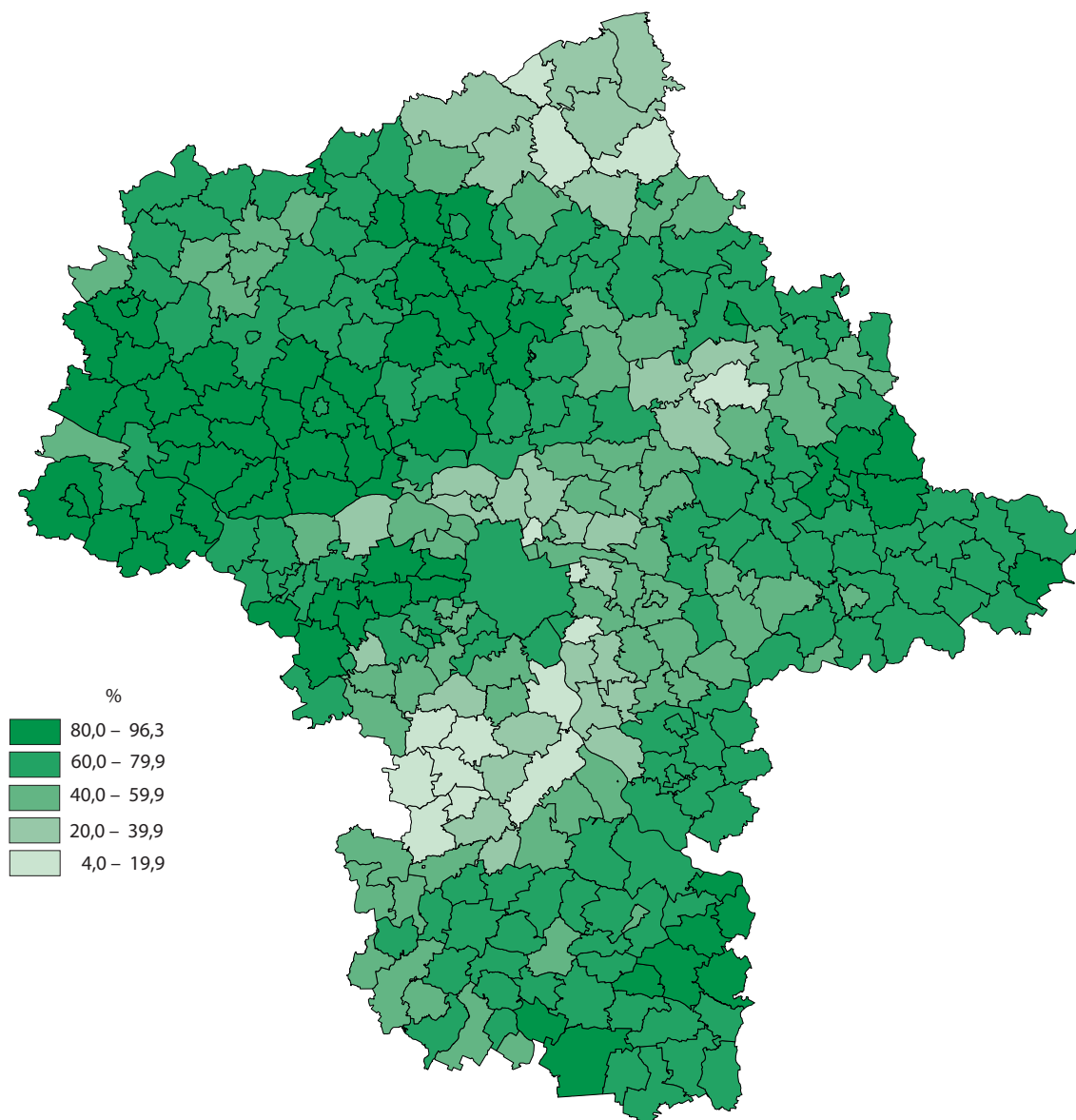
Map 12. Average area of agricultural land on private farms with area over 1 ha of agricultural land in 2020

W województwie mazowieckim największą średnią powierzchnię użytków rolnych na 1 gospodarstwo indywidualne powyżej 1 ha użytków rolnych odnotowano w gminie miejskiej Podkowa Leśna (107,3 ha) oraz w gminach wiejskich Wieczfnia Kościelna (47,62 ha) i Grudusk (23,09 ha), a najmniejszą w gminach miejskich: Pionki (3,33 ha), Żyrardów (3,48 ha) oraz Garwolin (3,76 ha). W kraju na 1 gospodarstwo indywidualne powyżej 1 ha UR przypadało 10,61 ha.

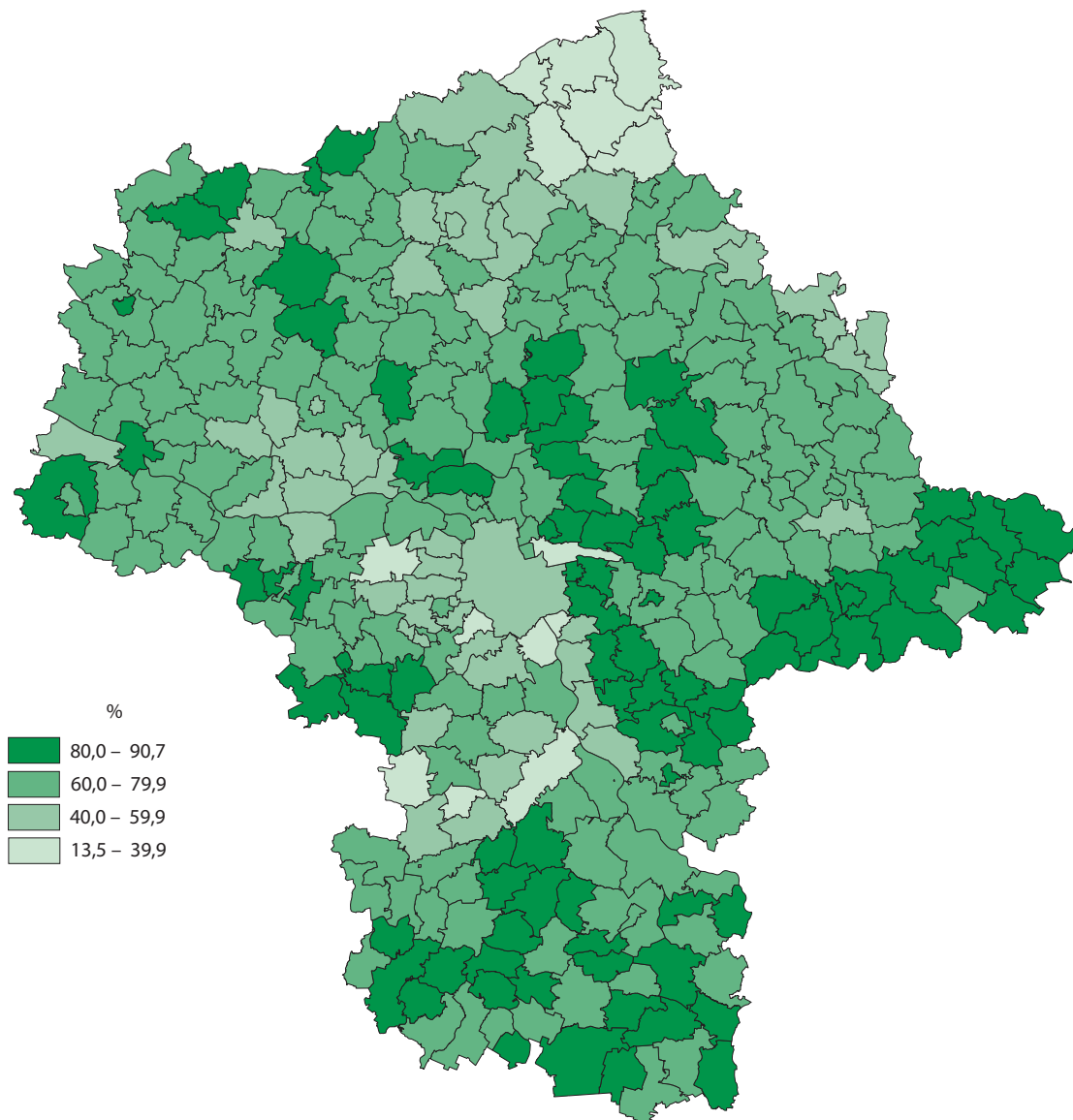
Mapa 13. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.
Map 13. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020

W strukturze użytkowania gruntów dominowała powierzchnia zasiewów. Zróżnicowanie wielkości udziału powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w poszczególnych gminach województwa mazowieckiego było dość znaczne. W czterech gminach: wiejskiej Błędów, miejsko-wiejskiej Warka, wiejskiej Belsk Duży i Goszczyn powierzchnia zasiewów stanowiła mniej niż 10% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze (odpowiednio: 4,0%, 6,5%, 8,0% i 8,2%). Natomiast w 24 gminach grunty pod zasiewami stanowiły ponad 90% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze,

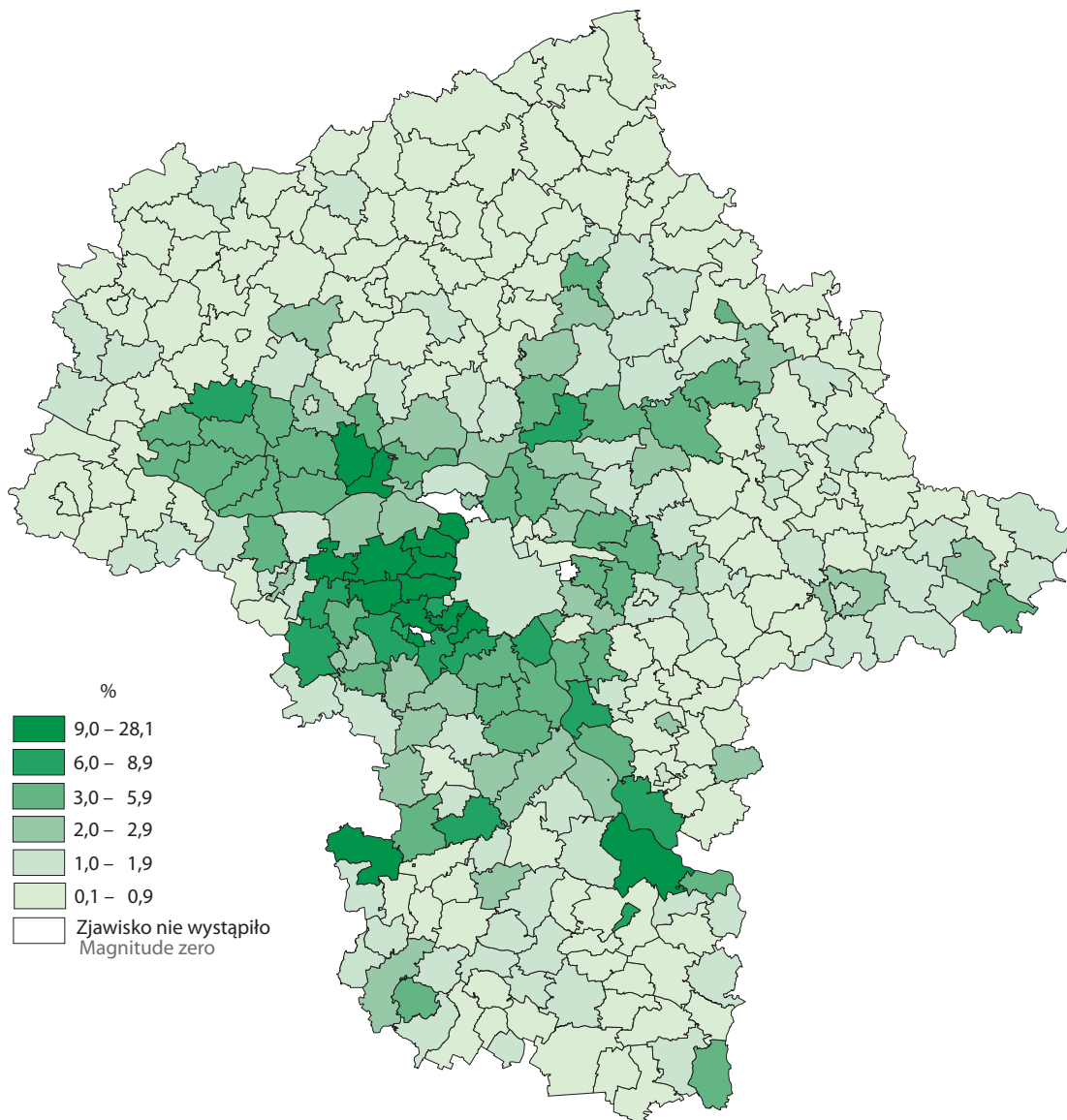
najwięcej w gminie miejskiej Podkowa Leśna (96,3%) i w gminach wiejskich Stara Biała (95,5%) oraz Brudzeń Duży (94,7%). W ponad co trzeciej gminie omawiany wskaźnik był wyższy niż średnia dla kraju (74,3%).

Mapa 14. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
Map 14. Share of sown area of cereals in total sown area in 2020

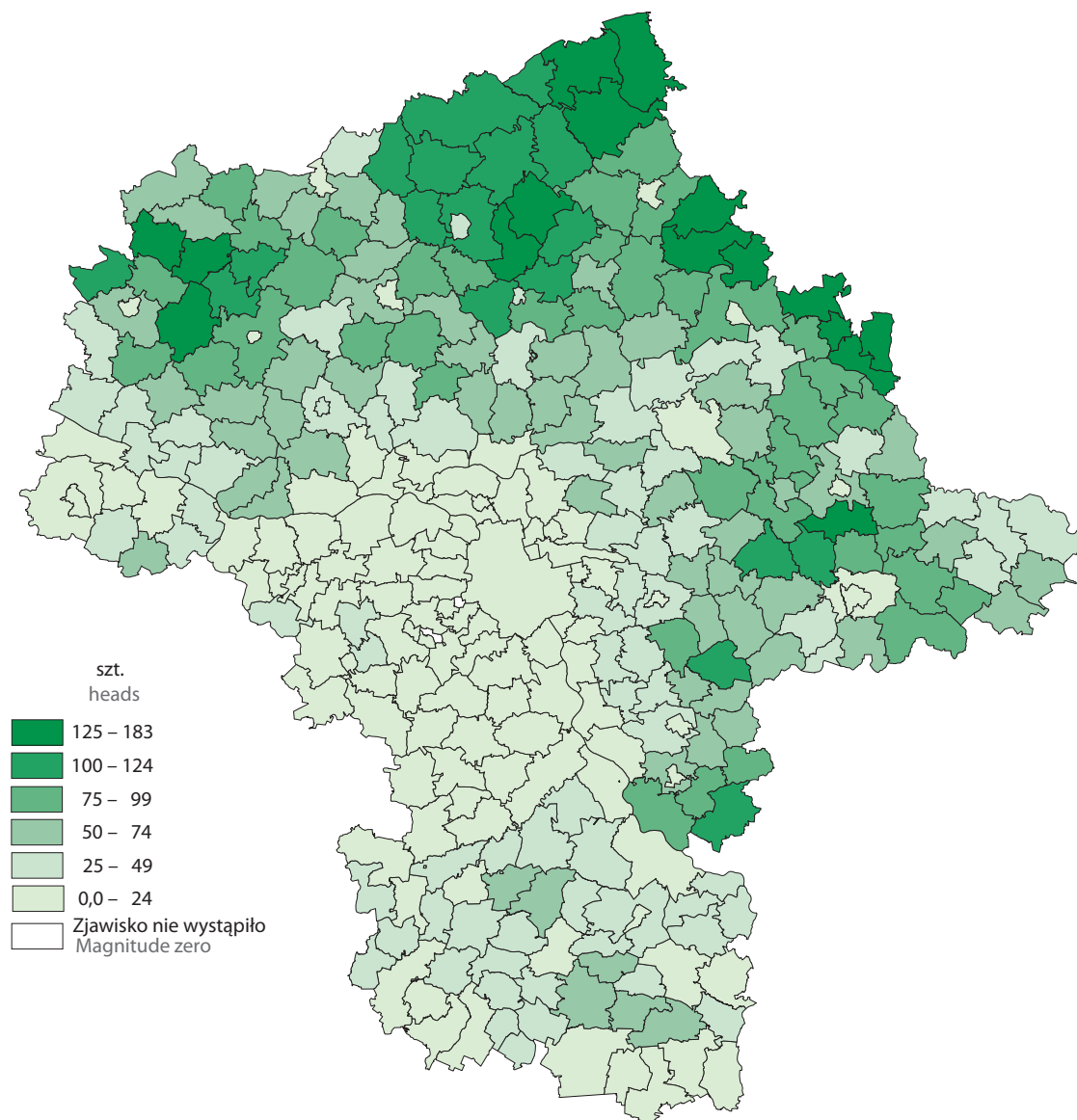
W 2020 r. w strukturze zasiewów przeważały zboża. Udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów w poszczególnych gminach województwa mazowieckiego był znacznie zróżnicowany. W 3 gminach wiejskich był on niższy niż 20%: Łyse (13,5%), Baranowo (16,0%) oraz Błędów (16,2%). W 89 gminach zboża uprawiano na co najmniej 80% powierzchni pod zasiewami, najczęściej w gminie wiejskiej Kołbiel (90,7%), miejsko-wiejskiej Pilawa (90,6%) oraz miejskiej Kobylka (89,9%). W ponad 2/3 gospodarstw województwa mazowieckiego udział powierzchni zasiewów zbóż był wyższy niż przeciętnie w kraju (68,1%).

Mapa 15. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
 Map 15. Share of cultivated area of potatoes in total sown area in 2020

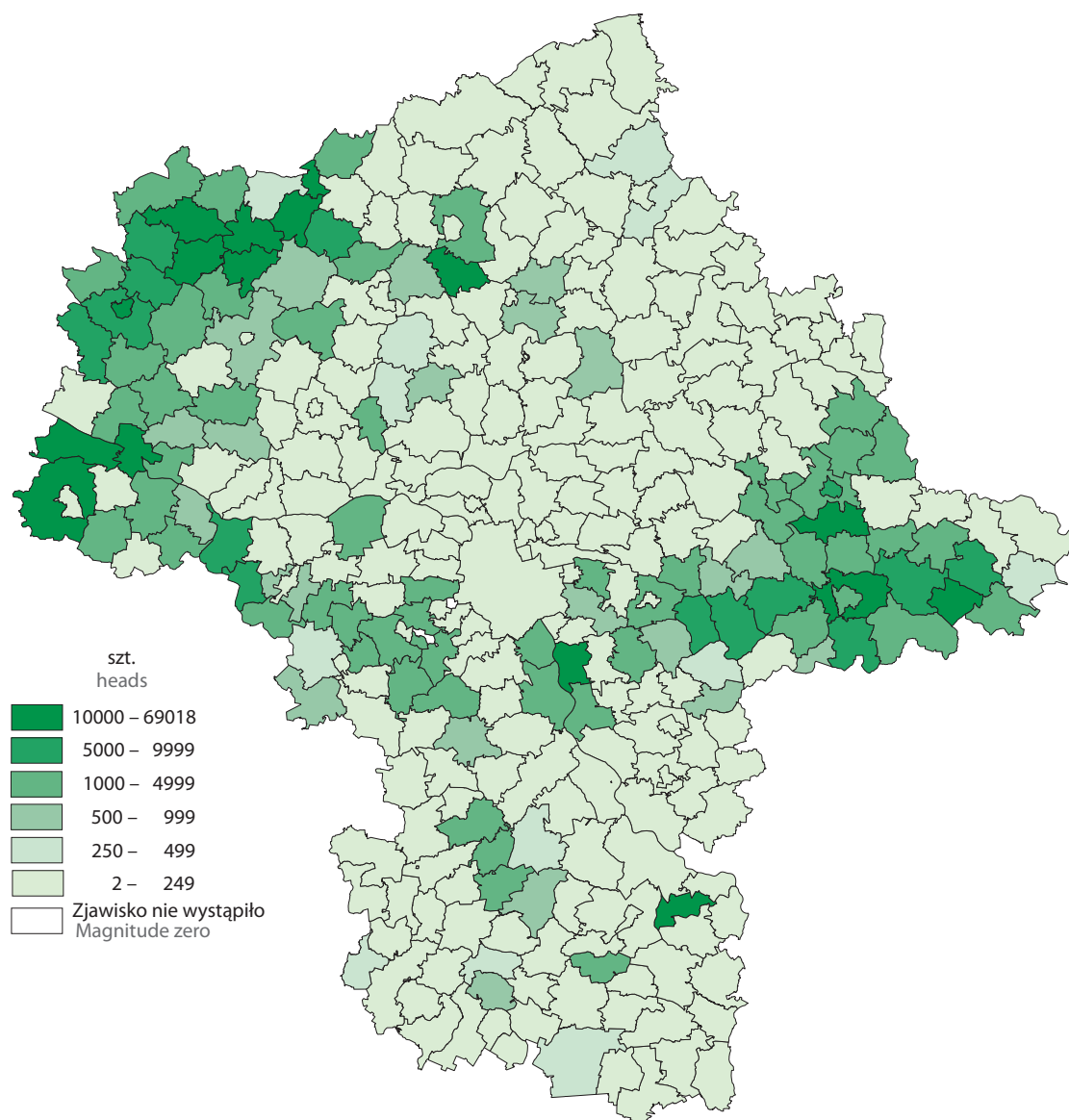
W strukturze zasiewów w kraju udział powierzchni uprawy ziemniaków wyniósł 2,1%. W województwie mazowieckim ziemniaki były uprawiane przede wszystkim w gminach leżących w pobliżu zachodniej granicy m.st. Warszawy. Największe udziały tej uprawy odnotowano w gminie wiejskiej Raszyn (28,1%), miejsko-wiejskiej Ożarów Mazowiecki (26,5%) oraz w gminie wiejskiej Michałowice (22,6%). W 137 gminach udział powierzchni uprawy ziemniaków był mniejszy niż 1,0%, a w 3 gminach nie odnotowano ich uprawy.

Mapa 16. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
 Map 16. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020

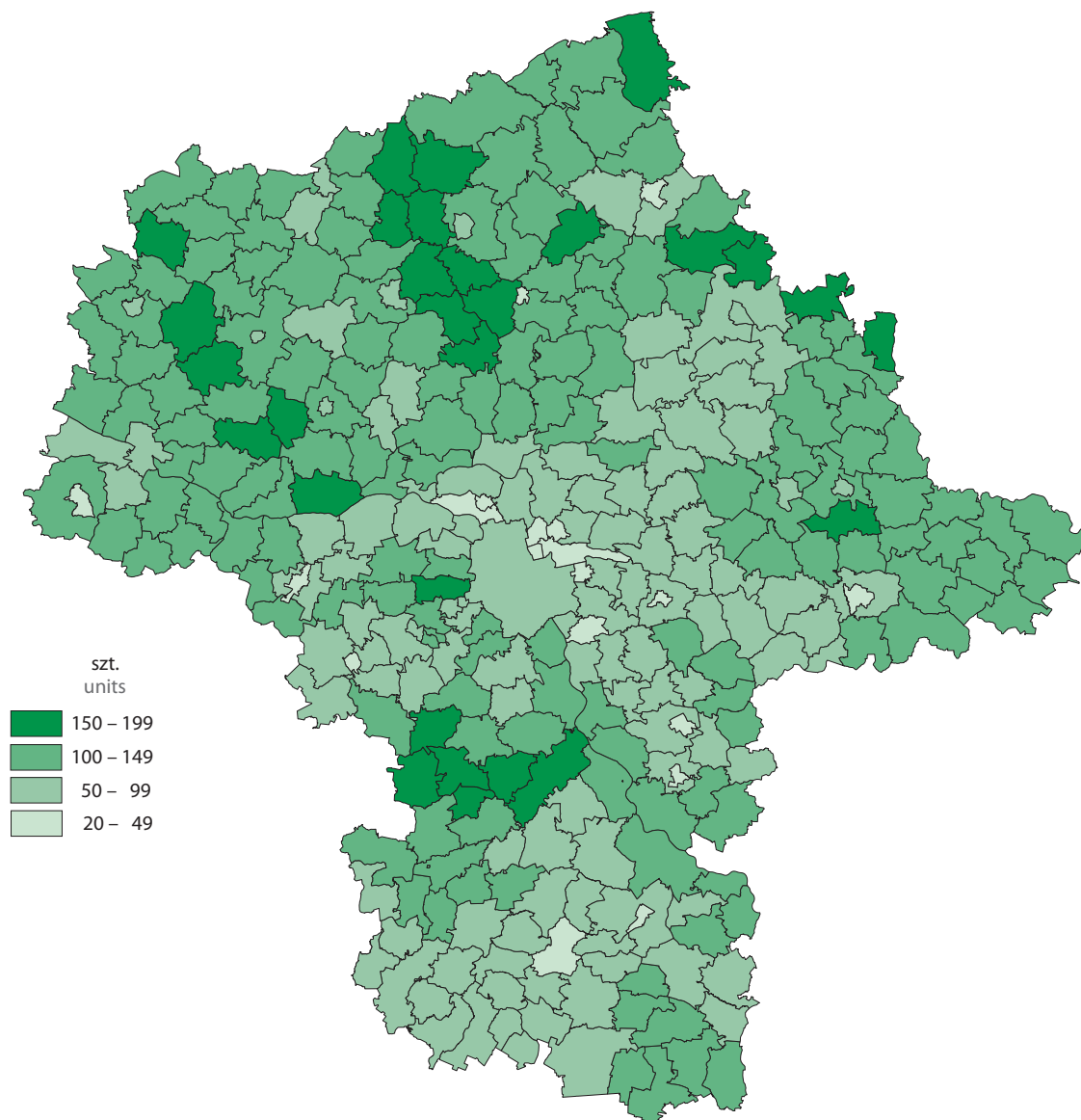
Województwo mazowieckie jest jednym z trzech województw, w którym koncentruje się chów bydła. W 2020 r. w Polsce na 100 ha użytków rolnych przypadają średnio 42 szt. bydła. W 151 mazowieckich gminach średnia obsada była wyższa niż średnia krajowa. Szczególnie intensywnym obszarem chowu bydła charakteryzowały się gminy położone w północnej i wschodniej części województwa mazowieckiego. Największą obsadą bydła na 100 ha użytków rolnych odnotowano w gminach wiejskich: Stary Lubotyń (183 szt.), Andrzejewo (170 szt.) oraz Czerwin (160 szt.).

Mapa 17. Obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
 Map 17. Number of hens per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings in 2020

W kraju przeciętna obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1310 szt. W 70 gminach województwa mazowieckiego wartość wskaźnika była wyższa niż średnia w kraju. Najintensywniejszym obszarem chowu drobiu kurzego była północno-zachodnia i wschodnia część województwa. Największą obsadę drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych zarejestrowano w gminie wiejskiej Radzanów (69018 szt.), w gminie miejskiej Sierpc (56853 szt.) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Biezuń (46654 szt.).

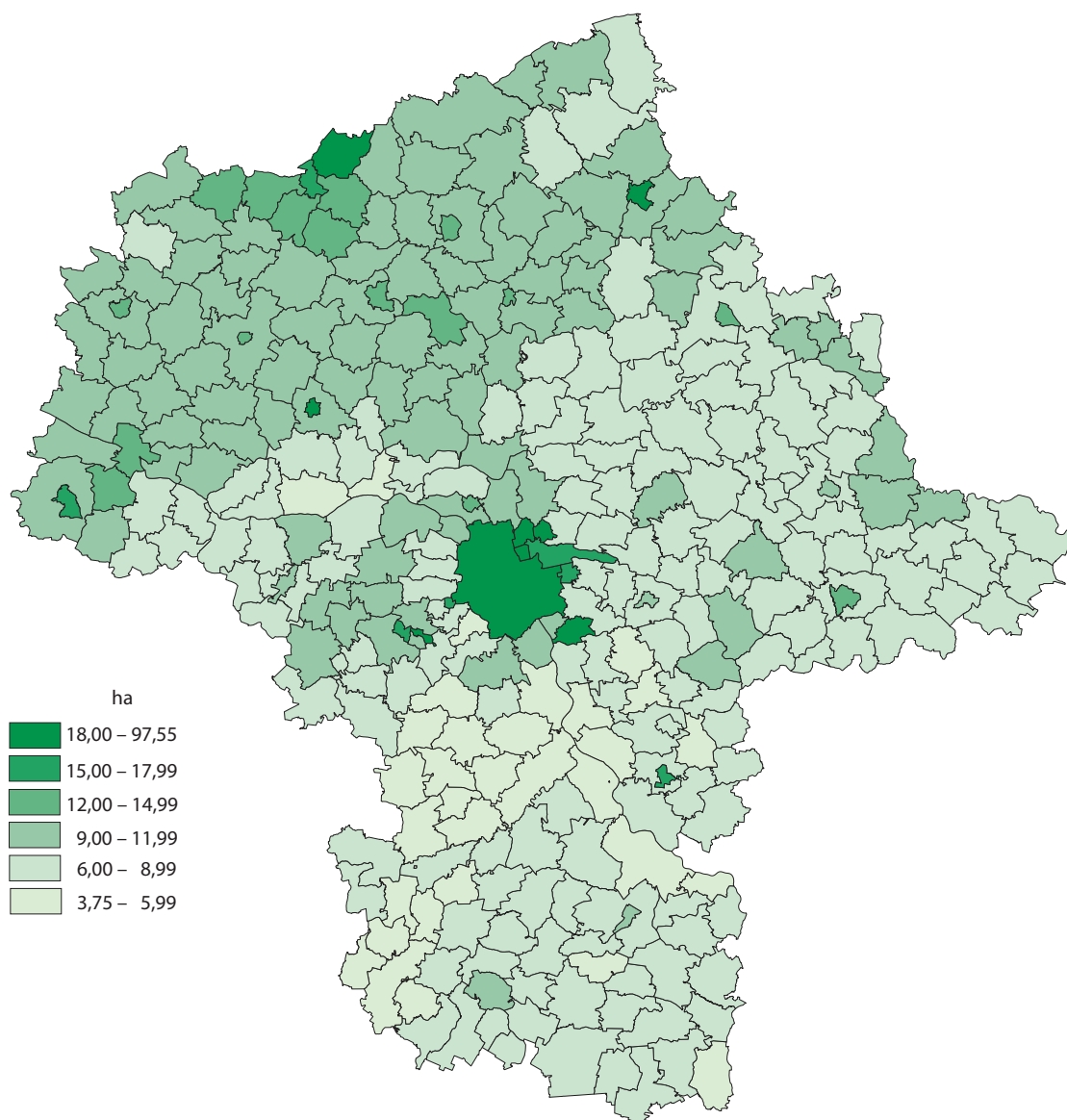
Mapa 18. Liczba ciągników przypadająca na 100 gospodarstw rolnych w 2020 r.
 Map 18. Number of tractor per 100 agricultural holdings in 2020

Według wyników PSR 2020 średnio w kraju na 100 gospodarstw rolnych przypadało 110 ciągników. Zróżnicowanie wielkości tego wskaźnika w poszczególnych gminach województwa mazowieckiego było dość znaczne. W 136 gminach wskaźnik ten był wyższy niż średnio w kraju. Najwięcej ciągników na 100 gospodarstw rolnych przypadało w gminach wiejskich: Grudusk (199 szt.), Błędów (189 szt.) oraz Belsk Duży i Boguty- Pianki (po 186 szt.), natomiast najmniej w gminach miejskich: Ząbki (20 szt.), Kobyłka (23 szt.) oraz Łaskarzew (26 szt.).

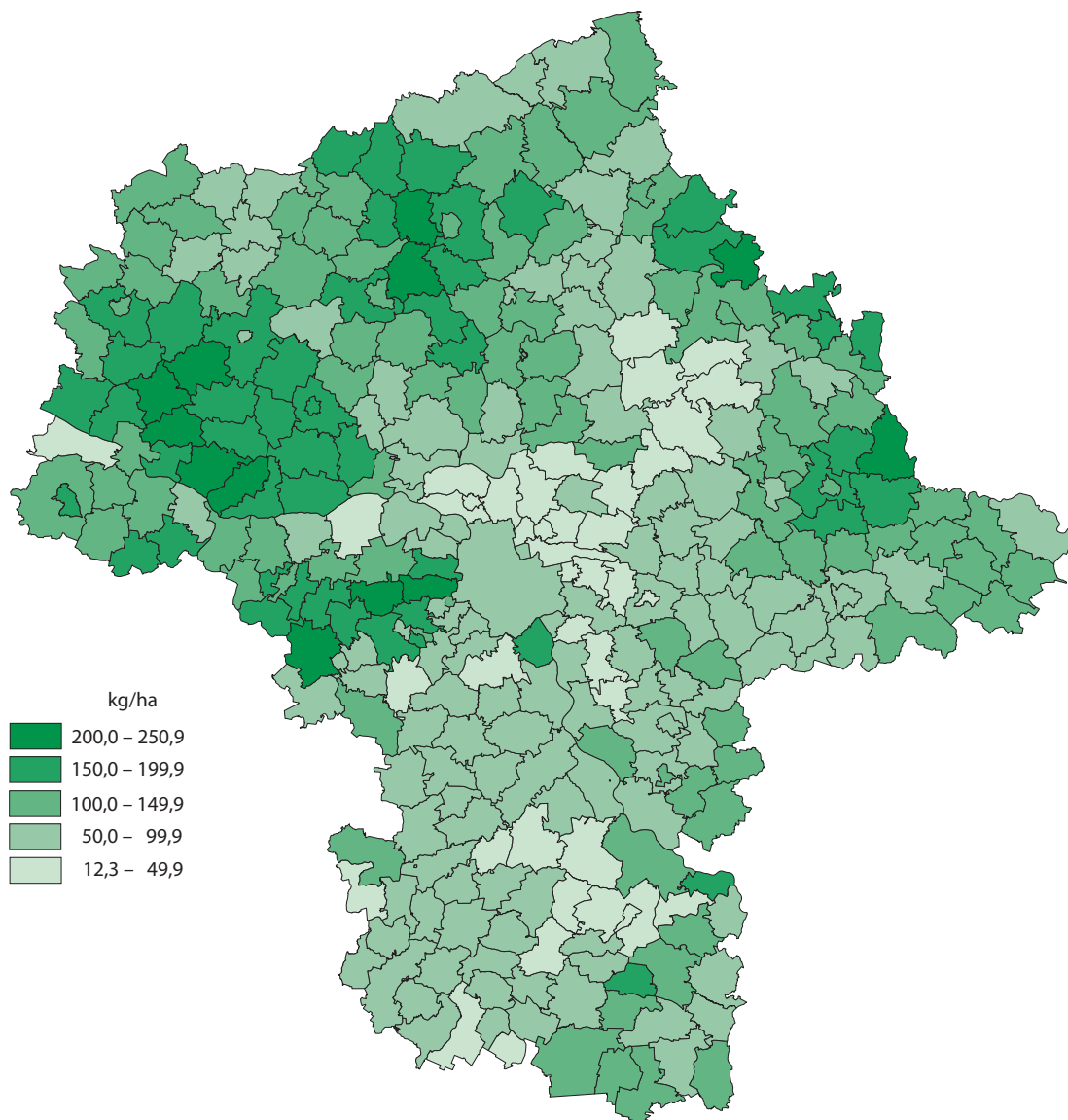
Mapa 19. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.
 Map 19. Area of agricultural land per tractor in 2020

Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w Polsce wyniosła 10,33 ha. W województwie mazowieckim najwyższy wskaźnik odnotowano w gminach miejskich Podkowa Leśna (97,55 ha) i Kobyłka (36,74 ha) oraz w gminie wiejskiej Wieczfnia Kościelna (33,46 ha), natomiast najniższy w gminach wiejskich: Błędów (3,75 ha), Wilga (4,02 ha) i Belsk Duży (4,09 ha).

Mapa 20. Zużycie nawozów mineralnych w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

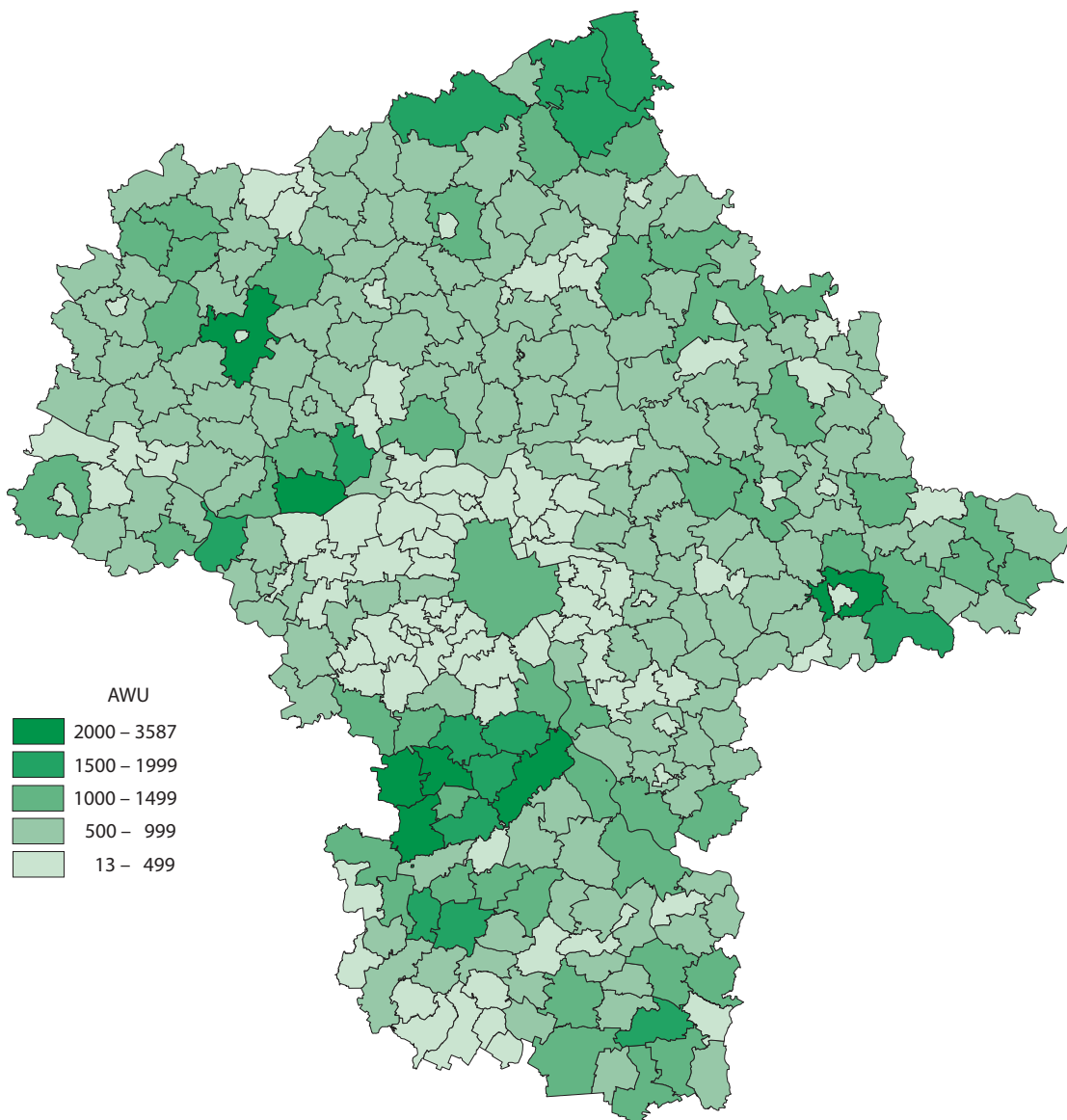
Map 20. Consumption of mineral fertilisers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in a good condition in 2020

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w Polsce w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze osiągnęło poziom 132,2 kg czystego składnika. W województwie mazowieckim największym zużyciem nawozów mineralnych na jednostkę powierzchni charakteryzowały się gminy: miejska Błonie (250,9 kg) oraz wiejskie Bielsk i Radzanowo (odpowiednio 239,2 kg i 227,9 kg), natomiast najmniejszym zużyciem – gminy miejskie: Kobyłka (12,3 kg), Zielonka (14,9 kg) oraz Marki (17,0 kg).

Mapa 21. Nakłady pracy w gospodarstwach indywidualnych w 2020 r.
 Map 21. Labour input on private farms in 2020

W województwie mazowieckim w okresie 12 miesięcy, tj. od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r., nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwach indywidualnych były bardzo zróżnicowane. Wyraźnie niższe wartości AWU (umowne roczne jednostki pracy) charakteryzowały gminy położone wokół Warszawy. Najniższe nakłady pracy w gospodarstwach indywidualnych, po przeliczeniu na pełne etaty, odnotowano w gminach miejskich: Zielonka (13 AWU), Izabelin i Podkowa Leśna (po 14 AWU), natomiast najwyższe w gminie miejsko-wiejskiej Warka (3587 AWU), wiejskiej Błędów (3316) oraz miejsko-wiejskiej Czerwińsk nad Wisłą (3106).

Uwagi metodologiczne

1. Wprowadzenie

Niniejszą publikację opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), który przeprowadzono w Polsce w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r.

Spis został przeprowadzony na potrzeby Unii Europejskiej oraz krajowe, a jego podstawę prawną stanowiły:

- ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.). Ustawa ta szczegółowo określiła zasady przeprowadzenia spisu, podmioty podlegające spisowi oraz zakres danych, które należy zebrać,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1091 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych oraz uchylecia rozporządzeń (WE) nr 1166/2008 i (UE) nr 1337/2011 (Dz. Urz. L 200 z 7.8.2018),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności,
- rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (tekst mający znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych,
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 443 z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych,
- ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

Dniem referencyjnym spisu był 1 czerwca 2020 r. Część danych, ze względu na ich specyfikę, dotyczyła okresu ostatnich 12 miesięcy kończącego się w dniu referencyjnym badania czyli okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie.

Dla aktywności ekonomicznej, w części dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.).

2. Uwaga

W związku z wprowadzaniem od 2010 r. zmian w metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie, a także szersze wykorzystanie źródeł administracyjnych, **definicja gospodarstwa rolnego uległa zmianie**. Zgodnie z obowiązującą definicją w spisie rolnym w 2020 r. (podobnie jak w badaniach struktury gospodarstw rolnych w 2013 i 2016 r.) nie ujęto posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

W związku z powyższym, prezentowane w niniejszym opracowaniu dane dla 2020 roku, dotyczące gospodarstw rolnych ogółem oraz gospodarstw rolnych o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie są porównywalne z danymi zawartymi w edycji publikacji za lata 2013 i 2016, a nie są porównywalne z informacjami dla lat 2002, 2005, 2007 i 2010 zawartymi we wcześniejszych edycjach publikacji.

Do porównań wykorzystano dane z 2010 r., przeliczone zgodnie z obowiązującą definicją gospodarstwa rolnego.

Dane dla gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych są porównywalne z danymi prezentowanymi w poprzednich edycjach publikacji (dla gospodarstw prowadzących działalność rolniczą).

3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania

Gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 55³ Kodeksu Cywilnego).

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną obejmujące:

- gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych,
- gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące działy specjalne produkcji rolnej lub produkcję rolną (roślinną i/lub zwierzęcą) o znaczącej, określonej następującymi progami skali: 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych oraz chmielu; 0,3 ha dla szkółek sadowniczych i szkółek ozdobnych; 0,1 ha dla tytoniu; 5 sztuk dla bydła ogółem; 20 sztuk dla świń ogółem; 5 sztuk dla loch; 20 sztuk dla owiec ogółem i kóz ogółem; 100 sztuk dla drobiu ogółem; 10 sztuk dla zwierząt dzikich utrzymywanych w systemie fermowym; 20 pni dla pszczół.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, którego **podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A, dział 01, grupy: 01.1 - uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 – uprawy roślin wieloletnich, 01.3 – rozmnażanie roślin, 01.4 – chów i hodowla zwierząt (z podklasy 01.49.Z – tylko strusie, króliki i inne zwierzęta futerkowe oraz pszczoły), 01.5 – uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61, podklasa 01.6.61.Z – działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia **użytków rolnych przekracza 1 ha lub prowadzony jest chów/hodowla zwierząt gospodarskich.****

Użytkownik gospodarstwa rolnego to osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, faktycznie użytkująca gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa, czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** uważa się pełnoletnią osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania oraz nadzorowania lub wykonywania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi. W gospodarstwach indywidualnych kierującą jest często tą samą osobą co użytkownik.

Poziom wykształcenia rolniczego osoby kierującej gospodarstwem rolnym określa się jako:

- wyższe rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urządzeń rolniczych, technika urządzeń rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp.; do kierunków rolniczych należy zaliczyć także weterynarię,

- policealne rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym, np. ogrodnictwo, urządzenie terenów zieleni itp.,
- średnie zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, uprawa roślin, leśnictwo, melioracja, urządzenie terenów zieleni,
- zasadnicze zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego, świadectwa ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej, np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,
- kurs rolniczy – kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika,
- brak wykształcenia rolniczego – nieukończenie żadnej szkoły ani kursu o kierunku rolniczym, niezależnie od posiadanego ogólnego poziomu wykształcenia.

Siedziba użytkownika gospodarstwa indywidualnego to adres zamieszkania użytkownika. Adres ten nie zawsze jest taki sam jak adres zameldowania.

Siedziba gospodarstwa indywidualnego to siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarskie i urządzenia służące do produkcji rolnej), a w przypadku braku siedliska, największa część gospodarstwa rolnego. Adres siedziby gospodarstwa nie zawsze jest taki sam jak siedziby użytkownika.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej (lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej) to siedziba osoby prawnej lub jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

Do **działalności rolniczej** prowadzonej przez gospodarstwo rolne zaliczono:

- uprawę roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów jadalnych), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych,
- chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (np. dziki, sarny, daniel, lamy) i pszczoł,
- utrzymanie gruntów rolnych, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, według zasad dobrej kultury rolnej (zgodnie z normami).

Za **zarobkową działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym** przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe (np. agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych).

Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa do jej prowadzenia wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

Wartość **końcowej produkcji rolniczej** to suma wartości sprzedanych oraz zużytych przez gospodarstwo domowe użytkownika (samozaopatrzenie) surowych, nieprzetworzonych produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych).

Wartość **ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego** to suma przychodów ze sprzedaży surowych produktów rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym, a także płatności bezpośrednich.

Bezpośrednia sprzedaż konsumentom (ostatecznym odbiorcom na ich własne potrzeby) oznacza sprzedaż produktów rolnych, wytworzonych w gospodarstwie rolnym, na targowiskach, we własnych sklepach lub w ramach sprzedaży międzysąsiedzkiej.

Nie zalicza się tu sprzedaży produktów rolnych do punktów skupu oraz zakupów dokonywanych przez właścicieli sklepów, restauracji, itp.

Za **gospodarstwo ekologiczne** uważa się gospodarstwo rolne, które posiada certyfikat nadany przez jednostkę certyfikującą lub jest w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej (pod kontrolą jednostki certyfikującej) na całość lub część produkcji roślinnej/zwierzęcej prowadzonej w gospodarstwie.

Za **gospodarstwo rolne korzystające ze środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich** uważa się gospodarstwo, z którym zawarto umowę/wydano pozytywną decyzję o przyznaniu płatności w okresie 3 lat kończących się 31 grudnia 2020 r. dla przynajmniej jednego z działań/poddziałań wymienionych poniżej:

- usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i zastępstw w gospodarstwie,
- systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- inwestycje w środki trwałe,
- przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zaradczych,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów,
- działania rolno – środowiskowo – klimatyczne,
- usługi leśno - środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów,
- rolnictwo ekologiczne,
- płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną,
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- dobrostan zwierząt,
- zarządzanie ryzykiem.

4. Użytkowanie gruntów

Grunty ogółem to wszystkie grunty niezależnie od tytułu władania – własne, dzierżawione od innych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowane z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.) oraz wspólne w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych. Nie zalicza się tu powierzchni gruntów wydzierżawionych innym i gruntów należących do wspólnot gruntowych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, na którą składają się:

- zasiewy,
  - łąki trwałe,
  - pastwiska trwałe,

- uprawy trwałe, w tym sady,
- ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
- grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych.

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** to użytki rolne, na których stosuje się jakiegokolwiek zabiegi uprawne (np. orka, koszenie, mulczowanie itp.), także grunty objęte płodozmianną. Są to grunty, które mogą kwalifikować się np. do otrzymania dopłat i są utrzymywane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi dobrej kultury rolnej znajdującymi się w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 roku – Dz. U. 65, poz. 600. Zalicza się tu także grunty ugorowane.

Powierzchnia **użytków rolnych pozostałych** (tj. nieużytkowanych i nieutrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia użytków rolnych wyłączonych z produkcji, tj. użytków rolnych uprzednio użytkowanych jako zasiewy oraz grunty ugorowane, łąki i pastwiska trwałe, sady i inne uprawy trwałe, ogrody przydomowe, które w dniu 1 czerwca 2020 r. ze względów ekonomicznych, społecznych lub innych, nie były wykorzystywane już rolniczo i wyłączone z płodozmianną. Grunty te znajdowały się jednak w kondycji, pozwalającej w razie zmiany decyzji co do ich przyszłego użytkowania, na ich szybkie przywrócenie do produkcji rolniczej, przy wykorzystaniu zasobów dostępnych w gospodarstwie rolnym. Jeżeli rekultywacja tych gruntów wymagałaby bardzo długiego okresu czasu i dużych nakładów pracy oraz zasobów niedostępnych w gospodarstwie – powierzchnię tę zalicza się do powierzchni pozostałych gruntów.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach).

Łąki trwałe to grunty pokryte trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, a zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to grunty pokryte trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia upraw trwałych to powierzchnia: plantacji drzew i krzewów owocowych, szkółek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, szkółek drzew i krzewów leśnych do celów handlowych, plantacji wikliny oraz innych gruntowych upraw trwałych (np. derenia, tarniny, morwy, wierzyby mandżurskiej, głogu, rokitnika, jarzębiny, choinek bożonarodzeniowych uprawianych na użytkach rolnych), a także upraw trwałych pod osłonami (np. malina, winorośl, brzoskwinia).

Sady to uprawy drzew i krzewów owocowych posadzonych na miejscu stałym, w regularnej rozstawie, na powierzchni minimum 10 arów. Do sadów zaliczamy także szkółki drzew i krzewów owocowych.

Ogrody przydomowe to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa, która obejmuje uprawy (rolne, ogrodnicze zarówno jednoroczne jak i wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe) przeznaczone na spożycie w gospodarstwie domowym użytkownika (samozaopatrzenie). Sporadycznie, nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane.

Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację (należą do gruntów pozostałych).

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

Do gruntów ugorowanych zalicza się powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawóz zielony), a także grunty przygotowane pod jesienne nasadzenia np. truskawek oraz obsiane roślinami miododajnymi.

Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do płatności obszarowych.

Do gruntów ugorowanych nie zaliczamy gruntów, które były przygotowane pod tegoroczne zasiewy (np. warzyw), a do 1 czerwca 2020 r. nie zostały jeszcze obsiane lub obsadzone (zaliczamy je do powierzchni zasiewów).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha:

- zalesiona (pokryta roślinnością leśną),
- niezalesiona (przejściowo pozbawiona roślinności leśnej),
- gruntów związanych z gospodarką leśną,
- plantacji o krótkiej rotacji (łącznie z założonymi na użytkach rolnych).

Uwzględnia się tu powierzchnię szkółek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa (niehandlowe).

Powierzchnia **pozostałych gruntów** to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, ogrody ozdobne itp.).

Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych, które nie są użytkowane rolniczo, jeżeli wiadomo, że grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

5. Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach), które są uprawiane w plonie głównym.

Do powierzchni zasiewów zalicza się również powierzchnię, która była zaplanowana i obsiana/obsadzona po 1 czerwca 2020 r., pod zbiór w bieżącym roku (np. późnych odmian warzyw).

Powierzchnia zasiewów **w gruncie** to powierzchnia upraw prowadzonych zarówno na odkrytym polu, jak również **pod niskim, niedostępnym przykryciem**. Kategoria ta obejmuje powierzchnię upraw przykrytych przy użyciu mat/arkuszy z tworzywa sztucznego ułożonych płasko na ziemi oraz upraw pod tunelami niskimi (poniżej 1,5 m wysokości w szczycie).

Powierzchnia zasiewów w **szklarniach, tunelach foliowych wysokich** oraz **inspektach** to powierzchnia upraw prowadzonych pod wysokimi osłonami (o wysokości min. 1,5 m w szczycie) oraz pod osłonami niskimi z możliwością stałego dostępu czyli inspektach, tzw. przyspiesznikach („miniaturowe szklarnie”); są to skrzynie nakryte oknami służące np. do produkcji rozsad.

W powierzchni zasiewów ujęto uprawę chmielu oraz plantacje truskawek i poziomek, a także powierzchnię traw polowych.

Do grupy **„zbóż ogółem”** zaliczono zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, kukurydzę na ziarno, grykę, proso i pozostałe zbożowe (amarantus, kanar, żyto stuletnie itp.).

W grupie „**zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi**” ujęto zboża podstawowe (pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto) oraz powierzchnię zasiewów mieszanek zbożowych ozimych i jarych.

Grupa „**przemysłowe**” obejmuje buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do grupy „**strączkowych na ziarno**” zalicza się strączkowe jadalne (groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno, np. ciecierzycę), strączkowe pastewne na ziarno oraz mieszanki zbożowo strączkowe na ziarno. Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych.

Grupa „**pastewne**” obejmuje uprawy okopowych pastewnych, kukurydzy na zielonkę, strączkowych pastewnych na zielonkę i motylkowych drobnonasiennych, innych pastewnych i traw na zielonkę (bez upraw przeznaczonych na nawozy zielone).

Grupa „**pozostałe**” obejmuje warzywa gruntowe, truskawki i poziomki gruntowe, uprawy nasienne, kwiaty i rośliny ozdobne gruntowe, pozostałe przemysłowe (np. krokosz barwierski, uprawy wieloletnie na cele energetyczne), zioła i przyprawy, a także uprawy pod osłonami (bez upraw trwałych pod osłonami) oraz pozostałe uprawy.

Do **warzyw** zaliczono: kapustę głowiastą (wczesną i późną, białą, czerwoną i włoską), cebulę, marchew jadalną, buraki ćwikłowe, ogórki, pomidory, kalafior (wczesne i późne), warzywa pozostałe (pietruszkę, selerę, pory, brukselkę, szczaw, szpinak, sałatę, rzodkiewkę, chrzan, rabarbar, skorzonę, kalarepę, czosnek, dynię, szparagi, brokuły, kapustę pekińską, cykorię liściastą, cukinię, szalotkę itp.). Grupa ta obejmuje również groch, bób i itp. zebrane w stanie niedojrzałym (zielonym), fasolę szparagową, z której zebrano niedojrzałe strąki oraz kukurydzę z przeznaczeniem na zbiór kolb w stanie niedojrzałym, a także rozsady warzyw gruntowych na potrzeby własne gospodarstwa.

Powierzchnia uprawy „**truskawek**” to powierzchnia obsadzona truskawkami i poziomkami (łącznie z nowymi, wiosennymi nasadzeniami) w gruncie oraz pod osłonami. Nie uwzględniono tu powierzchni przygotowanej do nasadzeń jesiennych oraz powierzchni plantacji truskawek przeznaczonych na sadzonki (którą ujęto w grupie „pozostałe”).

Do grupy roślin **przemysłowych** zaliczono buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do **ziemniaków** zaliczono sadzeniaki, ziemniaki jadalne oraz uprawiane do przemysłu, odmian zarówno wczesnych, średniowczesnych, jak i późnych. Powierzchnia uprawy ziemniaków nie obejmuje uprawy tej rośliny w ogrodach przydomowych.

Dane o **burakach cukrowych** dotyczą tylko tych upraw, które są przeznaczone do przemysłu. Nie ujmują się tu buraków cukrowych uprawianych na wysadki/nasiona.

Trawy połowe są to krótkotrwałe użytki zielone (uprawiane z reguły mniej niż 5 lat), tj. trawy w czystym siewie (np. rajgras, stokłosa, mozga, wiechlina, kostrzewa, tomka, kupkówka, wyczyniec, mietlica, tymotka, kłosówka, życica i inne) lub mieszanki tych gatunków, wykorzystywane na zielonkę/siano lub nasiona (użytkowane zazwyczaj kośnie) lub wypasane (tzw. pastwiska połowe).

Międzyplony (poplony) jare – rośliny wysiane po zbiorze plonu głównego i przyorane przed zimą, lub wysiane wiosną i przyorane przed zasianiem upraw zbieranych jako plon główny. Poplony jare mogą być także przeznaczone na paszę.

Międzyplony (poplony) ozime – rośliny wysiane jesienią 2019 r., po zbiorze plonu głównego, z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt lub na przyoranie jako zielony nawóz wiosną 2020 r. Poplony ozime zimują na polu.

Powierzchnia grzybów jadalnych – powierzchnia zajmowana przez uprawy grzybów jadalnych np. pieczarek, boczników, twardziaka jadalnego (shiitake), pierścieniaka uprawnego i innych. Powierzchnia ta

obejmuje stanowiska, które co najmniej raz w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie były zajęte pod uprawę grzybów jadalnych.

Powierzchnię uprawy ziemniaków, warzyw gruntowych, truskawek i poziomek gruntowych oraz grupy „pozostałych upraw” od 2007 r. podaje się bez powierzchni w ogrodach przydomowych, która zgodnie z klasyfikacją UE jest odrębną pozycją wyszczególnioną w użytkowaniu gruntów.

6. Zwierzęta gospodarskie

W spisie ujęto zwierzęta gospodarskie, które znajdowały się w gospodarstwie rolnym oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek. Rejestrowane były wszystkie zwierzęta, tj. zarówno stanowiące własność użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas, tucz (np. umowy kontraktacyjne dla świń), przechowywanie (np. hotele dla koni) itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych, czy od jednostek państwowych, spółdzielczych, spółek.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych, np. produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i do celów rekreacyjnych oraz sportowych.

Do zwierząt gospodarskich zalicza się następujące gatunki: konie domowe i inne koniowate, bydło, świnię, owce, kozy, drób (tj. brojlery, kury noski, koguty, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie i inne gatunki, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich, a nie do produkcji mięsa), króliki, pozostałe zwierzęta futerkowe, inne zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla pozyskania produktów zwierzęcych, np. mięsa czy wełny (tj.: jelenie, sarny, danielle, łosie, renifery, dziki, świniodzik, lamy, alpaki itp.) oraz pszczoły.

Do zwierząt gospodarskich (z wyjątkiem koni) nie zalicza się zwierząt utrzymywanych wyłącznie dla celów rekreacyjnych lub terapeutycznych.

Spisowi podlegały zwierzęta gospodarskie, które **1 czerwca 2020 r. znajdowały się w gospodarstwie rolnym**, niezależnie od tego czy w dniu przeprowadzania spisu nadal w nim przebywały czy już nie.

Nie ujmowano zwierząt, które po północy z 1 na 2 czerwca 2020 r. urodziły się, zostały zakupione lub trafiły do gospodarstwa z innych powodów, pomimo że znajdowały się one w gospodarstwie w czasie przeprowadzania spisu.

Wyjątek stanowiły pnie pszczele (ule), które spisywane były u ich właściciela niezależnie od miejsca gdzie się znajdowały.

W spisie zebrano dane o pogłowie **drobiu** poszczególnych gatunków. Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu drobiu (ferma wielkotowarowa, np. ferma tuczu brojlerów, ferma niosek jaj konsumpcyjnych, wylęgowych) nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, jeśli nie przekraczała 8 tygodni), należało wpisać stany drobiu z okresu przed opróżnieniem kurników.

W celu przeliczenia pogłowie zwierząt w sztukach fizycznych na **sztuki przeliczeniowe duże (SD)** wykorzystano następujące współczynniki:

- bydło, tj. cielęta ogółem w wieku poniżej 1 roku – 0,40; bydło w wieku 1–2 lat – 0,70; byki w wieku 2 lat i więcej – 1,00; jałówki w wieku 2 lata i więcej – 0,80; krowy pozostałe – 0,80; krowy mleczne – 1,00,
- świnię, tj. prosięta o wadze do 20 kg – 0,027; lochy ogółem – 0,50; warchlaki, knury rozplodowe i tuczniaki – 0,30,
- owce ogółem – 0,10,
- kozy ogółem – 0,10,

- drób, tj. brojlery kurze – 0,007; kury noski – 0,014; indyki – 0,03; gęsi – 0,02; kaczki – 0,01; drób pozostały (bez strusi) – 0,001; strusie – 0,35;
- króliki ogółem – 0,02.

7. Nawożenie

Dane o zastosowanych w gospodarstwie rolnym nawozach mineralnych, wapniowych oraz nawozach naturalnych pochodzenia zwierzęcego obejmują okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

W spisie zbierano dane dla następujących **rodzajów nawozów naturalnych**:

- **obornik** – stała mieszanina odchodów (kału i moczu) zwierząt gospodarskich (świń, bydła, koni, owiec, kóz, królików) wraz ze ściółką,
- **pomiot ptasi** – odchody drobiu,
- **gnojówka** – przefermentowany mocz zwierząt gospodarskich (odciek z obornika),
- **gnojowica** – rozwodniona mieszanina odchodów zwierząt (kału, moczu).

Zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych, potasowych) oraz wapniowych prezentowane jest w przeliczeniu na czysty składnik NPK i CaO. Przeliczeń zużycia nawozów na 1 ha użytków rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 dokonano na powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

8. Środki ochrony roślin

Środki ochrony roślin to substancje lub ich mieszaniny oraz żywe organizmy przeznaczone do ochrony roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi (m.in. przed grzybami, wirusami, bakteriami, insektami, ślimakami, gryzoniami), a także niszczenia roślin niepożądanych (np. chwastów), regulowania rozwoju oraz wzrostu i innych procesów biologicznych w roślinach uprawnych. Do środków ochrony roślin zaliczane są również preparaty wykorzystywane do zabiegów w magazynach, w których przechowywane są pasze, nasiona siewne lub przeznaczone do konsumpcji.

W spisie zebrano informacje o **ilości zabiegów** zastosowanych na zboża, warzywa, sady i inne uprawy trwałe, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze.

Dodatkowo w spisie zebrano informacje dotyczące korzystania z różnych **rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin** oraz oceny stopnia znajomości **zasad integrowanej ochrony roślin**.

9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Badaniem zostały objęte ciągniki (kołowe dwuosiowe i gąsienicowe) oraz maszyny i urządzenia rolnicze **własne** (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i **wspólne** (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo rolne), które wykorzystywane były wyłącznie lub częściowo **do prac związanych z rolnictwem**. Ciągniki oraz maszyny i urządzenia rolnicze należące do kilku rolników spisano u tego rolnika, u którego znajdowały się w dniu referencyjnym spisu.

Spisano sprzęt sprawny technicznie, jak również znajdujący się w remoncie oraz przeznaczony do naprawy (niesprawny technicznie przez okres krótszy niż rok).

Nie spisywano **ciągników jednoosiowych**, używanych często w ogrodnictwie.

10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Dane dotyczą okresu 12 miesięcy, tj. okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Za **gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego** uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne.

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody (z tytułu prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej oraz z tytułu: pracy najemnej, pobierania emerytur i rent, zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendiów, posiadania lokat kapitałowych, uzyskiwania pomocy zagranicznej, wygranych w grach liczbowych i loteriach itp.) wszystkich osób (spokrewnionych i niespokrewnionych) zamieszkujących wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i wspólnie się z nim utrzymujących.

Dla potrzeb publikacji przyjęto, że **główne źródło dochodu** to źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem gospodarstwa domowego.

Do gospodarstw uzyskujących dochody z działalności rolniczej oraz z działalności pozarolniczej zaliczono również te gospodarstwa, w których omawiane rodzaje działalności nie przyniosły jeszcze dochodów lub przynosiły straty.

11. Pracujący w gospodarstwach rolnych

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności stałej** dotyczą nakładów pracy ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu, a więc uwzględniają cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym.

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności bieżącej** (na podstawie metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbilansowania pracujących w całej Gospodarce Narodowej) dotyczą tylko tej części pracujących, dla których praca w rodzinnych gospodarstwach rolnych jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu, to jest w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.

W **gospodarstwach indywidualnych** zebrano dane o nakładach pracy użytkownika gospodarstwa rolnego i członków jego rodziny oraz o nakładach pracy osób spoza rodziny użytkownika.

Dla **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, zebrano dane o nakładach pracy osób tam zatrudnionych lub pracujących na innych zasadach (np. uczniowie, praktykanci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, zakonnicy) – rozpatrywana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

Za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej** uważa się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednie i inne.

Nie zalicza się tu prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zalicza się takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym uważa się każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tu także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągnięty jest wyższy dochód.

Spis w zakresie aktywności ekonomicznej dotyczył wszystkich osób **w wieku 15 lat i więcej** (tzn. urodzonych 1 czerwca 2005 r. i wcześniej).

Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze godzin oraz sezonowego zatrudnienia pracowników dorywczych, kontraktowych, pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej i „pozostałych osób pracujących” nakłady pracy w rolnictwie zostały wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (Annual Work Unit - AWU).

Roczna jednostka pracy (AWU) oznacza ekwiwalent pełnego etatu. Oblicza się ją przez podzielenie liczby godzin przepracowanych w ciągu roku przez roczną liczbę godzin odpowiadającą pełnemu etatowi. W Polsce jako ekwiwalent pełnego etatu przyjęto 2 120 godzin pracy w roku, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie. Przy wyliczaniu nakładów pracy wyrażonych w AWU (zgodnie z metodologią Eurostatu) zachowano warunek, że na 1 osobę nie może przypadać więcej niż 1 AWU, nawet jeżeli w rzeczywistości pracuje ona dłużej.

Wymiar rocznego czasu pracy przy produkcji rolniczej określa się w częściach etatu:

- poniżej 0,25 etatu (1–66 dni, 1-530 godzin) oznacza mniej niż 1/4 etatu lub okres do 3 miesięcy,
- od 0,25 do poniżej 0,5 etatu (67–132 dni, 531-1060 godzin) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy włącznie do 6 miesięcy,
- od 0,5 do poniżej 0,75 etatu (133–198 dni, 1061-1590 godzin) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy włącznie do 9 miesięcy,
- od 0,75 do poniżej 1 etatu (199–264 dni, 1591-2119 godzin) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy włącznie do 12 miesięcy,
- 1 etat (265 dni i więcej, 2120 i więcej godzin) – oznacza 1 pełny etat lub 12 miesięcy w roku i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

Jako **pracowników najemnych** należy rozumieć osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze. Częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Jako **pracowników najemnych stałych** traktuje się osoby, które pracowały za wynagrodzeniem w każdym tygodniu 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie, bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych należy również zaliczyć osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku z następujących przyczyn:

- specyfika produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagająca zatrudniania pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, choroba, wypadek, kwarantanna lub izolacja wywołana zagrożeniem epidemicznym,

- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy najemni dorywcy – osoby (zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze; częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie), które w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę).

Inni pracownicy – to inne osoby pracujące w **gospodarstwach osób prawnych**, tj. członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym, ale nie byli zatrudnieni jako pracownicy najemni stali), uczniowie pracujący w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby pracujące (w tym duchowni) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (niebędące pracownikami najemnymi stałymi).

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez użytkownika/kierującego gospodarstwem rolnym.

Pomoc sąsiedzka – praca w **gospodarstwie indywidualnym** wykonana przez **osoby z innego gospodarstwa rolnego bez wynagrodzenia** (w formie pieniężnej lub w naturze) za tę pracę. Jako pomoc sąsiedzka należy traktować też m.in. pracę wykonywaną przez osoby z innego gospodarstwa rolnego w ramach tzw. „odrobku” (ale bez wynagrodzenia).

12. Typologia gospodarstw rolnych

Podstawę prawną obowiązującej w UE klasyfikacji gospodarstw rolnych (nazywanej Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych, w skrócie „typologia”) stanowią:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych we Wspólnocie Europejskiej,
- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1198/2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009,
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009.

Podstawowym celem typologii jest dostarczenie narzędzia umożliwiającego:

- spełnienie potrzeb informacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej,
- sporządzanie analiz porównawczych sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej gospodarstw rolnych:
  - pomiędzy różnymi klasami wielkości ekonomicznej i różnymi typami rolniczymi gospodarstw,
  - pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi i ich regionami,
  - pomiędzy różnymi okresami czasowymi (analizy pionowe).

Dane pochodzące ze spisu rolnego w 2020 r. oraz wartości współczynników standardowej produkcji (opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) dla każdej uprawy i kategorii zwierząt, pozwoliły na ustalenie dla każdego objętego spisem gospodarstwa rolnego **wielkości ekonomicznej** oraz **typu rolniczego**.

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez przemnożenie

produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez przemnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt.

Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m². W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia.

Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa pozwala na jego zaklasyfikowanie do jednej z poniżej podanych klas:

Klasa wielkości ekonomicznej	Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa w euro		
I		<	2000
II	2000	- <	4000
III	4000	- <	8000
IV	8000	- <	15000
V	15000	- <	25000
VI	25000	- <	50000
VII	50000	- <	100000
VIII	100000	- <	250000
IX	250000	- <	500000
X	500000	- <	750000
XI	750000	- <	1000000
XII	1000000	- <	1500000
XIII	1500000	- <	3000000
XIV		> =	3000000

Typ rolniczy gospodarstwa określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszkankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,
- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej – ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,
- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,
- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące typy ogólne gospodarstw:

1. Specjalizujące się w uprawach polowych

Gospodarstwa, dla których: $P1 > 2/3$ całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),

2. Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie

Gospodarstwa, dla których: $P2 > 2/3$ GSP,

3. Specjalizujące się w uprawach trwałych (drzew i krzewów owocowych)

Gospodarstwa, dla których: $P3 > 2/3$ GSP,

4. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi

Gospodarstwa, dla których: $P4 > 2/3$ GSP,

5. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi

Gospodarstwa, dla których: $P5 > 2/3$ GSP,

6. Mieszane – różne uprawy

Gospodarstwa, dla których: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ GSP; $P1 \leq 2/3$ GSP; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,

7. Mieszane – różne zwierzęta

Gospodarstwa, dla których: $(P4 + P5) > 2/3$ GSP; $P4 \leq 2/3$ GSP; $P5 \leq 2/3$ GSP,

8. Mieszane – różne uprawy i zwierzęta

Gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1–7,

9. Gospodarstwa niesklasyfikowane

Gospodarstwa, dla których $GSP = 0$

13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

Wyniki spisu zaprezentowano na poziomie kraju i województw.

W tablicach przedstawiono dane dla dwóch grup gospodarstw: gospodarstw rolnych ogółem i gospodarstw indywidualnych.

Dane prezentowane w publikacji opracowano **według siedziby użytkownika gospodarstwa**, z wyjątkiem tablic dotyczących **typologii gospodarstw rolnych**, gdzie dane zaprezentowano **według siedziby gospodarstwa rolnego**.

W zależności od tematyki, dane zostały opracowane według niżej wymienionych grupowań:

- grup obszarowych powierzchni użytków rolnych,
- rodzaju prowadzonej działalności,
- głównego źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego,
- płci i wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym,
- nakładów pracy w AWU,
- wielkości ekonomicznej gospodarstw,
- typu rolniczego gospodarstw rolnych.

*

* *

Przedziały grup obszarowych użytków rolnych są lewostronnie zamknięte, z wyjątkiem grup:

- „0–1”, gdzie przedział jest obustronnie zamknięty,
- „1–2”, gdzie przedział jest obustronnie otwarty.

Wszystkie przedziały grup obszarowych upraw oraz klas wielkości ekonomicznej są lewostronnie zamknięte.

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z **zaokrągleń automatycznych**.

Methodological notes

1. Introduction

This publication has been prepared on the basis of the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), which was carried out in Poland from September 1 to November 30, 2020.

The census was carried out for the needs of the European Union and national purposes, and its legal basis were:

- Act of July 31, 2019 on the agricultural census in 2020 (Journal of Laws of 2019, item 1728, as amended). This act defined in details the rules for conducting the census, entities subject to the census and the scope of data to be collected,
- Regulation (EU) 2018/1091 of the European Parliament and of the Council of July 18, 2018 on integrated farm statistics and repealing Regulations (EC) No 1166/2008 and (EU) No 1337/2011 (OJ L 200 of 7.8.2018),
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of March 11, 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities,
- Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics and Council Decision 89/382/EEC, Euratom on the establishment of a Statistical Program Committee of the European Communities (text with relevance to the European Economic Area - EEA and Switzerland) (OJ L 87 of 31.3.2009, p. 164) as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality,
- Act of June 29, 1995 on public statistics (Journal of Laws of 2020, item 443, as amended),
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation),
- Act of May 10, 2018 on the Protection of Personal Data (Journal of Laws of 2019, item 1781).

The census reference date was June 1, 2020. Part of the data, due to its specificity, related to the last 12-month period ending on the reference date of the survey, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020, inclusive.

Additionally for economic activity section, in the part concerning current activity, the reference period was the week ending on the reference date of the survey (i.e. the period from May 26 to June 1, 2020).

2. Note

Due to the introduction of changes in the methodology of agricultural surveys from 2010, aimed at adapting to EU standards and taking into account the changes taking place in Polish agriculture, as well as the wider use of administrative sources, the definition of an agricultural holding has changed. According to the current definition in the agricultural census in 2020 (similarly to the Farm Structure Surveys in 2013 and 2016), owners of agricultural land not engaged in agricultural activity and owners of agricultural land with an area of less than 1 ha conducting low-scale agricultural activities were not included.

Therefore, the data presented in this survey for 2020, concerning agricultural holdings in total and ag-

agricultural holdings with an area of up to 1 ha of agricultural land, inclusive, are comparable to the data included in the 2013 and 2016 edition of the publication, and are not comparable with the information for the years 2002, 2005, 2007 and 2010 included in previous editions of the publication.

The data from 2010 was used for comparisons, converted in accordance with the binding definition of an agricultural holding.

Data for agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land is comparable with the data presented in previous editions of the publication (for agricultural holdings conducting agricultural activity).

3. Major concepts, definitions and enumeration rules

Agricultural holding is understood as agricultural land together with forest land, buildings or part of them, equipment and livestock, if they constitute or may constitute an organised economic unit with the rights related to conducting an agricultural holding (Article 55³ of the Civil Code).

Natural person's agricultural holding (private farms) is understood as a holding used by a natural person, including:

- agricultural holdings with an area of 1 ha and more of agricultural land,
- agricultural holdings with an area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) running special branches of agricultural production or agricultural production (crop and/or animal) with a significant scale defined by the following thresholds: 0.5 ha for: fruit trees plantation, fruit bushes plantation, field vegetables, field strawberries and hops; 0.3 ha for fruit and ornamental nurseries; 0.1 ha for tobacco; 5 head of cattle in total; 20 head of pigs in total; 5 head of sows; 20 head of sheep in total and of goats in total; 100 head of poultry in total; 10 head of wild animals kept in a farm system; 20 beehives.

An agricultural holding of a legal person or an organisational unit without legal personality is a holding run by a legal person or an organisational unit without legal personality, the basic activity of which is classified according to the Polish Classification of Activities to section A, division 01, groups: 01.1 - agricultural crops other than perennial, 01.2 - cultivation of perennial plants, 01.3 - plant propagation, 01.4 - animal breeding and rearing (from subclass 01.49.Z - only ostriches, rabbits and other fur animals and bees), 01.5 - agricultural crops combined with animal breeding and rearing (mixed farming, 01.6, class 01.61, subclass 01.61.Z - service activities supporting crop production (maintaining land in good agricultural condition while maintaining environmental protection requirements), as well as, regardless of the classification of the basic activity, when the area of agricultural land used by the holding exceeds 1 ha or breeding/rearing of livestock is conducted.

Holder of an agricultural holding is understood as a natural person, a legal person and an organisational unit without legal personality, actually using the agricultural holding, regardless of whether he or she is the owner, leaseholder of the holding or uses the land for some other reason and regardless of whether the land constituting the holding is located in one or in several gminas.

Manager of an agricultural holding is an adult natural person authorised by the owner/holder of the agricultural holding to make and supervise or make decisions directly related to production processes. In natural person's agricultural holdings, the manager is often also the holder.

The level of agricultural education of the manager of an agricultural holding is defined as:

- tertiary agricultural - obtaining a diploma of graduation from a university in agriculture, e.g. horticulture, geodesy of agricultural equipment, agricultural and forestry equipment technology, forestry, wood technology, environmental protection - melioration, fishing, animal husbandry, food technology - dairy, etc. ; agricultural fields of study also include veterinary medicine,

- post-secondary agricultural - obtaining a diploma of graduation from completion of post-secondary school in agriculture, e.g. gardening, landscaping, etc.,
- vocational secondary agricultural - obtaining a certificate of completion of a technical or vocational high school in agriculture, e.g. animal husbandry, plant cultivation, forestry, melioration, landscaping,
- basic agricultural vocational - obtaining a certificate of graduation from basic agricultural school, agricultural training school, certificate of completion of a correspondence agricultural course at the basic school level, e.g. gardening, animal husbandry, agricultural mechanisation, rural household, farmer of field crops,
- agricultural course - a qualification course completed with an examination and obtaining the title of a qualified farmer or master farmer,
- lack of agricultural education - failure to complete any school or course in agriculture, regardless of the general level of education.

The seat of the holder of the natural person's agricultural holding is the holder's residence address. This address is not always the same as the registered address.

The seat of the natural person's agricultural holding is the settlement of the holding (residential building, farm buildings and equipment for agricultural production), and in the case of absence of the settlement, the largest part of the agricultural holding. A holding's seat address is not always the same as that of the holder.

The seat of an agricultural holding of a legal person (or an organisational unit without legal personality) is the seat of a legal person or a local unit conducting agricultural activity.

The agricultural activity conducted by an agricultural holding includes:

- cultivation of crops which includes: all field crops (including the cultivation of edible mushrooms), vegetable gardening and horticulture, nursery, cultivation and seed production of agricultural and horticultural crops ,
- breeding and rearing of livestock, i.e. cattle, sheep, goats, horses, pigs, poultry, rabbits, other fur animals, farmed wild animals (e.g. wild boars, does, fallow deer, llamas) and bees,
- maintenance of agricultural land, no longer used for production purposes, in accordance with the principles of good agricultural condition (according to the norms).

The other gainful activity directly connected with an agricultural holding has been assumed as production or service activity carried out on one's own account in order to achieve profit, which uses the resources of the agricultural holding (labour force, land, buildings, machinery, etc.) or agricultural products made within the holding (e.g. agritourism, processing of agricultural products).

Other gainful activity that uses only labour force from the holding's resources to conduct this activity is not included here.

The value of the final output of holding is the sum of the values of raw, unprocessed agricultural (crop and animal) products sold and consumed by the holder's household (self-consumption).

The value of the total sale of an agricultural holding is the sum of revenues from the sale of raw agricultural products and livestock as well as products and services from the other gainful activity directly connected with an agricultural holding, as well as direct payments.

Direct sale to consumers (final users for their own needs) means the sale of agricultural products, produced in an agricultural holding, in marketplaces, in own shops or through sales between neighbours.

It does not include the sale of agricultural products to procurement units and purchases made by owners of shops, restaurants, etc.

An organic agricultural holding is an agricultural holding that has a certificate issued by a certification body or is being converted to organic agricultural production methods (under the control of the certification body) for all or part of crop/animal production carried out in the holding.

Agricultural holding benefiting from rural development support measures is considered a holding with which a contract was concluded/a positive decision on granting payments has been issued during the period of 3 years ending on December 31, 2020 for at least one of the activities/sub-activities listed below:

- advisory services, farm management and farm replacement services,
- quality systems for agricultural products and foodstuffs,
- investments in physical assets,
- restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and catastrophic events and introduction of appropriate prevention actions,
- business start-up aid for young farmers,
- business start-up aid for the development of small holdings,
- investments in forest development and improvement the viability of forest,
- agricultural-environment-climate action,
- forest-environmental and climate services and forest protection,
- organic farming,
- payments for Natura 2000 and Water Framework Directive payments,
- payments to areas facing natural or other specific constraints,
- animal welfare,
- risk management.

4. Land use

Land in total is all land regardless of the ownership - own land, leased from others (on a contractual basis and without a contract), used due to holding a specific position (forest officer, priest, teacher, etc.) and shared in the part attributable to the holder, and also land used by the holding that belongs to abandoned holdings. It excludes land leased to others and land belonging to communal land communities.

Total agricultural land is the area of:

- agricultural land in good agricultural condition, which consists of:
  - sown area,
  - permanent meadows,
  - permanent pastures,
  - permanent crops, including orchards,
  - kitchen gardens (without recreational space),
  - fallow land (including crop for ploughing as the main crop),
- other agricultural land.

The area of agricultural land in good agricultural condition is the area of agricultural land where any type of cultivation is applied (e.g. ploughing, mowing, mulching, etc.), including land subject to crop rotation. These are lands that may qualify, for example, for subsidies and are maintained in accordance with the requirements of good agricultural condition contained in the regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development of April 7, 2004 - Journal Of Laws 65, item 600. Fallow land is also included.

The area of other agricultural land (i.e. not used and not maintained in good agricultural condition) is the area of agricultural land excluded from production, i.e. agricultural land previously used as sowing and fallow land, meadows and permanent pastures, orchards and other permanent crops, kitchen gardens that on June 1, 2020, for economic, social or other reasons, were no longer used for agriculture and excluded from crop rotation. However, these lands were in a condition that, in the event of a change in the decision as to their future use, allowed for their quick return to agricultural production, using the resources available in the agricultural holding. If the rehabilitation of this land would require a very long period of time and a lot of work and resources not available in the holding - this area is included in the area of the other land.

Sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames).

Permanent meadows are lands permanently covered with grasses (5 years or more), usually mowed, and in mountainous regions also the area of mown pastures and meadows. Meadows should be kept in good agricultural condition and mowed at least once a year, and the harvest should not necessarily be used for production purposes.

Permanent pastures are lands permanently covered with grasses (5 years or more), which, as a rule, are not mowed but grazed, and in mountainous regions also grazed pastures and meadows kept in good agricultural condition (including permanent pastures not used for production purposes and with extensive grazed pastures located in hilly areas or at high altitudes, on low-class soils, where no fertilization, supplementary sowing, melioration, etc., is applied).

Permanent crops is the area of: plantations of fruit trees and bushes, nurseries of fruit and ornamental trees and bushes, nurseries of forest trees and bushes for commercial purposes, wicker plantations and other permanent field crops (e.g. dogwood, blackthorn, mulberry, Manchurian willow, hawthorn, sea buckthorn, rowan, Christmas trees grown on agricultural land), as well as permanent crops under cover (e.g. raspberry, grape, peach).

Orchards are the cultivation of fruit trees and bushes planted in a permanent place, with a regular spacing, on an area of at least 10 acres. The orchards also include nurseries of fruit trees and bushes.

Kitchen gardens are areas most often located around the seat of the holding, often separated from the rest of the holding, which includes crops (agricultural, horticultural, both annual and perennial, and fruit trees and bushes) intended for consumption in the holder's holding (self-consumption). Occasionally, surplus crops may be sold.

Kitchen gardens do not include the area of lawns and ornamental gardens and areas intended for recreation (they belong to the other land).

Fallow land is arable land not used for production purposes, but maintained in accordance with the principles of good agricultural condition, while respecting environmental protection requirements.

Fallow land includes the area of crops for ploughing cultivated as the main crop (green fertilizer), as well as land prepared for autumn planting, e.g. strawberries and sowing with honey plants.

Here we include land both eligible and not eligible for area payments.

Fallow land does not include land that has been prepared for this year's sowing (e.g. vegetables), and until June 1, 2020, has not yet been sown or planted (it is included in the sown area).

Forests and forest land is an area of at least 0.10 ha:

- forested (covered with forest vegetation),
- non-forested (temporarily devoid of forest vegetation),
- land related to forest management,
- short-rotation plantations (including those established on agricultural land).

The area of forest tree nurseries established in forest areas and used for the needs of the holding (non-commercial) is taken into account here.

Other land is the land with buildings, surrounding courtyards, yards and ornamental gardens, parks, inland water area (own and leased), drainage ditches, the area covered with wicker in its natural state, the area of marshes, the area of other lands (peat bogs, gravel pits), wasteland (including wooded and shrub-by land), areas intended for recreation (e.g. around the house, golf courses, ornamental gardens, etc.).

Other land also includes the area of agricultural land that is not used for agriculture, if it is known that this land will not be agriculturally used, e.g. agricultural land intended for the construction of a road or a supermarket.

5. Sown area

The sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames) that are grown in the main crop.

The sown area also includes the area planned to be so and sown/planted after June 1, 2020 for the current year's harvest (e.g. late varieties of vegetables).

The sown area in the field is the area of crops grown both in the open field and under low, inaccessible cover. This category includes crops covered by plastic mats/sheets laid flat on the ground, and crops under low tunnels (less than 1.5 m high at the top).

The sown area in greenhouses, high foil tunnels and frames is the area of crops grown under high covers (at least 1.5 m high at the top) and under low covers with the possibility of permanent access, i.e. frames, so-called accelerators („miniature greenhouses“); these are boxes covered with windows, for example for the production of seedlings.

The sown area includes the cultivation of hops and strawberry and wild strawberry plantations, as well as the area of field grasses.

The group of 'cereals in total' includes basic cereals with cereal mixtures, grain maize, buckwheat, millet and other cereals (amaranth, canary, 100-year-old rye, etc.).

The group 'basic cereals with cereal mixtures' includes basic cereals (wheat, rye, barley, oats and triticale) and the sown area of winter and spring cereal mixtures.

The 'industrial' group includes sugar beet, rape and turnip rape, flax (including oilseed flax), sunflower seeds for grain, hemp, tobacco, hops, chicory and other oil crops (poppy, mustard, soybeans, etc.).

The group of 'pulses for the production of grain' includes edible pulses (peas, beans, broad beans and other edible pulses grown for the production of grain, e.g. chickpeas), forage pulses for the production of grain and cereal-pulses mixtures for the production of grain. The area sown with peas, beans, broad beans etc., intended for harvesting when unripe, has been classified as field vegetables.

The 'fodder' group includes fodder root crops, maize for green forage, forage pulses and small-seed legumes for green forage, other fodder plants and grasses designated for green forage (excluding green designated for green fertilizers).

The group 'other' includes vegetables in the field, field strawberries and wild strawberries, seed crops, field ornamental flowers and plants, other industrial crops (e.g. safflower, perennial crops for energy purposes), herbs and spices, as well as crops under cover (without permanent crops under cover) and other crops.

Vegetables include: cabbage (early and late, white, red and Italian), onions, carrots, beetroot, cucumbers, tomatoes, cauliflowers (early and late), other vegetables (parsley, celery, leeks, Brussels sprouts, sorrel, spinach, lettuce, radish, horseradish, rhubarb, black salsify, kohlrabi, garlic, pumpkin, asparagus, broccoli, Chinese cabbage, leafy endive, zucchini, scallions, etc.). This group also includes peas, broad beans and etc. harvested unripe (green), green beans from which unripe pods have been harvested and maize for harvesting unripe cobs, as well as field vegetable seedlings for the holding's own use.

The area where 'strawberries' are grown is the area planted with strawberries and wild strawberries (including new spring plantings) in the field and under cover. The area prepared for autumn plantings and the area of strawberry plantations intended for seedlings (included in the group 'other') is not included here.

Potatoes include seed, edible and industrial potatoes, both early, middle-early and late varieties. Potato cultivation area does not include the cultivation of this plant in kitchen gardens.

Data on sugar beets concern only the crops intended for industry. Sugar beets intended for sets/seeds are not included here.

Field grasses are short-term grasslands (usually cultivated for less than 5 years), i.e. grasses in pure sowing (e.g. ryegrass, brome grass, canary grass, meadow grass, fescue, vernal grass, cocksfoot grass, foxtail, bent-grass, timothy, soft grass, darnel and other) or mixtures of these species, used for green forage/hay or seeds (usually for mowing) or grazed (so-called field pastures).

Edible mushroom area – area occupied by the cultivation of edible mushrooms, e.g. champignons, oyster mushrooms, shiitake, stropharia and others. This area includes stands that were occupied at least once in the period of 12 months up to and including June 1, 2020 for the cultivation of edible mushrooms.

The cultivation areas of potatoes, field vegetables, strawberries and field wild strawberries and the group of 'other crops' since 2007 is reported excluding kitchen garden area, which according to the EU classification is a separate entry for land use.

6. Livestock

The census includes livestock that were kept in the agricultural holding and animals sent for herding, grazing and to shepherds' huts. All animals were registered, i.e. those owned by the agricultural holding holder or members of his household, as well as animals kept temporarily or permanently in the holding, i.e. accepted for rearing, fattening (e.g. pig contracting contracts), keeping (e.g. hotels for horses), etc., regardless of whether they were received from private agricultural holdings or from state-owned or cooperative entities, companies. The exception was beehives which were recorded by their owner regardless of where they were located.

Livestock are animals kept for economic gain, such as the production of meat, milk and other animal products, and in the case of horses, that are used for traction and for recreational and sporting purposes.

Livestock includes the following species: horses and other equidae, cattle, pigs, sheep, goats, poultry (i.e. broilers, laying hens, cocks, turkeys, ducks, geese, quails, guinea fowls, pigeons, ostriches and other species, but excluding birds kept for hunting purposes and not for meat production), rabbits, other fur animals, other farm animals kept for the production of animal products, e.g. meat or wool (i.e. deer, roe deer, fallow deer, elks, reindeer, wild boars, hybrids of wild boar and domestic pig, llamas, alpacas etc.) and bees.

Livestock (except horses) excludes animals kept solely for recreational or therapeutic purposes.

Cows include dairy cows and suckling cows.

Dairy cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed, variety or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for the production of milk to be consumed or to be processed into dairy products. Dairy cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

Suckling cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed (beef breed cows and cows born from a cross-breed with beef breeds) or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for calves for slaughter, and whose milk is used to feed calves or other animals. Suckling cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

The census contains data on the number of poultry of individual species. If on June 1, 2020, in an agricultural holding with large-scale poultry rearing (large-scale farm, e.g. broiler fattening farm, laying hen farm producing eggs for consumption and for hatching) there was no poultry in stock due to the ongoing technological break in production (break between production cycles if it did not exceed 8 weeks), it was necessary to enter the numbers of poultry from the period before emptying the animal houses.

In order to convert the livestock in physical heads into livestock units (LSU), the following coefficients were used:

- bovine animals, i.e. calves in total under the age of 1 year - 0.40; bovine animals aged 1-2 years - 0.70; male bovine animals aged 2 years and more - 1.00; heifers aged 2 years and more - 0.80; other cows - 0.80, dairy cows - 1.00,
- pigs, i.e. piglets weighing up to 20 kg - 0.027; breeding sows in total- 0.50; young pigs, breeding boars and fattening pigs - 0.30,
- sheep in total – 0.10,
- goats in total – 0.10,
- poultry, i.e. broilers - 0.007; laying hens - 0.014; turkeys - 0.03, geese - 0.02, ducks - 0.01, other poultry (without ostriches) - 0.001; ostriches - 0.35;
- rabbits in total – 0.02.

7. Fertilization

Data on mineral and lime fertilizers and natural fertilizers of animal origin (manure) used in the agricultural holding cover the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

The census collected data for the following types of natural fertilizers (manure):

- solid manure – a solid mixture of excrements (faeces and urine) of livestock (pigs, cattle, horses, sheep, goats, rabbits) with bedding,
- poultry manure – poultry excrements,
- liquid manure – fermented urine of livestock (manure leachate),
- slurry – a diluted mixture of animal excrements (faeces, urine).

The consumption of mineral (nitrogen, phosphorus, potassium) and lime fertilizers is presented in terms of the pure ingredient of NPK and CaO. Conversions of fertilizer consumption per 1 ha of agricultural land in the farming year 2019/2020 were made to the area of agricultural land in good agricultural condition on June 1, 2020.

8. Plant protection products

Plant protection products are substances or their mixtures and living organisms intended for the protection of cultivated plants against harmful organisms (e.g. against fungi, viruses, bacteria, insects, snails, rodents), as well as the destruction of undesirable plants (e.g. weeds), and regulating development and growth and other biological processes in crops. Plant protection products also include preparations used for treatments in warehouses where fodder, sowing seeds or seeds intended for consumption are stored.

The census contains information on the number of treatments applied to cereals, vegetables, orchards and other permanent crops, and to the other agricultural land in good condition.

In addition, the census contains information on the use of various types of support when making decisions on the use of plant protection products and the assessment of the degree of knowledge of the principles of integrated crop protection.

9. Tractors, machines and agricultural equipment

The survey covered tractors (two-axle and tracked wheels) as well as own agricultural machines and equipment (being the sole property of the agricultural holding holder or a member of his household) and shared (jointly owned and used by more than one agricultural holding), which were used exclusively or partially for agricultural work. Tractors and agricultural machines and equipment belonging to several farmers were assigned to the farmer who had them on the census reference date.

The technically functional equipment was taken into account, as well as that under renovation and intended for repair (technically inoperative for a period of less than a year).

Single-axle tractors, often used in horticulture, were not included.

10. The income of households with a holder of an agricultural holding

The data relates to a period of 12 months, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

A household with a holder of an agricultural holding (farm holder) is a group of persons residing together and with a common subsistence, if at least one of them runs a private holding.

Total income of a household is total income (from agricultural and non-agricultural activity as well as from paid work, retirement pays and disability pensions, social assistance benefits, maternity benefit, alimony, scholarships, capital investments, foreign assistance, wins in numerical and other lotteries, etc) of all persons (relatives and non-relatives) living together with the agricultural farm holder and with a common subsistence.

For the purposes of this publication it was assumed that the main source of income is the source of income exceeding 50% of total income of a household.

The group of holdings receiving income from agricultural activity or non-agricultural activity contains also the holdings where the above-mentioned types of activity have not yet brought any income or brought losses.

11. Persons employed in agricultural holdings

The data on persons employed in agriculture according to permanent activity refer to labour input incurred to agricultural production during the 12 months preceding the census reference date, thus they take into account the entire annual production cycle in an agricultural holding.

The data on persons employed in agriculture according to their current activity (based on the methodology recommended for labour market surveys by the International Labour Organisation and used, inter alia, to balance employed persons in the entire National Economy) concern only that part of the employed for whom work in family agricultural holdings is the exclusive or the main job of the holder and those who live with him/her. For this reason, the criterion of the current economic activity of particular persons in a specific period of time, i.e. the week from May 26 to June 1, 2020 is used.

In natural person's agricultural holdings, the data were collected on the labour input of the holder of an agricultural holding and his/her family members, as well as on the labour input of persons from outside the holder's family.

For agricultural holdings of legal persons and organisational units without legal personality, the data were collected on the labour input of persons employed there or working on different principles (e.g. students, apprentices, members of agricultural production cooperatives, monks) – only permanent activity was considered (taking into account the division by sex).

As work in an agricultural holding in agricultural production is considered the work directly related to crop and animal production, and maintaining the land in good agricultural condition (agricultural activity), as well as other work that is necessary for running an agricultural holding, such as: purchase of means of production, sale of products and their preparation for sale, work related to storing, transport for the needs of the agricultural holding, ongoing repairs of agricultural equipment, maintenance works on buildings, machines, installations, organisation and management of work in the agricultural holding, dealing with official matters, keeping accounts, filling out applications for direct payments and other.

It does not include work related to forestry, hunting, fishing or fish farming as well as work performed as part of non-agricultural economic activity (regardless of whether it is conducted in the holding or not).

Work in natural person's agricultural holding does not include work such as: preparing meals, washing, cleaning, caring for children and other work related to running a household and agricultural work performed as part of neighbourly assistance for another agricultural holding.

As work (paid activity) other than agricultural production in one's (family) agricultural holding is understood any hired or down-account work (including casual or unregistered), performed both in the holding and outside its area. It also includes work in agricultural production in another agricultural holding.

The main work is the most time consuming work (for persons who perform more than one work). If the work takes the same amount of time, the main work is the one that generates the highest income.

An additional work is work that takes the most time outside of the main work. If several jobs take the same amount of time, an additional work is the work which generates higher income.

Within the scope of economic activity, the census covered all persons aged 15 and more (i.e. born on June 1, 2005 and earlier).

Due to the large share of part-time work and seasonal employment of temporary workers, contracted workers, persons working within the confines of neighbourly assistance and other employed persons, labour input in agriculture was expressed in conventional (Annual Work Units AWU).

Annual Work Unit (AWU) is an equivalent of a full-time work. It is calculated by dividing the number of hours worked during a year by the annual number of hours equivalent to a full-time work. In Poland, 2.120 hours of work per year have been assumed as the equivalent of a full-time work, i.e. 265 working days, 8 hours of work per day. When calculating the labour input expressed in AWU (in accordance with the

Eurostat methodology), the condition was kept that 1 person may not have more than 1 AWU, even if in reality he/she works longer.

The volume of the annual working time in agricultural production is defined in parts of a full-time work:

- less than 0.25 of a full-time work (1-66 days, 1-530 hours) means less than 1/4 of a full-time work or a period of up to 3 months,
- from 0.25 to less than 0.5 of a full-time work (67–132 days, 531-1060 hours) - means 1/4 of a full-time work, but less than 1/2 of a full-time job or a period from 3 months up to 6 months,
- from 0.5 to less than 0.75 of a full-time work (133-198 days, 1061-1590 hours) - means 1/2 of a full-time work, but less than 3/4 of a full-time job or a period from 6 months up to and including 9 months,
- from 0.75 to less than 1 full-time work (199–264 days, 1591-2119 hours) - means 3/4 of a full-time job, but less than 1 of a full-time work or a period from 9 months up to and including 12 months,
- 1 full-time work (265 days and more, 2120 hours and more) - means 1 full-time work or 12 months of a year, and this range also applies to persons who have worked more hours during a year than the equivalent of 1 full-time work.

Employees are persons employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind. The living costs of sustenance (e.g. accommodation, meals) may also be part of the remuneration.

Permanent employees are persons who worked for remuneration each week for 12 months until June 1, 2020, regardless of the number of working hours per week. Permanent employees also include persons who worked only some weeks in a year for the following reasons:

- the specificity of agricultural production in a holding (e.g. growing fruit, field vegetables) requiring hiring employees only for a few months of a year,
- vacation, illness, accident, quarantine or isolation due to an epidemic threat,
- starting or ending work in a holding (i.e. persons who changed their place of work during year),
- complete stoppage of work in a holding due to natural causes (flood, fire).

Temporary workers – persons (employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind; costs of sustenance may also be part of the remuneration (e.g. accommodation, meals) who in the last 12 months have worked only in a selected period and do not have a permanent employment contract.

Other employees – are other persons working in holdings of legal persons, i.e. members of agricultural production cooperatives (if they worked in an agricultural holding but were not employed as permanent employees), students working on school agricultural holdings, persons working (including clergy) in holdings run by monasteries (who are not being permanent hired employees).

Contracted workers – are persons who perform a specific service in an agricultural holding, and who are not employed directly by the holder of/the manager of agricultural holding.

Neighbourly assistance – work in the natural person's agricultural holding performed by persons from another agricultural holding without remuneration (in cash or in kind) for this work. One should also treat as neighbourly assistance, inter alia, the work performed by persons from another agricultural holding as part of the so-called 'repayment' (but without remuneration).

12. The typology of agricultural holdings

The legal basis for the classification of agricultural holdings in the EU (known as the Community Typology for Agricultural Holdings, abbreviated as 'typology') are:

- Council Regulation (EC) No. 1217/2009 of November 30, 2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union,
- Commission Delegated Regulation (EU) No. 1198/2014 of August 1, 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009,
- Commission Implementing Regulation (EU) 2015/220 of February 3, 2015 laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No. 1217/2009.

The typology is mainly intended to serve as an instrument that enables:

- satisfying information-related needs arising from the Common Agricultural Policy of the European Union,
- conducting comparative analyses of the economic and output situation of agricultural holdings:
  - between different economic size classes and different types of farming of holdings,
  - between individual Member States and their regions,
  - between different time periods (vertical analyses).

Data from the agricultural census in 2020 and the values of standard production coefficients (prepared by the Institute of Agricultural and Food Economics - National Research Institute) for each crop and livestock category allowed to determine the economic size and type of farming for each surveyed agricultural holding.

The output of a given type of agricultural activity represents the gross value of agricultural output per 1 hectare of crop or one head of livestock. The value is calculated by multiplying the output per hectare or per head of livestock by the price applicable in the agricultural holding, excluding VAT tax, taxes on products and direct payments.

Standard output (SO, Polish acronym: SP) represents the output value reflecting the average status in a given region. It is calculated as the five-year average of the output value of a specific agricultural activity (crop or livestock).

Total standard output of a holding (Polish acronym: GSP) is the sum of the values obtained for each agricultural activity conducted in the holding by multiplying the SO coefficients for a given type of activity by the number of hectares or the number of animals.

The SO value of crop products is referred to 1 ha, except for mushroom cultivation where a standard area of 100 m² is used. In the case of animal production, SO coefficients are calculated for one head of livestock.

The exceptions are poultry and bees, for which the SO is calculated for 100 heads and 1 beehive, respectively.

The economic size of an agricultural holding is the total standard output of an agricultural holding expressed in euro.

The economic size of a holding allows it to be classified into one of the following classes:

Economic size class	Total standard output of a holding in euro		
I		<	2000
II	2000	- <	4000
III	4000	- <	8000
IV	8000	- <	15000
V	15000	- <	25000
VI	25000	- <	50000
VII	50000	- <	100000
VIII	100000	- <	250000
IX	250000	- <	500000
X	500000	- <	750000
XI	750000	- <	1000000
XII	1000000	- <	1500000
XIII	1500000	- <	3000000
XIV		> =	3000000

The type of farming of the holding is determined through the share of standard outputs from various types of agricultural activity conducted in the holding in the total standard output of this holding.

The typology of agricultural holdings is hierarchical. There are 9 general types, 22 basic types and 62 specific types.

For the purpose of defining general types, the following symbols were assigned to SO indicators for various types of agricultural activity included in the census:

- P1 – standard output from the following crops: cereals (common wheat, durum wheat, rye, triticale, barley, oats, grain maize, buckwheat, millet, other cereals), pulses including mixtures of cereals with pulses (edible peas, edible beans, other edible pulses, fodder pulses for grain), potatoes, sugar beet, industrial plants (tobacco, hops, rape and turnip rape, sunflower, soybean, flax, hemp, herbs and aromatic plants, other industrial crops), fresh vegetables and strawberries in field cultivation, seeds and seedlings, fodder crops for sale, other crops, fallow land without subsidies,
- P2 – standard output from the following crops: vegetables and strawberries cultivated in the field - market gardens, vegetables and strawberries cultivated under cover, flowers and ornamental plants grown in the field, flowers and ornamental plants grown under cover, nurseries of fruit, ornamental and forest trees and bushes, and mushroom cultivation areas,
- P3 – standard output from the following crops: plantations of fruit trees and bushes, vineyards, other permanent crops (e.g. wicker), permanent crops under cover,
- P4 – standard output from the following animal species: horses, cattle, sheep, goats and fodder crops (meadows and pastures, excluding uncultivated grazing areas, root crops, crops for green forage: leguminous plants, pulses, corn, other fodder plants for green forage and field grasses for green forage),
- P5 – standard output from the following animal species: pigs, poultry, rabbits (breeding females).

The following general types of holdings are distinguished:

1. Specialising in field crops

Holdings for which: $P1 > 2/3$ of the total standard output of a holding (GSP),

2. Specialising in horticultural crops (vegetables, strawberries, flowers and ornamental plants), mushrooms and nurseries

Holdings for which: $P2 > 2/3$ GSP,

3. Specialising in permanent crops (fruit trees and bushes)

Holdings for which: $P3 > 2/3$ GSP,

4. Specialising in rearing of grazing livestock

Holdings for which: $P4 > 2/3$ GSP,

5. Specialising in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's

Holdings for which: $P5 > 2/3$ GSP,

6. Mixed – different crops

Holdings for which: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ TSO; $P1 \leq 2/3$ TSO; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,

7. Mixed – different livestock

Holdings for which: $(P4 + P5) > 2/3$ TSO; $P4 \leq 2/3$ TSO; $P5 \leq 2/3$ GSP,

8. Mixed – different crops and livestock

Holdings that do not meet the classification conditions for types 1-7,

9. Non-classified holdings

Holdings for which $GSP = 0$

13. The more important groupings and the scope of published data

The census results are presented at the national and voivodships level.

The tables present data for two groups of holdings: agricultural holdings in total and natural person's agricultural holdings (private farms).

The data presented in the publication has been compiled according to the seat of the holder of a holding, with the exception of the tables on the typology of agricultural holdings, where the data has been presented according to the seat of the agricultural holding.

Depending on the subject matter, the data has been prepared according to the following groupings::

- area groups of agricultural land,
- type of conducted activity,
- main income source for households with a holder of an agricultural holding,
- sex and age of manager of agricultural holding,
- labour input in AWU,
- economic size of holdings,
- farm types of agricultural holdings.

*

* *

The ranges of area groups of agricultural land are closed on the left side, except for the groups::

- '0-1', where the range is closed on both sides,
- '1-2', where the range is open on both sides.

All ranges of area groups of crops and economic size classes are closed on the left side.

In the tables containing summary data, there may be some arithmetic inaccuracies due to automatic rounding.